

CHAYEINU

Shabbos Initiative

פרשת כי תצא תשפ"ד

Pg. #	Content
2-4	Seudah Stories
5-9	Parshah Riddles
10-11	Life of Truth Story
12-13	Teaming Up – Yiras Shamayim
14	Shofar Blowers
15	Hilchos Shabbos Initiative
16-17	Halachah Q&A
18-22	Rav Kalman Krohn Stories
23	Comic Story
24-28	Nefesh Shimshon
	גליונות
29-30	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
31	הלכות לסעודת שבת
32-33	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
34-35	הג"ר דוב לנדא שליט"א
36-37	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
38-39	הגר"ד פוברסקי שליט"א
40-41	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
42-43	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
44-45	הגרא"ל שטיינמן זצ"ל
46-47	אוצר של יראת שמים

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath
732.301.4043 opt 2 then 8

לע"נ ר' שלמה ז"ל בן יבל"ח ר' יעקב שרגא שליט"א
לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל

לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, דניאל יהודה בן אסתר שירה
לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436
shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

פרשת כי תצא תשפ"ד

Hishtadlus of a Fundraiser

Ask any fundraiser about *siyata d'shmaya* and he will tell you that it's the first thing you learn on the job. In a schmooze many years ago Rav Mendel Weinbach, *zt"l*, told a story that he heard from Rav Moshe Sternbuch, *shlita*. Reb Moshe was a 13-year-old *bochur* learning in Schneider's yeshiva in London at the start of the Second World War. As can be imagined, with England's tragic evacuation of Dunkirk, the bombing of London and food rationing, there was precious little interest or money in the Jewish community to fund a yeshiva.

One afternoon, the rosh yeshiva called on all the *bochurim* to help raise money necessary to keep operating. He gave each boy three addresses and told them to visit the homes on his list that afternoon and ask the householder for a donation. Little Moshe approached the first house on his list and knocked at the door with great trepidation. The door opened and the man of the house asked him what he wanted. He was quite shy, and as he squeaked out his request the man slammed the door in his face. Chagrined, but soldiering on, he hesitantly knocked at the door of the second house, and heard the angry bark of a large dog behind it. Moshe was deathly afraid of dogs and ran away.

Although almost thoroughly disheartened, he nevertheless heeded his rebbe's command and approached the third address. It was a large and very prosperous looking house surrounded by a high fence. At the entrance was a sign that read "BEWARE OF DOG". That was just too much for Reb Moshe, and he ran back to the yeshiva. In the morning, after davening, the rosh yeshiva came over to him with a wide smile. "*Yasher koach*, Reb Moshe, you saved the yeshiva" he said, shaking his hand vigorously. Bewildered, Reb Moshe answered, "I'm sorry, but the rosh yeshiva must be mistaken". He then proceeded to explain his very unsuccessful mission, not omitting a single detail. "Are you a *kofir*?" roared the rosh yeshiva. "Do you really think that I trusted in you to raise all the money we needed? We had to do our *hishtadlus*, and Hakodosh Baruch Hu brings us the money. This morning a man came into the yeshiva and gave me a check for all the money we need to keep operating for the foreseeable future. By doing your *hishtadlus* you saved the yeshiva, Reb Moshe."

For the Sake of a Mitzvah

The Vilna Gaon lived a very simple life, but for the sake of a mitzvah, he was willing to pay any price. One year, there was a severe drought, and there were absolutely no *esrogim* to be found in all of Vilna. The community sent a messenger to travel across Europe to find an *esrog*, so that at least the Vilna Gaon should have one. He traveled everywhere, but could not find an *esrog* anywhere. He was about to give up. Then, he stayed at an inn, and he saw that the innkeeper had a beautiful *esrog*! He asked the innkeeper to sell it to him, and he could name any price. However, the innkeeper said that it was not for sale. When the messenger told him that it would be for the Vilna Gaon, the innkeeper said that in that case, he is willing to give it as a gift to the Vilna Gaon. However, the condition is that whatever reward the Vilna Gaon gets in Olam Haba for doing this mitzvah should go to the innkeeper. The messenger was uncomfortable with this condition, but he had no choice, so he agreed.

SEUDAH STORIES

פרשת כי תצא תשפ"ד

When he returned to Vilna, the Vilna Gaon was very happy to see the *esrog*. However, then the messenger told him the condition that he had to accept. To his surprise, the Vilna Gaon was not upset, but was happy. He said that he always wanted the opportunity to do a mitzvah completely *lishmah*, and now he finally had the opportunity, since he will receive absolutely no reward for this mitzvah!

Welcoming the Shabbos

Reb Isser'l was a successful textile merchant. He sold all sorts of material and he had a sterling reputation for selling the finest fabrics. As busy as he was, he was still always careful to close his store on Friday at noon. No matter what, when *chatzos* came, which is noon time, everything stopped in the honor of *Shabbos*.

This commitment was put to a trying test, one Friday when a wealthy nobleman entered Reb Isser'l's store, inspecting the quality of his most superior cloth. The nobleman requested large quantities of the finest fabrics to be put to one side. The order, when completed, would bring Reb Isser'l much wealth; it looked like a windfall had come his way. Such customers do not come by every day! The measurements were in the middle of being taken, while the clock continued to tick. It reached *chatzos*.

"Sorry sir, I must stop now, as my store is closing. Please come back on Sunday morning, when our business reopens," said Reb Isser'l. The wealthy man responded, "Isser'l, I must have the cloth today; it will only take 15 minutes or so, then I will be gone." Reb Isser'l explained that although he wanted to be of service, business always ceased at midday on Friday. The transaction could not be completed now. Sunday was the only option. The merchant made it clear that it was either 'now or never'. He would take his business elsewhere. It was a chance of a lifetime. Throwing away such an opportunity would seem ridiculous by most. However, Reb Isser'l would not be swayed. He viewed it differently. For him this was an opportunity to show his true love and dedication for Shabbos. With that in mind, he proudly shut his store, while the merchant stormed off.

In *Shamayim* nothing goes unnoticed. It was decided that material riches would not suffice as his reward; it would need to be something eternal. Reb Isser'l was granted a child whom he named Moshe. Moshe grew up to become the famous *Rama* who continues to light up the world with his *Torah*.

Who Was That Boy?

As I was once speaking to someone who attends the same shul as I do, he told me that he once heard a particularly moving speech from Rav Simcha Kook z"l, Rav of Rechovot. Rav Kook mentioned how he had heard the Ponovezher Rav relate the following personal story:

During my years spent in Europe, I was hired to learn with a certain boy who was very weak in his learning. As I began studying with him, I could see that he was struggling to make any significant progress, and I felt that my time was not being used most judiciously. I then made up my mind that the next day I would tell him that I would no longer learn with him.

SEUDAH STORIES

פרשת כי תצא תשפ"ד

Later that evening, as I stood in the *ezras nashim* I heard someone crying. Looking down, I saw that it was this very boy I would learn this. He was holding onto the *aron kodesh* and crying, "Hashem, I want to learn your Torah!" When I heard this, I said to myself, "If he has such conviction and resolve to learn despite his weaknesses, I am going to stick with him."

"Let me tell you about this boy," concluded the Ponovezher Rav. "He went onto become one of the most respected Torah giants of history whose insights we study to this very day."

As Rav Kook related this incident which he had directly heard from the Ponovezher Rav, he continued to relate what he did immediately following the speech:

"Eagerly curious to find out the name of this boy, I followed the Ponovezher Rav all the way to his house. But he refused to tell me his name. But I was persistent. Walking up to his door, as he was about to close it, I stuck my foot inside.

"Rebbe," I said, "I will not let this door close until you tell me who that boy was." Hesitantly, he told me his name. And I can vouch that he grew up to become a venerable Torah sage whose revered words we study to this very day.

"And then there I was," said my friend to me in Shul. Rav Kook did not reveal who this boy was, but I was also especially intrigued to discover his name. And so, I literally and figuratively followed in Rav Kook's footsteps. Walking behind him all the way to his house, I continuously asked him, "Rebbe what was the name of this boy?" But he likewise refused to divulge who this illustrious sage was. And so, I did the same as Rav Kook himself had done. I stuck my foot in the door and said, "I will not leave until you tell me who it is."

"I am sorry," said Rav Kook, "but the Ponovezher Rav told it only to me and I cannot tell you."

"No," I adamantly said, "the same way he told you, you tell me."

He finally agreed to tell me. Now it was my turn. And so, I asked the man who this mysterious figure was. Fortunately, I got away without sticking my foot in any door.

It was Rav Elchanan Wasserman *hy"d*, famed *talmid* of the Chofetz Chaim and author of numerous works whose words echo to this day in every *beis medrash* around the world.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת כי תצא

1. What announcement is made in this week's פרשה that is similar in style to an announcement that is made in the מגילת אסתר¹?
2. Which almost identical מצוה is mentioned in both this week's and in last week's פרשה? How are they different?
3. List two places in the תורה a יפת תואר is mentioned.²
4. When in this week's פרשה do we find a similar expression that was used in ראוּבֵן regarding ברכת יעקב?
5. List 9 instances that clothing or a הלכה regarding clothing is mentioned in this week's פרשה.
6. I can be a קרבן,
I can be a measurement,
I can be something tied together,
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?
7. I was required by פסח מצרים,
With me a נס occurred in the מדבר,
My removal can be a sign of honor,
My removal can be a sign of disgrace,
My accessory was used as a metaphor for insignificance,
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?

Need a hint?

¹ In the פרשה of חליצה

² One of the times was not the halachic "יפת תואר"

Answers

1. In the מגילה it says "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" and in this week's פרשה it says by the מצוה of חליצה it says "ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו".
2. The דין that a newlywed doesn't fight in the army - לא יצא צבא. However, last week's פרשה was the הלכה regarding an ארוסה while this week's פרשה was regarding שנה ראשונה. Additionally, by an ארוסה the husband must still help in the army camp while during שנה ראשונה he doesn't need to go at all. See רשי.
3. In this week's פרשה and פרשת ויצא - רחל is described as a יפת תואר. (Additionally, the group of cows in פרעה's dream was referred to as יפת תאר. In לשון זכר we find יוסף was referred to as a יפה תאר.)
4. Both ראשית אונו and the בכור in this week's פרשה are called ראשית.
5. 1) The clothing of a תואר
 2) By השבת אבידה
 3) ולא ילבש גבר שמלת אשה
 4) לא תלבש שעטני
 5) By ציצת it says "על ארבע כנפות כסותך".
 6) By ופרשו השמלה לפני זקני העיר it says מוציא שם רע.
 7) By the איסור of אשת אביו it says "לא יגלה כנף אביו".
 8) By the מצוה to return the משכן of a עני it says "ושכב בשלמתו".
 9) By the איסור to take a משכן from an אלמנה it says ולא תחבל בגד אלמנה.
6. I can be a קרבן,
 I can be a measurement,
 I can be something tied together,
 I am mentioned in this week's פרשה.
 Who am I?
 קרבן עומר -
 והעמר עשרית האיפה הוא -
 ושכחת עמר בשדה (כד, יט) -
 עומר An -
7. Next week....

Last week's riddle:

I am used to describe a strength,	ראשית אוני -
I am used to describe a kingdom,	ותהי ראשית מלכותו בבל (נח י, ז) - נמרוד of -
I am used to describe a nation,	"ראשית גוים עמלק" (בלק כד, כ) - עמלק -
"ראשית תבואתה" (עי רש"י בראשית א, א) - כלל ישראל
I am used to describe a type of produce,	ראשית דגן - תרומה -
I am used to describe wool,	ראשית הגז -
I am used to describe a קרבן,	שתי הלחם "קרבן ראשית" (ויקרא ב, יב) -
עומר "ראשית קצירכם" (אמור כג, ו)
Add a letter to my name and I am the name of a פרשה.	בראשית -
Two of the above instances are in this week's פרשה.	ראשית הגז and תרומה -
Who am I?	ראשית -

לרפואה שלמה - אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
 לע"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
 For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
 Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.
 © כל הזכויות שמורות

פתחי פרשה – כי תצא
Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

When one builds a *maakeh* (fence) around his roof, whom is he protecting?

Himself: if Hashem wants the person to get hurt, he'll fall and get hurt somewhere else, even on level ground. The Torah says, "Build a fence so that YOU won't be the cause of it!"¹

How does avoiding *shaatnez* give honor to the *Bais Hamikdash*?

We are not allowed to wear garments of wool and linen because this combination was used in the special *paroches* in the *Bais Hamikdash*. Similarly, we aren't allowed to build homes modeled after the *Bais Hamikdash*, nor concoct *ketores* for personal use.²

Hashem used the phrase, "לא תדרש שלום וטבתם" ³ to tell us not to seek peace with Moav, because they hired Bilam to curse us. When did Bilam use these words to tell someone to stay away from US?

In the times of the Romans, Unkelos bar Klonikus, the nephew of the evil Titus, used sorcery to ask Bilam if he should convert and join Bnei Yisrael. Bilam quoted this *pasuk*, using these words to discourage him from positively associating with us, borrowing a phrase originally said about himself!⁴

A pointy peg can be used to protect from physical schmutz, and spiritual schmutz. How?

Soldiers are told, "Have a peg among אֶזְנֶיךָ (your weapons), with which to dig a bathroom hole."⁵ Likewise, it would be wise to use a peg-like finger to close אֶזְנוֹיךָ (your ears) if you encounter inappropriate speech.⁶

"ככה יעשה לאיש..." – Regarding whom is this declaration written?

- Someone who declines to perform *yibum*.⁷
- Haman announced this when honoring Mordechai.⁸
- Originally, Haman suggested this phrase to Achashveirosh in hopeful reference to HIMSELF.⁹

A short woman is less likely to have to repeat the *chalitzah* process. Why?

During the *chalitzah* process, the woman spits on the ground in front of the *yavam* (her deceased husband's brother). If her spit is carried away by the wind without first passing in front of the *yavam*, such as when she is taller than him, she must spit again. If her spit passed by him, and was then carried away by the wind before it landed on the ground, such as when she is shorter than him, the *chalitzah* is valid.¹⁰

JUST CURIOUS

Is there such a thing as a *bas sorreres u'morah*?

The *pasuk* specifies that these *halachos* apply only to a "*ben*"¹¹, because a girl is unlikely to become addicted to eating and drinking.¹²

¹ כלי יקר כ"ב ח' וכע"ז ברש"י

² דע"ז כ"ב י"א

³ כ"ג ה', ז'

⁴ גיטין נ"ז., ולגירסת הגר"א שם היה אונקלוס בר אונקלוס בר אחתיה דאנדריינוס

⁵ כ"ג י"ד

⁶ בעה"ט, ועי' כתובות ה': וכלי יקר

⁷ כ"ה ט'

⁸ אסתר ו' י"א

⁹ אסתר ו' ט'

¹⁰ יבמות ק"ו:, אה"ע קס"ט ל"ט, פירוש סדר החליצה שם ע"ו ועיי"ש מש"כ מר"ן

¹¹ כ"א י"ח, סנהדרין ס"ח:

¹² רמב"ם הל' ממרים ז' י"א

If a *ben soreir u'moreh* has done everything necessary to become *chayav*, can his parents save him from punishment by being *mocheil* him, or is it too late?

They can be *mocheil* him.¹³

A *ben soreir u'moreh* is preemptively killed in his youth, because if we allow him to sustain his negative habits he will eventually become a murderer. Why is he killed by *s'kilah* (stoning), if a murderer's typical punishment is *sayif* (death by sword)?

- His dismissal of his parents' warnings is akin to cursing them, which is punishable by *s'kilah*.¹⁴
- Since he views *olam hazeh* as intended purely for enjoyment, he earns the status of an *apikores* and idolater, who is punishable by *s'kilah*.¹⁵
- His punishment of *s'kilah* is appropriate because he will violate Shabbos¹⁶, either by killing on Shabbos¹⁷, or by carrying his stolen goods in *reshus harabim*¹⁸.
- *Beis Din* punishes an individual act of murder with *sayif*. However, since a *ben soreir u'moreh* is destined to kill many people, he earns the preemptive, more severe punishment of *s'kilah*.¹⁹
- If someone is pursued by a *rodeif* who seeks to kill him, the potential victim is allowed to defend himself by killing his pursuer in any way necessary, including *s'kilah*. Since the *ben soreir u'moreh* is destined to be such a *rodeif*, he receives preemptive *s'kilah* now.²⁰

Chazal list the trajectory of a *ben soreir u'moreh*: he will use up his parents' money in pursuit of his bad habits, he will rob and kill, and he will eventually forget his learning. Therefore, the Torah instructs that he be killed before he has the opportunity to achieve such guilt.²¹ This child is clearly struggling with some severely negative behaviors – why are we equally concerned about the fact that he will forget the *sugyos* that he learned?

Even as he murders and steals, there is still hope, and he can still do *teshuva*. However, when he becomes detached from the Torah, he loses access to his route of return.²²

When a *ben soreir u'moreh* is killed, all of Bnei Yisrael are supposed to hear about it and be scared.²³ What's so scary? These *halachos* only apply to boys, of a very limited age, and it's almost impossible to fulfill all of the requirements to become *chayav*. Those who hear about it have almost nothing to worry about!

- Although most people can't qualify as an actual *ben soreir u'moreh*, everyone needs to learn the lessons of this *mitzvah*: parents should teach their children to have good *middos* and give them *mussar*, and children should listen to their parents.²⁴
- This *mitzvah* reminds us that sometimes even a loving father must deliver consequences to a *ben soreir u'moreh*. Likewise, even though we are *banim* to *Avinu SheBashamayim*, we shouldn't abuse this status and ignore Hashem's instructions, thereby acting like a *ben soreir u'moreh* who must be brought to *beis din*.²⁵

¹³ רמב"ם הל' ממרים ז' ח'

¹⁴ דע"ז כ"א י"ח

¹⁵ אב"ע עם תוספת ביאור ע"פ ס' משלחן ר' אליהו ברוך

¹⁶ פירוש הרא"ש כאן, רמ"ה סנהדרין ע"א:

¹⁷ חזקוני

¹⁸ הערות המו"ל ליד רמ"ה סנה' שם

¹⁹ גור אריה

²⁰ גור אריה

²¹ ירושלמי סנהדרין ח' ז'

²² שיחות מוסר מאמר צ"ה (בחדש), ועיין בפני משה על הירושלמי שם

²³ כ"א כ"א

²⁴ ר"ן סנהדרין פ"ט.

²⁵ כלי יקר כ"א י"ח

Does the Torah care if a species becomes extinct?

Although killing animals is *mutar*, one cannot do so in a way which contributes to the destruction of a species, such as by slaughtering a mother animal and her child in one day, or taking a mother bird and her child at once.²⁶

Soldiers must maintain cleanliness, and designate a place outside of their camp to use as the bathroom.²⁷ They are risking their lives to defend us, and probably getting pretty muddy in the process. Why is it so important that their tents not be near the bathroom?

- The *neshamos* of Bnei Yisrael are attached to the *Shechina*. This is especially true regarding the select *tzaddikim* who remained to fight after anyone with *aveiros* was dismissed, and the *middah* of *nekiyus* (cleanliness) can bring them to *ruach hakodesh*.²⁸
- When enemy messengers see such a holy army camp, they will be impressed by Bnei Yisrael.²⁹
- This requirement reminds the soldiers that Hashem is with them, which gives them *chizuk*, focuses them on serving Hashem, and helps them avoid the temptations which they will encounter while at war.³⁰

IN YOUR OPINION

Let's say you're traveling, and it's very difficult to maintain your usual standards in *avodas Hashem*, such as focused *davening* and serious learning. Is it OK to say, "Let's consider today a temporary exception, and when I get back home I'll start over"?

The Torah doesn't recognize "forfeit" to the *yetzer hara*, and provides guidance in all situations. Even when a soldier is away from home, and has a strong temptation towards *aveirah*, the Torah provides strategies, and directs him to maintain his usual diligence.³¹

What percentage of the people who live near you do you know, so far?

When the Torah instructs us to return a lost object, whose owner is not immediately known, it takes for granted that the object must have fallen from, "A DISTANT person whom you don't know." If it was the *aveidah* of a LOCAL neighbor, how could one not recognize from whom it fell? We should have such *ahavas Yisrael* and close relationships with our neighbors that we can immediately identify the owner of a lost object!³²

Is there anything you do that might unintentionally make someone else feel jealous or lacking?

When plowing, we are not allowed to attach an ox and a donkey to work together.³³ Since the ox chews its cud, and the donkey does not, the donkey will notice his "partner" constantly chewing, and feel upset, thinking that the ox got more food than him.³⁴ If this degree of sensitivity is required when dealing with animals, certainly we should be considerate regarding other people!³⁵

Every husband should feel that his wife is the best. What's a good strategy to accomplish this?

A new *chosson* is supposed to spend a year of quality time with his wife, so he gets very accustomed to her, and begins to feel that HER habits are "normal," while those of all other women are foreign.³⁶

²⁶ רמב"ן כ"ב ו'. ומ"מ אין לדייק דחייב לפעול לקיום ושמירת "מינים מסוכנים" שבזמנינו, דמניחים את זה להשגחה, ואילו היה ענין בזה צ"ע איך לקיימה כיון דקשה להגדיר "מין" לענין זה ע"פ תורה, דאפשר, לדוגמא, דכל מיני כלבים נחשבים כמין א' לענין זה, וכדומה. [ע"פ שיעור של ר' אהרן לופיאנסקי שליט"א בספרו יסודי התורה תשפ"ב, עיי"ש ובסוף השיעור]

²⁷ כ"ג י"ג

²⁸ ספר החנוך תקס"ו

²⁹ שם

³⁰ מו"נ ג' מ"ח

³¹ דעת תורה כ"א י"ב

³² אזנים לתורה כ"ב ב'

³³ כ"ב י'

³⁴ דע"ז

³⁵ Growth Through Torah quoting Rav Chaim Shmuelevitz

³⁶ ספר החנוך תקפ"ב

"Shalom Alaichem, Rabbosai!" the Kominker Rav¹ greeted the Yidden of the town he had arrived in. "It was so thoughtful of all of you to come out and greet me. Thank you so much! Now, if you will excuse me, it is time for me to start getting ready for the *שבת קודש*. Where is the *מקוה*?" "Anshuldiks Rebbe," one of them uneasily replied, "we are a little bit embarrassed to tell you this, but there is no *מקוה* in this town." The Rebbe was surprised, "No *מקוה*? How could that be?" "Actually Rebbe, there is a *מקוה*, but it is very run down, and we don't have the money to fix it. We are all very, very poor, and we can barely support our families." The Rebbe looked at them questioningly, "but there must be at least one *גביר*, one rich person in this town?" Noting the knowing glances they were exchanging, the Rebbe exclaimed, "Ah! I can tell by the way you're looking at each other that there is a rich person in the town. Why don't you approach him for money to repair the *מקוה*?" Everyone began talking at once. "Rebbe, the one rich person in the town, his name is Mechal. He is the greatest miser!" "...the stingiest person!" "...the biggest *עצור העין*!" The Rebbe quickly cried out, "No. Stop! I don't want to hear *הרע לשון* about Mechal, especially since he is such a *צדיק*, and he is going to pay for the entire *מקוה*." The people thought that the Rebbe didn't understand them, "Rebbe, you don't understand. Mechal doesn't pay for anything! Mechal is a *tzudraiteh*! *Der* Mechal..." "I told you," the Rebbe again interrupted them, "I don't want to hear *הרע לשון*!" "But Rebbe!" someone called out, "we have to tell you this before you approach Mechal! He beats his wife! He screams! He curses! He doesn't pay his own grocery bill! You'll never get a penny of *tzedukka* from Mechal!" "I told you, Rabbosai," the Rebbe said firmly, "I don't want to hear *lashon hara*! Every *איד* has a *ממעל אלקי*! Every *איד* has a *הקדושה*! You just have to know how to touch it. I guarantee you, my friends, I will get Mechal to pay for the *מקוה*!" Everyone walked away in disbelief. They said to one another, "The Kominker Rav *thinks* that he is going to get Mechal to pay for the *מקוה*. Boy is he in for a big surprise! The Rebbe just doesn't know Mechal!" But let me tell you something, it would be the people of that town who would be in for a big surprise, because they didn't know the Kominker Rav, and this is the story.

Mechal the miser woke up in the morning, yelled at his children that the *negel vasser* had dripped a little bit onto his plush carpet, yelled at his wife that breakfast wasn't cooking yet, and then he took out the garbage. He made sure to shake out the paper bag that it had been in, after all, he reasoned, you could use the bag at least six times before you have to throw it away, and that's when the Rebbe's *gabbai* approached him.

"Anshuldiks, is your name Mechal the *Tzadik*?"

"Mechal the *Tzadik*?! I'm no *Tzadik*! What exactly do you want?!"

"Anshuldiks, I see you're a great *עבד* also. You know, my Rebbe, a great *צדיק*, the Kominker Rav, is here in town."

Mechal snarled, "he's not going to get a penny from me!"

"He really doesn't want any money from you."

"Oh yeah," shouted Mechal, "then what are you standing here for?!"

Proudly, the Rebbe's *gabbai* told Mechal why he had come. "The Rebbe would like to talk to you. He feels that the *שערי ברכה*, the gateways in *שמים* of blessing are open, and he asked me to come here and invite you over to his house so he can give you a *ברכה*." It sounded too good to be true! "A blessing?! But you told him I'm not paying for it, right?!" "He knows that," the *gabbai* assured Mechal, "The Rebbe knows that you don't pay for anything. It's okay. You can come over, at your leisure." Mechal was intrigued. "Alright. I'm going to first go back into my house to finish yelling at my wife and kids, and then I will come over." "רצונו של אדם זהו כבודו," said the *gabbai* warmly, "whenever you want."

Shortly, an exhausted Mechal walked over to the Rebbe's house. Mechal wondered if other people had such difficulties with their families. *My family is impossible to live with! I've got to scream at them from morning till night! Maybe this Rabbi can give me some type of blessing about this.* With this in mind, Mechal entered the Kominker Rav's room, and was greeted by the Rebbe, "Ah Mechal! It is such a pleasure to see you! Mechaleh, Mechaleh, as my *gabbai* has told you, not always can I explain to you exactly how this works, but this is the *מצב* right now. The situation is such that you, my dear, dear friend, can now get a *ברכה* for whatever you want! Ask me. What do you want?" "Rabbi," Mechal began, "My wife! Ah! She makes me so much *tzaros*! It's impossible to run a house this way! SHE GETS ANGRY! SHE SCREAMS! SHE KEEPS SCREAMING ALL DAY! I CAN'T TAKE SOMEONE WHO SCREAMS ALL THE TIME!" "Mechal. Mechal," the Rebbe said gently, "sit down. Relax. Look what you just did. You broke your pen into six pieces. Sit down nicely on the chair, Mechal. Take a DEEP breath."

"Rebbe!" Mechal continued. "I CAN'T TAKE IT WITH MY WIFE! I CAN'T TAKE IT ANYMORE! SHE KEEPS GETTING ANGRY! I CAN'T TAKE HER TEMPER! I CAN'T TAKE HER TEMPER!" The Rebbe listened empathetically, nodded, and said, "I see. Trust me, Mechal, I see the whole problem. But tell me, my friend Mechal," the Kominker Rav asked, "if your wife indeed is so bad, like you make her out to be, have you ever entertained the idea of divorcing her?" Mechal was taken aback, "Rabbi! Do you know how much that costs?! Forget it! Too much money!" The Rebbe just nodded. "So, tell me Mechal, back to this *ברכה*. What blessing, Mechal, can I give you?" "I was thinking, Rabbi, if you can give me a blessing..." Mechal trailed off, "I don't know quite how to say this, but maybe you can give me uh uh uh... *you know what I mean, Rabbi?*" "Don't tell me, Mechal," the Rebbe suggested, "that you would like a blessing that your wife should suddenly become better?" Mechal vehemently shook his head, "Impossible! That's not going to happen! No blessing is going to do that. What I'd like Rabbi..." Mechal glanced nervously toward

¹ R' Shalom'l, the Kominker Rav, was a talmid of the Ropshitzer Rav, and the Sar Shalom of Belz. He was (1851) / Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim Shiur #83*, Dial-A-Shiur

the window, “let me close the window shades if you don’t mind. I don’t want anyone to get the wrong idea. Rabbi, you think you could give me a blessing that she should like uh... pass away from this world?” “Let me get this perfectly straight, Mechal. You want me to give you a blessing that your wife should pass away?” Mechal jumped up, “YEAH! THAT WOULD SOLVE ALL MY PROBLEMS, RABBI!” “I must say, Mechal, over the years I have had all sorts of requests for blessings, but I must admit to you, this is the very, very first time that anyone asked me for a blessing like that.” “Rabbi!” Mechal excitedly explained, “this the best thing for me! It’s the cheapest, and best thing! **It solves all my problems!** What do you say, Rabbi!? Come on! It’s very simple. Give me a blessing that uh- that uh- duh...” “...that your wife should pass away. Mechal,” the Rebbe said enthusiastically, “I have an idea for you! It won’t be easy. You have to be willing to follow my instructions exactly. Are you prepared, Mechal?” “Rabbi! If I get what I want, I’ll do anything!” The Rebbe began, “Here is my plan. The גמרא says that if someone promises something, and he does not pay up on his promise, terrible things can happen to him. He can begin to lose members of his family, beginning with his wife; but in your case, this is what you are looking for.” Mechal was confused, “I don’t get it, Rabbi. What do you want me to do?” “Go to the shul tonight, make a public announcement that you are going to pay to repair the entire מִקְוֶה, then, don’t pay.” Mechal smiled broadly, “I **GOT IT!** The גמרא says, that if you promise to pay for something and you don’t do it, then that person... the members of his family pass away, **WHICH IS EXACTLY! RABBI! YOU’RE A GENIOUS!**” Smiling, the Kominker Rav said, “Trust me my dear friend, Mechal, I’m not half as smart as you are.” Mechal just raved, “That still makes you a genius!”

That night, between מִנְחָה and מַעֲרִיב, Mechal the miser walked over to the *bima* and made an announcement. “...and so! I intend to repair the entire mikveh!” No one could believe what they were hearing. Their surprise, however, was short lived. As soon as the גבאים went over to him for the check, he made another announcement. “I changed my mind! I’m not paying for anything!” “But Mechal,” a *gabbai* said to him, “you promised! Do you know what could happen to a person if he promises something and doesn’t do it?” Mechal smiled, “Yes, I do!” Everyone just shrugged, and walked away. After all, could they have expected any more from Mechal? *They shouldn’t have believed him to start with!* Several days later, a rather angry Mechal the miser came storming into the Kominker Rav’s room. “**RABBI! YOUR PLAN IS A FAILURE! AND ALL YOU DID WAS EMBARRASS ME IN FRONT OF THE ENTIRE TOWN!**” The Rebbe gently comforted him, “Mechal. Mechal. Please, take it easy. What’s the problem?” “**It’s already a couple of days since I made that promise. Since I made that promise, people think that I’m cheap!**” “Oy vey!” the Rebbe compassionately exclaimed, “I wonder why they would think that?” “And as for my wife,” Mechal continued, “she’s stronger than ever! This plan is not working! She’s yelling at me even louder than before! This is terrible! This plan is a failure! Hey Rabbi! How could you do such a thing like this to me?!” Mechal started crying, “people,” he sniffed, “people aren’t going to like me anymore.”

The Kominker Rav calmed Mechal down. “Mechal, Mechal, let me ask you something. In the last couple of days, did you yell at your wife?” “Of course, I did,” said Mechal. “Did you scream and throw things around the house?” “Of course, I do that every day!” “Mechal, that’s the problem,” explained the Rebbe, “The plan would have worked. The problem is that you keep saving your wife!” Mechal was shocked. “What do you mean that I keep saving my wife?! How do I save her?!” “The גמרא says,” the Kominker Rav continued, “that if וְשָׁלוֹם it was *bashert* for someone to die, if that person gets embarrassed, the embarrassment could be instead of dying. So, very possibly this plan would have worked a long time ago, but every day you embarrass your wife, you yell at her, you throw things around the house, you scare her, and instead of dying, she’s *yotzai* her dying with that! That’s her כְּפָרָה! Mechal, you keep saving her! Don’t you realize, you’re ruining the plan!” Mechal couldn’t believe it! “What should I do?” he asked the Rebbe. “Do you want the plan to work?” “Of course!” yelled Mechal. “For the next three weeks, you have to be nice. You don’t scream - even if your supper is late.” Mechal roared, “**IT WAS 30 SECONDS LATE LAST NIGHT!**” “I know that,” the Rebbe said firmly. “Even if your supper is a minute late, you don’t scream, Mechal. You have to be nice. You must give your wife money for shopping.” “**WHAT?!!**” Mechal shot out. “You heard me,” said the Rebbe. “You must help her in the house. You smile. Say a nice good morning. A nice good evening. If you can do this for a couple of days, Mechal, I promise you, you’re going to get what you want. You may not know what you want yet, but you’re going to get what you want.” “Rabbi!” shouted Mechal, “this is going to be very hard for me!” “I realize that Mechal, but go ahead and try it. Just remember, you yell, you scream, you embarrass her, you’re saving her! You’re only hurting yourself, Mechal.”

Several days later, Mechal came running into the Kominker Rav. This time, however, he wasn’t angry, he seemed rather frightened. “Rebbe!” Mechal cried, “you’ve got to help me!” “Mechal, Mechal, calm down, what’s the matter?” “You’re not going to believe it...” Interrupting him, the Rebbe asked, “first of all, Mechal, did you do what I told you? Were you nice in your house? Did you not yell or scream?” “I DID IT!” Mechal spluttered, “but that’s not the point! For the first time since I’m married, in the last couple of days, I don’t know why - my wife started being nice to me!” “Really???” The Kominker Rav seemed surprised. “She treats me like a *mentch*! I’m telling you! She cooks my meals! She smiles!” The Rebbe just listened. Mechal continued. “A coincidence! This morning, my wife said that she’s not feeling well!” Mechal began crying hysterically, “Oh no, Rebbe! The plan is working! She’s going to leave this world. My mazel! It always happens to me! All these years she acts terribly to me. *Punkt* when all of the sudden for some strange reason she starts acting nice to me, all of the sudden, **NOW SHE’S GOING TO BECOME SICK AND LEAVE ME!** Oh, Rebbe! We’ve got to stop the plan.” “You’re sure this has nothing to do with you being nice?” asked the Rebbe. “**WHAT DOES THAT HAVE TO DO WITH ANYTHING?! IT’S THE FIRST TIME SHE’S NICE TO ME!**” “Okay. I understand,” said the Rebbe, “but there’s no way, Mechal, that we can stop the plan. The plan is going to work. I can’t stop it.” Panicking, Mechal yelled, “Rebbe! There must be some way to stop it now.” The Rebbe just said, “if you promise something, and you don’t pay for it, the גמרא says...” Suddenly, the Rebbe exclaimed, “wait a second, Mechal, I have an idea!” Mechal cried, “Tell me! I’ll do anything!” “Go, and pay for the מִקְוֶה.” “Huh??” Mechal breathed. The Rebbe explained, “If you pay for the מִקְוֶה, then the plan will stop, and you will not lose any members of your family, because you will have fulfilled your promise.” “Alright!” Mechal declared, “I’ll go pay for it! This is the first time my wife is acting nice to me! I’ll do anything to stop this plan!”

When the Sanzer Rav heard of this story, he said about the Kominker: You see, what a clever Jew can do! He could take a seemingly impossible situation, and bring a שְׂלִימָה to a רַפּוּאָה טאַקטער, take a marriage and straighten it out, take a person who acted terribly, and make him normal, and even give a town a מִקְוֶה.

Yiras Shamayim Introduction

Rebbetzin Malky Paretzky

732-301-4043 opt 2-1-1-80

Elul and Yiras Shamayim

The word Elul is from *Bavel* – because in the Torah, we don't have names of any months. We always counted the months by numbers, beginning with Nissan as the first month, the reason for this being that Klal Yisrael wanted to always remember the *geulah* of *Yetzias Mitzrayim*. By constantly mentioning Nissan, every time they spoke about the months of the year, they ensured that the *neis* of *yetzias Mitzrayim* always remained at the forefront of their minds. Later, when Klal Yisrael came up from *Bavel*, they adopted the *Bavli* names of the month for the same reason – so that they always remembered the *geulah* that Hashem orchestrated for them.

Elul, therefore, is a *Bavli* word. To find the translation of the word *Bavli*, we can look in the Torah. By the *parsha* of the *meraglim*, the *pasuk* says, “*Shlach lecha anashim viyasuru*,” send people and they should check out the land. Targum on that *pasuk* translates the word *v'yasuru* as *v'y'allelun* - and they should investigate. Therefore, Elul means to investigate, or look into. That is what Elul is specifically about – looking into ourselves.

The Starting Point

Specifically this month, we will be working on the *middah* of *yiras Shamayim*. Shlomo Hamelech, in his *Sefer Koheles*, goes through many different important topics of *avodas Hashem*. He discusses that everything is *hevel* – everything is nothing. But then he finishes off by telling us what is something. The conclusion of this vast *sefer* is, “*Sof davar hakol nishma: es haElokim tirah, v'es mitzvosav shemor ki zeh kol ha'adam*.” At the end of the day, what matters is our *yiras Shamayim*.

Shlomo Hamelech was the *chacham mikol adam* – he had all the knowledge that was possible to access in all areas, and still he was able to testify the only thing that is important, and matters is *yiras Shamayim*. In *Mishlei*, in the seventh *pasuk*, he tells us, “*Yiras Hashem reishis dos*,” *yiras Hashem* is the first of all knowledge, meaning to say, that if someone does not possess *yiras Shamayim*, he isn't even at base one. One must have *yiras Shamayim* as his starting point.

I do have to make a disclaimer – although we are studying *yiras Hashem* as a *middah*, it is not at all like all other *middos* in the sense that you may have it, or you may not. *Savlanus*, *hachna'ah*, or other *middos* are things that are extremely important, but *yiras Shamayim* is an all encompassing *middah* that must come as a prerequisite to everything else. The *Orchos Tzaddikim* discusses this in the introduction to his *sefer* and tells us that every single *middah* must be worked on with the perspective of *yiras Shamayim*. He likens *yiras Shamayim* to the string that holds together several precious pearls. There is no question that if one were to sever that string, all of the pearls would be lost. So too with *yiras Shamayim*. *Yiras Shamayim* is not a *middah* among all the other *middos*. It is the *middah* that will lead to all others.

Yiras Shamayim Introduction

Rebbetzin Malky Paretzky

732-301-4043 opt 2-1-1-80

A Prerequisite to Morality

We find a real example of this when Avraham Avinu descended to Mitzrayim and Sarah was taken by Avimelech. When Hashem appeared to Avimelech in a dream that night, Avimelech answered Hashem that he had done this act in innocence – both Avraham and Sarah had told Avimelech that the other was their sibling. The following day, Avimelech asked Avraham what he had been thinking when he told him that Sarah was his wife. Avimelech seemingly implies that had Avraham told him that Sarah was his wife, he never would have taken her. We know, because the Ramban tells us, that Avimelech and his people were not like Pharaoh and his people – they were a decent nation, with a higher moral level. Avimelech therefore wanted to know what Avraham had been trying to do.

Avraham's response was "*Ki amarti – rak ain yiras elokim bamakom hazeh*," there is no *yiras Shamayim* in this place, and that no one would hesitate to kill me for my wife. But the Ramban just told us that Avimelech and his nation were moral people! However, here lies the answer: even if a person is a moral person, if his morality is not guided by *yiras Shamayim*, it falls away when the *nisayon* is too great for him. There is nothing to hold him to his principles. We see this often, that when seemingly moral people are pushed against the wall and put into a place of real *nisayon*, especially when there aren't many people who will know about it, without *yiras Shamayim*, their morals fall away.

continued next week...

Shofar Blowers

Mrs. T. Bauman

It's Elul.
I know because the calendar is clear.
The month of introspection.
Teshuva, self-work and fear.

A precious time, so powerful.
We prepare for a new start.
So why is there a disconnect
When it comes down to my heart?

You see, I am a woman.
I don't hear the shofar's daily call.
There are kids home all day
And they really take my all.

There's school to prepare for,
Books, bags, supplies.
And the constant daily shuffle,
Until sleep closes my eyes.

But I know this time is special.
I know I want to use it.
I don't want to be distracted
And by default I'll just lose it.

So, what can be my shofar
To jolt me into action?
What will be the noise
To lift me from distraction?

An idea that I had
Something I want to try-
I know it won't be easy,
I know it's reaching high.

*What if my shofar shrill will be
a different sort of noise.
What if my shofar sound,
Comes from my girls and boys?*

*What if every time they argue,
Complain, cry or scream,
I stop. listen. think.
What does the shofar's message mean?*

*Then while that sound is going,
Instead of getting flustered,
I'll respond with calm and patience
From the strength I'll just have mustered!*

*This way I'll hear the shofar
About a hundred times a day!
Then working on myself
Will be a constant underway.*

Now instead of me just knowing,
That Elul's nearly complete,
I'll be using this great treasure
In a way that is concrete!

I thought I'd share this gem
With all non-shul-goers,
Especially to those with homes
Full of little "shofar blowers!"

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to open the hood of a carriage, or place a net covering on a carriage or play pen? Is it permissible to open a child's pop up tent?

Carriage hoods should preferably be opened 4 inches before *Shabbos*. By doing so, opening the hood on *Shabbos* is not considered making a roof but rather adding on to a previous one, which is permitted. (Although many *Poskim* permit opening the hood on *Shabbos*, according to *Hagaon Rav Moshe Feinstein* it should not be opened on *Shabbos* if it was not opened a *tefach* before *Shabbos*. The *tefach* does not include the portion that is rolled up.) If it was not opened before *Shabbos*, one may rely on the lenient *Poskim* if necessary.

Placing a net covering on a carriage or play pen is only permitted if there is already a 4-inch covering from the net or from the open carriage hood prior to placing the net.

It is not permissible to open a children's pop-up tent.

Is it permissible to bathe a child?

It is not permissible to bathe a child's entire body in hot water (even if the hot water faucet was turned on by a non-Jew or heated with water from an urn). However, washing less than half of the child's body with hot water is permitted. When necessary, it is permissible to bathe a child's entire body in cold or slightly warm water. One may not turn on the hot water faucet; rather, the water must be warmed with the use of hot water from an urn. Additionally, one may not use a washcloth, sponge, or a bar of soap, and one may not lather hair.

Note: The temperature at which it is prohibited to bathe on *Shabbos* is body temperature (i.e. 96°F).

Additional notes pertaining to children:

- Since it is prohibited to speak into an intercom on *Shabbos*, it should not be left on. In a case of necessity (i.e. to hear a baby during the night) one should use a baby monitor set with a *Shabbos* clock so that it will be on during the night but off during the day. This will avoid the possibility of adults speaking into the intercom.
- Babysitting on *Shabbos* for payment is only permissible with certain conditions; see section of *Mekach u'Memkar* for details.
- It is not permissible to measure a child's height or weight.
- Sneakers that light up while walking are prohibited to be worn.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

WEEK 48

ע' ש"ע שכ"ט-ד', שכ"ח-י"ב, ש"ל-א'

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I heard recently there was a string of robberies in people's houses on Friday night רח"ל. Should they be calling the police on שבת if there is an intruder?

QUESTION 2

If theoretically someone has to ח"ו call הצלה on שבת, should they better have a child under מצוה call, if the child is readily available?

QUESTION 3

My wife is in her ninth month and I may have to call a car service on שבת. Should I use a שינוי when calling?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

Can I mash a potato from the Cholent for one of my younger children?

Answer: Mashing is the מלאכה of טוחן, which is not allowed on שבת. There is a מחלוקת הפוסקים whether one can mash objects which have become very soft after being cooked for a long time, as they are possibly considered halachically mashed. Since there are many that are lenient whenever one is mashing for immediate use (see answer 2), one can be lenient here when mashing for immediate use since they are also soft. If they are not very soft, it would be better to use a שינוי, like mashing with the back of a fork, even though it is for immediate use.

continued....

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

Would I be able to make an Israeli salad for the סעודת שבת if we're going to use it right away?

Answer: The (שכ"א-י"ב) רמ"א writes that objects may be cut very small for immediate use, as טוחן is similar to בורר and has the היתר of לאלתר. However, the (מ"ה) משנה ברורה brings that not everyone agrees to this, and one should not cut very small pieces, but rather cut slightly larger pieces. Therefore, Israeli salad should be made before שבת, or be made with slightly larger pieces for immediate use.

QUESTION 3

Can I mash an egg for egg salad? What about using an egg slicer?

Answer: There is no איסור of טוחן on foods that do not grow from the ground, such as eggs. Therefore, eggs may be mashed on שבת. However, the (ל"ו) משנה ברורה writes that one can't grind with a device that is made for grinding, such as a grater, even if the food being ground or diced doesn't grow from the ground, and even if it's being cut for immediate use. There is a discussion amongst the פוסקים whether an egg slicer is considered such a כלי. It would seem one can still be lenient, since it is far from clear that an egg slicer is considered a form of grinding, as it does not cut the egg to small pieces.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

Precise Judgement

The Rizhiner Rebbe was a great gaon and tzaddik, and he was from the leaders of all Chassidic rebbes in his time. He had a warm, accepting personality, one that drew others like a magnet. Jews from all walks of life were attracted by his kindness and caring, and he was able to bring many Jews closer to Hashem.

Every erev Shabbos, the Rizhiner Rebbe would go to the mikvah, where he would purify himself in preparation of the holiest day of the week. One week, however, when he returned from the mikvah, it was clear that his mind was not at ease. A serious expression had replaced the welcoming

smile usually worn on his face, and he paced back and forth in front of his home restlessly.

The hours were passing, shkiah was rapidly approaching, and still, the Rizhiner Rebbe could not find peace of mind. "Shmuel," he called to his trusty gabbai, "Please go to the rav and ask him to please come here."

It was erev Shabbos for the rav, too, and he was sitting at home, engrossed in his own spiritual preparations when the rebbe's gabbai knocked on his door. Although it was already close to Shabbos, he could not refuse the rebbe, and so the rav joined the gabbai on the short walk back to the Rizhiner Rebbe's home.

The Rizhiner Rebbe was waiting tensely for the rav, and he greeted him with a sigh of relief. He requested of Shmuel to bring cups of tea and then turned apologetically to his guest. "I'm sorry for bothering you so close to Shabbos, but I am extremely uneasy and I need your help."

"Please, tell me what I can do," the rav responded.

"There is something going on, and I need you to rule on a halachic matter," the rebbe said tersely. "Please, listen closely to all the facts and issue a ruling so that I will be able to welcome the Shabbos properly."

"I'm listening," the rav said, leaning forward.

"There was a man named Henoah who had an extremely generous and devoted personality. He was an askan who worked hard for his community, constantly going out of his way to do chesed for others. In addition to all his klal work, from which he didn't earn a penny, Henoah also operated a flourishing livestock business, and he was very well-off financially. People trusted him and appreciated doing business with him, and he

had contracts with Jews and gentiles alike. Even the poritz liked dealing with him.

“Over time, he also became the known address for people who wanted a safe place to deposit their money. Being that most people do not live in well-protected homes, cash assets are vulnerable to theft and damages. Henoch, however, had a big, well-protected safe, and he gladly allowed others to store their life savings in his safe. A large percentage of his depositors were widows and orphans, who were afraid to keep large sums of money at home.

“One day, a government representative approached Henoch with an enticing business proposal. The government owned many acres of forest land adjacent to the city, and they wanted to use a portion of the land to expand the city to house the growing population. However, this was an extremely costly venture, and there were not enough municipal funds to cover the project. The government therefore wanted to take Henoch as a partner. In exchange for investing a large percentage of the capital, Henoch would receive all the trees from the deforested part of the land to sell as timber, along with the remaining forest.

“While the offer was an attractive one, there were some clauses involved that made Henoch a little nervous. The most worrying stipulation was that once Henoch signed the first contract making him a partner in the venture, he would need to sign all future paperwork immediately upon notice. If the government were to come with paperwork and he were to stall, he would lose his entire investment and the rest of the contract would be voided. They did not want to deal with someone who would dilly dally and delay the project.

“Henoch considered this clause for a long moment, and then decided that it was worth it.

While the risk of losing his entire initial outlay was there, and it was a very steep risk, the profits he stood to gain weighed down his perspective toward the positive side. He rationalized that if he was organized and made signing the government paperwork a priority, he would be able to fully comply with this stipulation.

“With this settled in his mind, there was still something else bothering him. The initial investment, a tremendous sum of money, was due upon signing the partnership contract, and Henoch did not have that much money liquid. He thought quickly, trying to figure out how he could come up with such a large sum of cash in such a short time.

“The answer presented itself quickly, but it took some time before Henoch became comfortable with the idea. There was a princely sum of money sitting in his safe; money that did not belong to him, but to the many different Jews, including tens of widows and orphans, who had entrusted him with their lifesavings. If Henoch were to ‘borrow’ that money and give it to the government, he would buy enough time to liquidate some of his assets and return the ‘loan’ to his safe. The depositors, whose money would be right back where it belonged in just a few weeks’ time, would never have to know about the deal.

“His decision made, Henoch signed the contract and handed over the money, trying to still the feeling of unease that had squirreled its way into his stomach. *Everything will be fine*, he told himself. *My plan is foolproof. There’s a large profit to be made, and everything will be fine.*

“What he did not realize was that the stipulation that he sign all future documents immediately had been inserted into the contract by a member of the

government who hated Jews. This government official wanted to lay his hands on Henoch's money, without having to give him a share in the profits, and this was his means of accomplishing his evil goal. He waited until Shabbos before sending the representative to Henoch with the next batch of papers to sign.

"When the representative arrived with the paperwork on Shabbos afternoon, Henoch panicked. It was Shabbos! How could he desecrate the holy Shabbos?! On the other hand, the money of so many Jews, including many widows and orphans, was tied up in this investment. Was he even allowed to forfeit their money, money he had stolen from them?!"

"Henoch looked around wildly, torn between two conflicting choices. How could he lose the lifesavings of so many who had trusted him? But how could he write on Shabbos?! 'Hashem!' he cried out in a pained voice, feeling the noose tightening around his neck. 'You know I love Shabbos! But I also love widows and orphans! How can I choose?!'

"He was trapped, and he felt like he was choking. Gasping for breath, he grabbed the pen and signed his name on the paper.

"As soon as he finished signing, the energy whooshed out of Henoch and he felt limp and lifeless. How could he have signed away his Shabbos for money? How had he sunken so low? Shabbos was worth more than all the money in the world!

"Tormented by his guilt, he fell into a deep depression. Besides for cashing out on some of his investments to repay the 'loan' he'd stolen from the deposits in his safe, he could not bring himself to speak to anyone or to circulate within

society. Gone was his vitality, his enthusiasm, his zest for life. In its place was a new Henoch, sunken, withdrawn, and always half-asleep.

"With time, Henoch grew sicker and sicker," the Rizhiner Rebbe concluded. "And just a short while ago, he passed away. When he came to his judgement, there were many good deeds in his favor, but the Bais Din Shel Maalah ruled that he needed to be punished for his chilul Shabbos. Tuesday, Wednesday, Thursday, and today, Friday, he underwent difficult suffering.

"Today, when I came out of the mikvah, I suddenly began to feel the pain of Henoch, and I realized that if only a rav would rule favorably on his case, he would no longer have to suffer." The rebbe looked at the rav sitting across from him. "So tell me, please, can you pasken on this case? I will not go to shul until you issue a ruling."

The rav looked pensive. "Henoch was wrong," he stated, unequivocally. "He desecrated the Shabbos for the sake of money, and there is no justification at all for such a thing. He should have taken the loss. His judgement was wrong, and he sinned. That's an undisputable fact.

"However, when he sinned, Henoch's heart was facing toward good intentions. He ached for the widows and orphans who would have to suffer due to his actions. So although this does not condone his deed, at least it demonstrates that he acted with the needs of poor orphans and widows in mind. His calculation was skewed, but at least it included the devastated hearts of those who would lose their money. So while his sin is there, and it is severe, it's not on the same level as someone who desecrates Shabbos for pleasure or to forgo a personal loss."

“So tell me, what do you pasken?” the Rizhiner Rebbe asked.

“Although Henoah did the wrong thing, because he did it out of concern for widows and orphans, he should be treated with leniency,” the rav ruled. “Even though it was a meizid, a willful desecration, there is room for leniency.”

The Rizhiner Rebbe jumped up and hugged the rav warmly. “If the Earthly court has ruled that he be treated with leniency, the Heavenly court will surely concur,” he exclaimed. “Now we can ask Hashem to forgive Henoah for his sin, because he did it with the welfare of so many downtrodden Jews in mind.”

With that, he went into Shabbos, his mind finally at peace, contemplating the meticulousness of schar and onesh. For one who sins is punished according to the exact degree of severity, with every sigh of regret and even the minutest of intentions included in the calculation.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A107

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadim & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt”l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

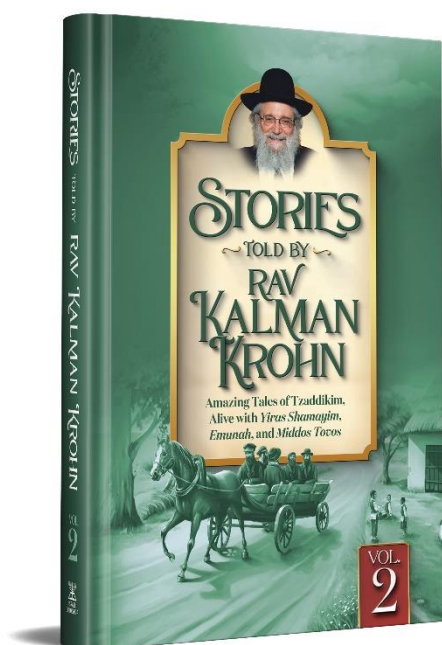
E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadim given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelpia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

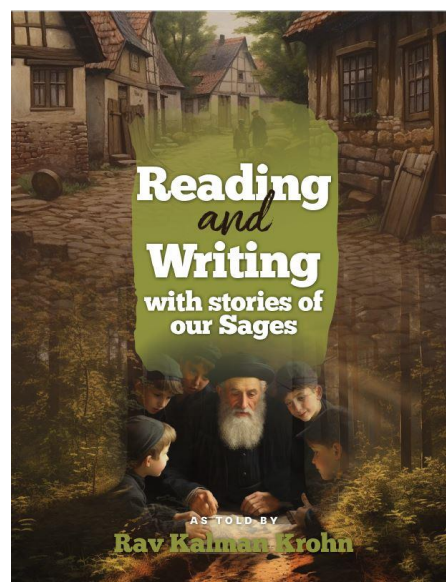
To receive Vaadim by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

Volume TWO of the
“Stories Told By Rav Kalman Krohn”
Book Series is **NOW** available at your local Judaica
Store.

Volume One of the new curriculum series is
NOW available for Schools to purchase.
Many schools have already placed their orders!
Call/email now to reserve your books while
supplies last.

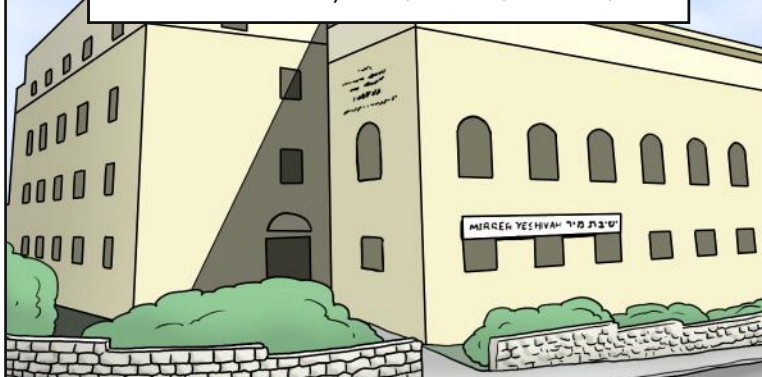

Call/text 609-807-1783 or
Email torasrebbkalman@gmail.com for a sample

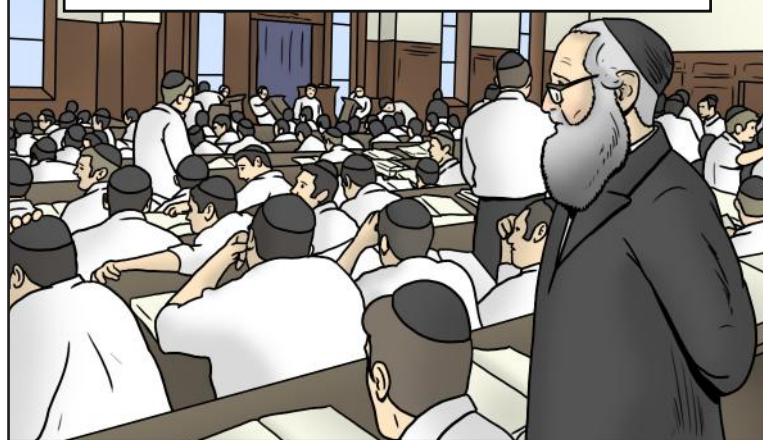
*If you have exceptional content about Reb
Kalman that you think should be inserted into
book 3, please let us know.*

YESHIVAS MIR IN YERUSHALAYIM IS A RENOWNED MAKOM TORAH THAT IS HOME TO THOUSANDS OF TALMIDIM FROM AROUND THE WORLD. IT WAS LED FOR MANY YEARS BY ITS ROSH YESHIVA, RAV NOSSON TZVI FINKEL.

RAV NOSSON TZVI SHOWED EXTRAORDINARY CONCERN FOR EACH OF THE YESHIVA'S TALMIDIM, DURING THE ZMAN AND THROUGHOUT THE YEAR.

ONE DAY, RAV NOSSON TZVI ASKED A PARTICULAR BACHUR ABOUT HIS PLANS FOR LEARNING DURING BEIN HAZMANIM.

YOU'LL BE LEARNING WITH RAV ASHER DURING FIRST SEDER AND NIGHT SEDER. EXCELLENT. IF YOU DON'T HAVE A CHAVRUSA FOR SECOND SEDER, I MIGHT HAVE SOMEONE FOR YOU. PLEASE LET ME KNOW.

BECAUSE HE ALREADY PLANNED TO LEARN TWO FULL SEDORIM EACH DAY DURING HIS "TIME OFF," THE BACHUR PROCRASTINATED, AND DID NOT GET BACK TO RAV NOSSON TZVI. A FEW DAYS LATER, THE ROSH YESHIVA SUMMONED HIM AND ASKED IF HE HAD FOUND A SECOND SEDER CHAVRUSA.

I NEED TO KNOW. I HAVE SOMEONE WHO WANTS TO LEARN WITH YOU.

WHAT DOES THE PERSON WANT TO LEARN?

WHATEVER YOU WANT.

THE ROSH YESHIVA FINALLY ADMITTED THAT **HE** WAS THE ONE WHO WANTED TO LEARN WITH THE BACHUR. THE STUNNED BACHUR SWIFTLY AGREED.

I'D BE HONORED TO LEARN WITH THE ROSH YESHIVA!

AND SO IT WAS. RAV NOSSON TZVI AND THE BACHUR LEARNED TOGETHER DAILY THROUGHOUT EACH BEIN HAZMANIM, AND SOMETIMES LEARNED DURING THE ZMAN AS WELL. AS BUSY AS RAV NOSSON TZVI WAS, HE SHOWED CARE AND CONCERN FOR EACH AND EVERY ONE OF HIS TALMIDIM.

NOCH A MUL....

לְיָצִיל BORN TO אָלֶיָּהוּ מַאִיר AND FINKEL IN CHICAGO, IL, WAS NAMED AFTER HIS PATERNAL GREAT-GRANDFATHER, THE ALTER OF SLABODKA, ר' נָתָן צְבִי, FINKEL. HE ATTENDED A LOCAL SCHOOL AND RECEIVED AFTER-SCHOOL TUTORING IN תּוֹרָה FROM R' YEHOASHUA LEVINSON. AT AGE 14, HE VISITED יִשְׂרָאֵל. HIS GREAT-UNCLE, ר' לִיזְעָר יוֹדֵל, FINKEL (רֹאשׁ יִשְׂבֵּיהָ), RECOGNIZING ר' נָתָן צְבִי'S ABILITY TO THINK CLEARLY AND HAVE PATIENCE FOR STUDYING, ASKED HIS PARENTS TO LET HIM STAY AND STUDY IN HIS יִשְׂבֵּיהָ. HE STAYED AN EXTRA 8 MONTHS TO LEARN. AT 17, HE RETURNED TO LEARN IN יִשְׂבֵּיהָ AND LEARNED בְּהִתְמָדָה FOR 6 YEARS. WITH ONE OF HIS חֲבֵרוֹתוֹת, R' ZUNDEL KROIZER, ר' צְדִיק, HE COMPLETED THE ENTIRE שָׁ"ס EACH YEAR. IN 1964, HE MARRIED ר' שְׁמוּעֵלֶבִיץ' DAUGHTER, לָאָה, AND TOGETHER THEY HAD 11 CHILDREN. ר' נָתָן צְבִי BEGAN GIVING שְׁעוּרִים IN THE יִשְׂבֵּיהָ IN 1965. IN 1990, HE WAS APPOINTED רֹאשׁ יִשְׂבֵּיהָ TOGETHER WITH ר' שְׁמוּעֵלֶבִיץ'. ON TOP OF HIS שְׁעוּרִים, HE ALSO GAVE שְׁעוּרִים IN רִאשׁוֹנִים עִם רֹאשׁוֹנִים. עֲמוּד הַיּוֹמִי עִם רֹאשׁוֹנִים IN שְׁעוּרֵי שְׁעוּרֵי תַּלְמִידִים, AND ON A SIMILAR LEVEL TO THE PONOVEZHNER, HE BUILT תּוֹרָה IN יִשְׂרָאֵל. אַרְצָה יִשְׂרָאֵל.

For any inquiries or comments please feel free to call 347-838-0869 • Illustrated by: Yeshaya Suval

י"א מרחשון 1943-2011 5703-5772

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Modest Protection

וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲוֹנוֹת דְּבַר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ. (דברים כג, טו)

Lest He see something immodest in you, and turn away from you. (*Devarim* 23:15)

The Chofetz Chayim pointed out that *Hakadosh Baruch Hu* dwells among the Jewish people even if they are full of sins, because it says:

הַשֶּׁכֶן אִתָּם בְּתוֹךְ טְמֵאוֹתָם – “He Who dwells with them in the midst of their impurity.”¹

His *Shechinah* is always with them. However, the Chofetz Chayim goes on to say, there is one factor that causes *Hashem* to remove His *Shechinah* from us, and it is stated in our *pasuk*. **וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲוֹנוֹת דְּבַר** – “Lest He see something immodest in you, and turn away from you.” Immodesty causes the *Shechinah* to depart. And when *Hashem's* Presence is gone, we also lose protection from dangers. It is as if *Hashem* says to us: you will have to manage on your own.

Yet, we need to know and remember that there is

a basic rule in *Yiddishkeit* that states that *Hashem's* trait of goodness is much greater than His trait of punishment. It is 500 times greater!

So far, we have only learned regarding the trait of Divine punishment that *Hashem* repays a person in kind (*midah k'neged midah*). How do we know this is true also of the trait of Divine goodness? We may derive it based on the principle that the trait of Divine goodness is 500 times greater than the Divine trait of punishment.

About the trait of punishment, it is written **פֶּקֶד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בָּנֵי בָנִים** – “He visits the sin of the parents on the children until the third and fourth generation.”² And about the trait of goodness, it is written **וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים**

¹ *Vayikra* 16:16.

² *Shemos* 20:5.

– “He does kindness for two thousand [generations].”³ From this we learn that the trait of goodness is 500 times greater than the trait of punishment.⁴

³ Ibid v. 6.

⁴ Tosefta, Sotah 4.

A *mitzvah* has a very great influence. It influences 500 times more than an *aveirah* does. So if a woman goes around dressed modestly, *Hakadosh Baruch Hu* protects and guards her 500 times more than the damage that could be caused by a lack of modesty. *Tzni'us*, the closeness to *Hakadosh Baruch Hu* it engenders, brings great protection. ●

Two Ways to Remember

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עַמְלֶק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: (דברים כה, יז)

Remember what Amalek did to you on the way when you left Egypt. (*Devarim* 25:17)

There are two different words in Hebrew for remembering: *זכירה* and *פקידה*. The Ramchal writes that *Yetzi'as Mitzrayim* had two stages. First was *פקידה* and then came *זכירה*. We will call these two concepts “recalling” and “remembering,” respectively.

After the first phase, in which *Hashem* “recalled” the Jewish people’s suffering in *Mitzrayim*, their harsh *galus* still continued. This was because “recalling” is not the same as “remembering.” “Recalling,” *פקידה*, means that *Hashem* takes note of the situation and plans what to do, but He does not act differently due to “recalling” alone. This is why the harsh exile in Egypt continued, despite *Hashem* “recalling” their suffering.

“Remembering,” *זכירה*, means that *Hashem* doesn’t just take note of the situation and make appropriate plans. *Hashem*’s “remembering” means that the past is just as alive and real to Him as is the present, and He now acts according to His remembrance.

For instance, on Rosh Hashanah, our “remembrance” comes before *Hakadosh Baruch Hu*, and He acts in accordance with it. He allots life. He sits and writes down everything that will happen during the course of the year.

Now let’s talk about “remembering” Amalek. The Rambam writes as follows about this *mitzvah*:

To remember what Amalek did to us, and to hate him at all times.... And to encourage the people to hate him to the point that we do not forget our hatred of him.”¹

In other words, the *mitzvah* is not just to recall what happened, what Amalek did, but to live according to it, to act according to this remembrance. To feel how much we hate Amalek and how important it is to wipe him out.

Now, Amalek was not just a person who went

¹ Rambam, *Sefer Hamitzvos*, Positive *Mitzvah* 189.

לעילוי נשמות

מוה"ד משה בן אליעזר המבורג זצ"ל
ומוה"ד ברוך זאב בן נפתלי קראוס זצ"ל

גדבת נכדיהם ~ עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם

by that name. He is the very essence of evil and the source of wickedness and impurity. When the Egyptians were drowning in *Yam Suf*, the angels in heaven did not sing their songs of joyous praise to *Hashem*. It was not a happy moment to *Hashem* when the Egyptians were perishing because the Egyptians were merely people who were evil. But Amalek is much more than that. He is the very essence of evil. The Masters of *Avodah* say that from this *mitzvah* we learn to hate all the sources of evil and impurity, as they are the “Amalek” of our times.

In our generation, if we want to hate the essence of evil, we should hate the improper newspapers and books. We need to hate the radio. They are the tools that served to destroy the Jewish people! R. Chayim of Brisk wrote that a hundred years ago, there was one people that served *Hashem*. There was no secularism. What was the tool that made the *Haskalah*? It was the improper books that spread an evil spirit throughout the Jewish people. Those books full of nonsensical ideas about atheism and rejection of Torah destroyed all the uniqueness of the Jewish people, who are the holy people.

We need to hate all these tools and not look at a newspaper or book that is unkosher. We should not turn on the radio, not even incidentally, because these are the tools that destroyed the Jewish people. This is the way to fulfill “Remember what Amalek did to you” in our generation.

R. Chayim Shmuelevitz recounted that his father would look for these improper books and burn them, and this brought him great joy. When people said to him, “There are thousands more like them,” he would respond, “It’s *kefirah*, it’s *avodah zarah*!” Since he hated these books so much, he relished each time he merited “uprooting” an *avodah zarah*.

A Jew told me that a number of years ago, there was a store in Meah Shearim that sold improper books. The bookseller sat and recited *Tehillim* all day, and while he was doing so, *bachurim* came in and read those books. This Jew told me that you can’t imagine how many *yarmulkes* were taken off in that store, and how many of those *bachurim* went off the Torah way.

This is the *rish’us* of Amalek that we need to hate in our times. ●

PARSHA TOPIC

Clean Heart

וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע. (דברים כג, י)

You shall guard yourself for all evil. (*Devarim* 23:10)

From this R. Pinchas ben Yair derived that a man should not have improper thoughts by day, lest he have an impure emission at night. (*Kesubos* 46a)

Your Holy Heart

Sefer Nefesh Hachayim writes awesome things about the importance of keeping our thoughts pure and holy. This is what he writes, at first quoting the *Zohar*. [In the following quote, the heart is

considered the place where thoughts take place.]

When *Hakadosh Baruch Hu* created man, He designed him in similarity to the Heavenly Glory. *Hakadosh Baruch Hu* placed his strength and power in the middle of his body,

where the heart is.

The *Kodesh Kodoshim* in the *Beis Hamikdash* is the heart of the whole world. *Hashem* dwells in the middle of the world, and every being receives its sustenance from it. (Similarly, the heart of man is the center of man, and all his limbs and organs derive their energy from there.)

Since this is so, (that the *Zohar* says that the heart of man is the *Kodesh Kodoshim*,) when a man's thoughts stray to something impure, such as adultery, he is thereby bringing a harlot, a symbol of arousing Divine vengeance, into the heavenly, awesome *Kodesh Kodoshim* in the upper worlds. He thereby strengthens the forces of impurity and the *Sitra Achara* in the upper *Kodesh Kodoshim*.

(The severe result caused by this impure thought) is much greater than that caused by the increase in the power of impurity brought about by Titus, (the Roman emperor who destroyed the Second Temple,) when he had a harlot lie down in the *Kodesh Kodoshim* of the earthly *Beis Hamikdash*. (This is because the evil deeds of Titus took place only in the lower *Beis Hamikdash*, while a man's thoughts have the same effect, but in the upper *Beis Hamikdash*.)

And so it is with any sin that a Jew brings into his heart. It is like bringing in a foreign fire. This applies to sins such as anger or other evil desires. It is truly a case of **בֵּית קִדְשֵׁנוּ** – “The House of holiness and glory... was given to be burnt by fire.”¹ (It literally burns the *Beis Hamikdash*.) May the All-Merciful One save us from this.

This is as *Hashem* said to the prophet Yechezkel: **אֶת מְקוֹם כְּסֵאִי וְגוֹי אֲשֶׁר אֶשְׁכֵּן שָׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וְלֹא יִטְמָאוּ עוֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל שֵׁם קִדְשִׁי וְגוֹי בְּזוּנוֹתָם וְגוֹי עֵתָּה יִרְחֲקוּ אֶת זְנוּתָם וְשִׁכְנָתִי לְעוֹלָם בְּתוֹכָם** – “The place of My Throne... on which I will dwell there in the midst of the

Jewish people forever, and the House of Yisrael shall no longer render impurity to My Name... through their harlotry. Now they will distance themselves from their harlotry, and I will dwell in their midst forever.”^{2,3}

This is what *Sefer Nefesh Hachayim* says about improper thoughts and the effect they have. Let's focus on a certain point that emerges from this teaching.

Pure Thoughts Build Beis Hamikdash

It is very important to know that if *Sefer Nefesh Hachayim* says that having improper thoughts is like bringing impurity into *Kodesh Hakodoshim*, then if such thoughts entered a person's mind, and he does things to get them out of his mind, it is like he removed impurity from *Kodesh Hakodoshim* and purified *Beis Hamikdash*. He built *Beis Hamikdash*!

In connection with this, I will quote a Chassidic saying from one of the great *Rebbes*. He said that Chassidim think that the *Rebbes*, who are great *tzaddikim*, don't have improper thoughts. The truth is that they do have improper thoughts, and sometimes even really bad ones. The difference between the *Rebbe* and his Chassidim is that when an improper thought comes into the mind of the *Rebbe*, he banishes it with such a fire that this act refines the whole world and brings *kedushah* and *taharah* to the world.

Chazal say⁴ that one of the things that a person can't get away from every day is sinful thoughts. It's a fact of life.

We definitely need to try as hard as we can to keep our minds free from improper thoughts. But at the same time, it is a special *avodah* to know how to handle it when such thoughts float in. When a person knows how to handle such a situation, when he gets rid of impure thoughts, he is performing an act of *kedushah* and *taharah*, an act of greatness, that

¹ *Yeshe'yahu* 64:10.

² *Yechezkel* 43:7-9.

³ *Nefesh Hachayim* 1:4.

⁴ *Bava Basra* 164b.

is quite capable of building his whole personality.

We live in a generation that has harder *nisyonos* than anything that ever was before. The thoughts that come into our heads are terrible. But we need to know that if a person manages to get this under control, if he knows how to deal with it, he is a great and holy person. And the main thing is when an unwanted thought comes, don't keep thinking it. Try to get rid of it.

The worst thing with these matters is to get down and despondent. Don't let it get you down. You should always remember this important principle, that just as bad thoughts bring impurity into the *Kodesh Kodoshim*, so when you try to clean up your thoughts and get rid of the bad ones, you are actually purifying the *Kodesh Kodoshim*. You are doing the same thing that the *Chashmonaim* did for *Beis Hamikdash* after they defeated the Greeks. They renovated the *Beis Hamikdash*.

The Masters of *Mussar*, whenever they would come to this subject, would always mention the positive side as well. לעולם מידה טובה מרובה ממידת פורענות – “The trait of Divine goodness is always greater than the trait of Divine punishment.”⁵ It is indeed very important for us, when we learn about how serious it is to commit *aveiros* and what great punishments they entail, to keep in mind the rich reward and tremendously good fortune of he who steers clear of these *aveiros*.

Just Stay Away

The big rule, the first rule, the fundamental rule in handling this whole issue is to look for ways not to get into the situation in the first place.

The biggest *tzaddik* who ever lived in our world was *Yosef Hatzaddik*. He was the *tzaddik yesod olam*. This means that the whole world stood on his merit.

⁵ *Sotah* i11a.

He supported the whole world.

There was another *tzaddik* who supported the whole world, and that was Noah. נח איש צדיק – “Noah was a righteous man.”⁶ But it was a very small and limited world. At that time, all that remained of the world was *Teivas Noach*.

Yosef was the *tzaddik*, the foundation on which the whole world stood. And even so, when *Yosef Hatzaddik* faced a *nisayon*, it says וינס – “He fled.”⁷ He simply ran away. Even though he was the greatest *tzaddik* who ever was, he still needed to escape the place of test and trial. And if he hadn't escaped, he could not have withstood the *Yetzer Hara*.

This teaches us that the great principle in keeping up one's *kedushah* is simply not to be where the trouble is.

There is no better barrier to lust than closing one's eyes.⁸

Don't go to all sorts of places, don't go into those little shops that display those magazines. Don't even get close to them.

In general, a person needs to train his eyes not to look everywhere. Let's say you are walking down the street and there are open windows. Don't peek inside as you are walking by. Don't try to see what people are doing inside their homes. If you are walking up the stairwell in an apartment building, and someone's door is open, just look aside. Don't peek into their home. Besides the matter of *tzniyus*, it simply isn't nice. It's not *derech eretz* to peek inside people's homes.

This is the first rule: keep away from where the *nisyonos* are. I am not talking about high *madreigos*. I am talking about very basic things that each one of us can and should do. ●

⁶ *Bereishis* 6:9.

⁷ *Ibid* 39:12.

⁸ *Sefer Chassidim* 9.

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת
אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם (כב, ג)

מניעת הפסד ממון והשבת אבידה בזמנינו

בתורה כתוב לאמור (שמות כג, ד) 'כי תפגע שור אויביך או חמורו תועה השב תשיבנו לו', מפסוק זה אנו למדים מצות השבת אבידה כשהאבידה היא בעלי חיים שור וחמור, אולם התורה שנתה מצוה זו פעם נוספת בהרחבה, בפסוק (דברים כב, ג) 'וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה', בפסוק זה מפורש חיוב השבת אבידה בכל המטלטלין, ועוד דרשו חז"ל בגמ' (ב"מ לא). מהתיבות 'לכל אבידת אחיך', לרבות אפי' אבידת קרקע, ובכך נתחדש חידוש גדול הנכלל במצות השבת אבידה, שהרי קרקע אינה יכולה להאבד ואם התורה צוותה על השבתה לבעלים בהכרח למדנו מזה (שם) שמצוה למנוע כל הפסד לממון חבירו, והשבת אבידה כזו שייכת אף בקרקע כגון אם ראה מים שוטפין ובאים אל קרקע חבירו מצווה לגדור בפניהם.

כדברים האלה פסק להלכה השו"ע (הל' מציאה ופקדון סעי' לג), שכל כיוצא בזה אם אפשר לו להציל חבירו מהפסד, חייב הוא לטרוח בכל כוחו להצילו. ע"כ. וכן פסק בערוך השלחן (חו"מ סי' רנט סעי' יז) שבכל עניני הפסד שייכול להיות אצל חבירו וביכולתו למנוע ההיזק חייב למנוע, ואם לא עשה כן עובר בעשה דהשב תשיבם (דברים שם א), ובלא תעשה דלא תוכל להתעלם (דברים שם ג), ע"כ.

הלכה זו מצויה למאוד ואביא כמה דוגמאות ללמד על הכלל כולו, אדם אחרון היוצא מבית הכנסת, עליו מצוות עשה לכבות את המזגן והאור (lighting) כדי למנוע הפסד ממון, ובאם עבר ולא כיבה עובר בלא תעשה דלא תוכל להתעלם, כמו"כ אדם השוכר דירה ואינו משלם על המים ויש ברז דולף (leaking faucet), עליו מצוות עשה להודיע להמשכיר על זה. ולפני שמונע הפסד ממון חבירו יש לזכור לכוון לקיים בזה מצוות עשה של השבת אבידה, דלדעת העונג יו"ט (סוף סי' יט) והחפץ חיים בספרו אהבת חסד (ח"ב פכ"ג אות ב, ועי' בישורון חל"ו עמוד רצח), אף מצוות שבין אדם לחבירו צריכות כוונה, ואם לא כוון לא עלתה לו המצוה.

ענין נוסף עיקרי הגורם לכך שרבים מתקשים לקיים מצות השבת אבידה, היות מציאות זמנינו שבדרך כלל האבידות נשארות אצל המוצאים אותם, וקשה בעיניהם למלאות ביתם במיני אבידות שמן הסתם ישארו אצלם לעד, לכן נמנעים מתחילה מלהגביה וליטול אבידות.

[**הסיבה** לכך שכהיום נשארים האבידות אצל מוצאיהם הוא מפאת שני טעמים, א. בשונה מתקופת חז"ל שהיה אפשרות נרחבת להשיב האבידות, וכמבואר בגמ' (ב"מ כח:) שאבן הטוען היתה בירושלים שכל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכן כל מי שמצא אבידה נפנה לשם, זה עומד ומכריז על מציאת האבידה וזה נותן סימניה ונוטלה. וגם לאחר שנחרב ביהמ"ק היו מכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שלא היו רבים כ"כ ופירסום הדבר היה גדול, משא"כ בזמנינו שרבו בתי כנסיות ומדרשות לכל קהילה וקהילה וההכרזה באחד מהם אינו אלא פרסום מועט, ולהצריך לפרסם בכל בתי כנסיות ומדרשות זה דבר שאינו אפשרי, וכמעט ננעלו דרכי ההשבה, ואף תליית מודעות בשכונה לפרסם דבר האבידה, אינו דומה לזה, דבפרסום מועט זה יתכן מאוד שהמאבד אינו מזו השכונה ולא תגיע אליו דבר הידיעה. ועוד השתנה בזמנינו שאין בעלי האבידה מחזירים אחרי אבידתם מלבד אם הוא דבר יקר כמו תכשיט או כסף רב, וזאת לרוב השפע והריבוי המושפע בעולם, וניתן לראות בחוש בשיבות שבכל סוף זמן מודיעים על כל הספרים והבגדים שנשארו שבאם לא יפנו עד תאריך מסויים יהא דינם כהפקר, ועדיין בהגיע עת מועד נשארים הרבה מאוד ספרים ובגדים ללא דורש.]

שאלתם בניהם, מה עליהם לעשות כדי שלא לבטל מצות עשה של השב תשיבם ומאיך שלא לעבור על מצות לא תעשה של לא תוכל להתעלם.

* גם נוסף שם לאו על התעלמות מהשבת אבדה, בפסוק 'לא תוכל להתעלם'.

תשובה לדבר, יש ליעץ ע"פ האמור בגמ' (ב"מ כט:), אמר שמואל מצא תפילין שם דמיהן ומניחם לאלתר, כלומר שם את שוויים של התפילין ואח"כ יכול להשתמש בתפילין לעצמו, ובאם יבוא המאבד ויתן סימנים, ישיב לו את דמי התפילין, ופריך בגמ' ממוצא ספרים דקיי"ל שצריך לשמורם לבעליהם, ומתריצין 'תפילין בי בר חבו מישכח שכיחי', כלומר מכיון שנוח להשיג לקנות תפילין אצל בי בר חבו, לא איכפת ליה למאבד שהמוצא יקח לעצמו את תפיליו ובתמורה ישלם את דמיו והוא ילך לקנות תפילין אחרים אצל בר חבו, משא"כ ספרים שבזמנם לא היה מצוי כ"כ וממילא המאבד היה מקפיד עליהם לכן המוצא אינו יכול ליקחם לרשותו ולשלם דמיהם³. דין תפילין הנז' נפסק להלכה בשו"ע (חו"מ סי' רסז סעי' כא).

לפי"ז בזמנינו שרוב רובם של האבידות מצוי לקנות אחרים בדמותם כצלמם, ואין הבעלים מקפיד אם יקחם לעצמו ויתן לו דמיהם בתמורה, לכן ההנהגה הנכונה היא להגביה את האבידה כמצוותה, ולעשות השתדלות לפרסם את דבר האבידה, ובאם אין דורש לה יוכל לעשות עצה הנ"ל לשום את דמיה וליקח האבידה לעצמו, רק יראה לכתוב לעצמו שווי האבידה וסימניה, ולכשיבוא הבעלים ויתן סימניה ישיב לו דמיה⁴, פתרון זה מובא כבר באגרות משה (חו"מ ח"ב סי' מה אות ד). וראיתי מי שהקשה עליו שהרי עצה זו הוזכרה בשו"ע רק לגבי תפילין ולא בשאר אבידות בהם דן השו"ע באופן שמירתם, אך כאמור דין זה אינו שייך לתפילין בלבד אלא הכל הוא לפי הענין אם הבעלים מצוי להם לקנות אחרים תחתיהם וממילא אינם מקפידים או שמא אין מצוי להם וממילא מקפידים, וא"כ בדורינו שרוב מיני אבידות מצוי לקנות אחרים כמותם וממילא אין הבעלים מקפידים עליהם, יש להרחיב דין השו"ע לכל אותם מיני אבידות, שהמוצאם לא צריך להניחם עד שיבוא אליהו אלא יכול לשום את דמיהם ואותם ליטול לעצמו.

עוד רגע אדבר, ממקרה שקורה לפעמים בבתי כנסיות שאדם הולך לביהכ"ס ומניח טליתו בסמוך לשם, וכששב מבחין שנלקחה טליתו ומוצא במקומו טלית אחרת דומה לטליתו שכפי הנראה אדם אחר החליף בטעות בין הטליתים, הנידון מצד הלכות השבת אבידה הוא כאמור שלאחר התפלה צריך תיכף להכריז על הטלית המוחלפת, ולחפש אחר הבעלים, ובאם בעל הטלית כבר הלך ואינו, אזי יכול לשום את שווי הטלית המוחלפת ולהשתמש בה, אלא שלכאורה יש להתעורר בזה לנידון חדש מצד דיני ציצית, דקיי"ל שאין מברכים על טלית שאולה, ואפי' אם מכיון לקנות הטלית לא יועיל לו דהא אין כאן דעת מקנה רק דעת קונה וכל שאין דעת מקנה לא חל הקנין.

יש לומר ע"פ הנהיבות המשפט (סי' קצ"ד סק"ד) שכתב שבאם אגן סהדי שהבעלים יסכימו להקנות חפציהם אזי די בדעת קונה, ולכאורה כן מוכח גם מהדרכי משה (או"ח סי' יד סק"ב) שהקשה מדוע הוזקה הגמ' לבאר היתר שימוש בתפילין שנמצאו מטעם דמצוי לקנותם בבי בר חבו, הא אף אם לא מצוי לקנותם היה להתיר להשתמש בהם מטעם דניחא ליה לאיניש ליעביד מצוה בממוניה⁵, ותיכף שאכן אין כוונת הגמ' להתיר שימוש גרידא שהוא מותר אף ללא שישום את החפץ ויטלו, אלא כוונת הגמ' שאם אותו מוצא רוצה לקיים מצות תפילין בשלו, דמותר לו לשום את דמיהם ולקנות התפילין לעצמו מאחר והבעלים אין מקפידים דתפילין שכיחא בי בר חבו. הרי מדברי הדרכ"מ שהמוצא קונה התפילין להיות שלו על אף שאין דעת מקנה, בהכרח עולה מדבריו שדי באומדנא שהבעלים מקנים ואין צריכים דעת מקנה מפורשת. ועיין בשביבי הלוי (סי' פ"ג אות ז) שהאריך להוכיח יסוד זה מסוגיות הש"ס.

אסיים במעשה צדקות שאירע בענין השבת אבידה. משפחה אחת ערכו סעודת שבע בברכות בביתם, לאחר שמשותפי השמחה פנו איש לביתו, מצאו בני הבית מעיל שנשכח שם, כמובן שהשתדלו לברר מי הוא בעליו כדי להשיב לו את אבידתו, אך לא עלתה בידם למצוא את המאבד, שאלו למורה הוראה מה עליהם לעשות עם מעיל זה, והשיב להם שניחוהו עד שיבא אליהו. לאחר כמה חודשים בעת שבעל הבית בדק את החמץ ראה את המעיל מונח בארון בין בגדי אשתו, שאלה למה הנחת את האבידה בין בגדיך, השיבה לה בצדקתה: שכשיבוא בקרוב מבשר הגאולה אליהו הנביא, אזי כל התלמידים חכמים והצדיקים ילכו אצלו לדבר עמו בתורה, ומן הסתם לאשה פשוטה כמוני לא יתן אפשרות לגשת אליו, לכן שמתי את המעיל יחד עם בגדי שכשיבוא אליהו יהיה מוכן אצלי, ותיכף אוכל להביאה אליו ולשאול לו למי להשיב את האבידה, ועל ידי זה יהיה לי את הזכות לראותו.

למעשה, א. מצות עשה להשיב כל אבידה לבעליה ובאם מתעלם עובר על לאו. ב. בכלל מצות השבת אבידה למנוע הפסד ממון חבירו. ג. קודם שמקיים מצות השבת אבידה יש לכוון לקיימה לשם מצוה, דלכמה פוסקים גם מצוות שבין אדם לחבירו צריכים כוונה. ד. אבידה שלא באו הבעלים לקחתה, אם חפץ זה מצוי לקנותו, אין הבעלים מקפידים עליו שישאר ברשותם, וממילא מותר לשום את שווי החפץ לעצמו, אך יזכור לרשום אצלו לזכרון את מין האבידה, סימניה, ושוויה, שכשיבוא בעליה ישיב לו דמיה ע"פ סימנים. ה. דין זה שיכול לשום וליקח לעצמו, נכון גם בטלית של מצוה ואין מניעה מלברך עליו ברכת הציצית, דאין זה חשיב כטלית שאולה אלא כטלית הקנויה בקנין גמור. ו. אם האבידה הוא חפץ יקר כגון תכשיטים וכיוצ"ב שהבעלים מקפידים שישאר ברשותם, או שמכל סיבה שהיא ידוע שבחפץ זה הבעלים יש להם קפידא שישאר ברשותם כגון תפילין וכיוצ"ב, אין לשומו וליטלו אלא יניחו עד שיבואו הבעלים לקחתו.

This weeks גליין is sponsored.

לזכר נשמת החבר ר' נפתלי בן ר' דוד זצ"ל

¹ כדי שיהא לו לזכרון היכן כתב, עצה טובה לכותבו ע"ג נייר חלק שבסוף הגמ' בבא מציעא העוסקת בהל' אבידה.

² האחרונים תירצו, דהאי דניחא ליה לאיניש דליעביד מצוה בממוניה הוא רק בשימוש אקראי אבל לא בשימוש קבוע.

³ בזמנינו, התהפכו הדברים, על ספרים אין מקפידים לפי שאפשר לקנות אחרים תחתיהם, משא"כ תפילין שלכל אחד יש הקפדות שונות איכפת ליה לבעלים שישארו תפיליו שלו ברשותו.

פרשת כי תצא

דיני מכשירים חשמליים בשבת

סעודת ליל שבת

א. מזגן המקרר את הבית והקור מפריע לבני הבית, כשאין אפשרות אחרת למנוע את הקור, מותר לומר לנכרי להפסיק את פעולת המזגן (ש"כ פ"ג ס"ט). **ב.** מים הנוטפים מן המזגן, הרי הם מוקצים ואסורים בטלטול [מדין נולד], וגם אסור לשים בשבת כלי תחת מקום מוצאם מהמזגן כדי שיפלו לתוכו, כי יש בזה משום ביטול כלי מהיכנו. ומותר להניח כלי תחת המים הנוטפים בתנאי שקודם נתינת הכלי ייתן בו דבר המותר בטלטול שלא יתקלקל במים, כגון כף או מזלג, שכן מותר לטלטל את הכלי עם מי המזגן ביחד עם הדבר המותר בטלטול. במקום שהטיפות נוטפות בחדר במקום ששוהים שם בני אדם, והמים מלכלכים את החדר, מותר לשים כלי כדי לקלוט את הטיפות [גם ללא כף או מזלג, מטעם גרף של רעין], ואם התמלא הכלי מותר לשפוך ולהחזיר את הכלי לקלוט עוד מים (ס).

סעודת יום שבת

א. מכשירי חשמל כגון מאוורר, מזגן, רדיאטור חשמלי, הפועלים בשבת אסור לשנות את עוצמתם. מותר לטלטל ואף לשנות את כיוון המאוורר לכיוונים הנוחים למשתמש, בין אם צריך זאת לצורך גופו של האדם, כגון לכוון את הרוח לכיוונו, ובין אם צריך למקומו של המכשיר, אולם יש להיזהר שלא להפסיק את זרם החשמל על ידי טלטול המכשיר. מזגן שפועל מותר לסגור או לפתוח בו את התריסים, וכן מותר לשנות את כיווני האויר על ידי הווצת התריסים (ש"כ פ"ג ס"ט). **ב.** מאוורר שיש בו אפשרות לגרום לסיבובו על ידי כפתור המיוחד לכך, אם הכפתור לא גורם שום פעולת חשמל, כגון כפתור שבראש המאוורר, מותר להפעילו גם בשבת, אך כשיש חשש לפעולה חשמלית כל שהיא, אסור לעשות זאת בשבת (ס).

סעודת שליטית

א. מכשירי חשמל שדולק בהם חוט חשמל לוחט, כגון מפזר חום עם ספירלה חשמלית לוחטת, דינם כדין אש גמורה ואסור לטלטלם (ס פ"כ ס"ק טו). **ב.** בשעה שזרם החשמל מופסק, מותר להוציא את התקע מן השקע [ובתנאי שגם בימות החול רגילים להוציא תקע זה מהשקע מדי פעם], כדי שהאור לא יידלק עם חיבורו מחדש של זרם החשמל, אלא שיש לעשות כן כלאחר יד, כגון במרפק, כדי להימנע מטלטול מוקצה בידים (ס פ"ג ס"ק לג).

גיליון מס' 574 פרשת כי תצא
תשפ"ד שנה שנים עשרה

נידב ע"י ידידיו
הרב דוד כץ וב"ב שליט"א
מניו יורק ארה"ב

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - היתקע שופר בעיר'א

נידב ע"י ידידיו הרב דוד כץ וב"ב שליט"א
מניו יארק ארצה"ב

לכבוד השמחה במעונם שמחת עליית לתורה של בנם החתן כמר
מאיר יוסף הי"ו עב"ג הכלה בת הרח"ג בנש"ק הרב **אליעזר
וואגל** וב"ב שליט"א ויה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
לתפארת בית אבותם ויזכו המחוננים והחתן כלה לשפע ברכה
והצלחה ולכוח"ט ולשנה טובה ומתוקה וכט"ס

מנין שלא תקעו בשחרית יתקעו במנחה

אין נוהגים לתקוע רק בשחרית משום שמספיק לתקוע פעם
אחת ביום וא"צ לתקוע פעמיים, אבל כשלא תקעו בשחרית
יכולים לתקוע במנחה, (מועדי הגר"ח ח"א סי' שצ"ד שיח התורה ח"א
עמוד ש"ח אות א' ר"ט).

ברית מילה אחר התקיעות

כשיש ברית מילה אמר רבינו זצ"ל שתוקעים ואח"כ מלים,
אע"פ שמילה תדיר דתקיעות נחשב כגמר התפילה, (האלולים קדש
לה' פ"ה סי"א).

לחנך קטנים בתקיעות אלו

השיב רבינו זצ"ל שטוב לחנך הקטנים ג"כ בתקיעת שופר של
חודש אלול וכגון להביא שופר לחיידר, וכמו בכל עניני חינוך,
(מועדי הגר"ח ח"א סי' שצ"ז האלולים קדש לה' פ"ה סי"ב ועי' בדרשות
מהר"ח אור זרוע סי' ל"ג, וכן עי' בהליכות חיים ח"ב על מועדים חודש אלול
עמ' כ"א בהערה ט"ו, ומרן הגר"מ שך זצ"ל אמר לאמרו' להעבירנו לתשב"ר
מטעם זה שלא תקעו היכן שלמדתי, ואמר היום אתה מעביר אותם).

נשים אינם במנחה זה

השיב רבינו זצ"ל, שנשים אינן מחמירות לשמוע תקיעת שופר
בחודש אלול ופוחמעי"ד, (האלולים קדש לה' פ"ה סי"ג), ואם
מתפללות בביהכנ"ס צריכות לשמוע, (מועדי הגר"ח ח"א סי' שצ"ה).

שמיעה דרך הטלפון

כתב רבינו זצ"ל שלא מסתבר שיהיה אפשר לשמוע תקיעות
באלול דרך הטלפון, (מועדי הגר"ח ח"א סי' שצ"ב), ורק בשעת הדחק
אפשר לשמוע תקיעת שופר באלול דרך הטלפון כשאי אפשר
בענין אחר עכ"ד (האלולים קדש לה' פ"ה הערה ר"כ).

לועג לרש בתקיעות באלול

בענין תקיעת שופר באלול בד' אמות של מת, אם יש בזה משום
לועג לרש, השיב רבינו זצ"ל אין ראוי, (מועדי הגר"ח ח"ב סי' תכ"ח).

אם קטן יכול לתקוע בביהכנ"ס

נשאל רבינו זצ"ל, בית כנסת שרואים בחודש אלול שלפתע אין
להם גדול שיתקע את מה שנוהגים לתקוע בחודש אלול, ויש
שם קטן פחות מגיל בר מצוה שיועד לתקוע, האם אפשר
בדיעבד ליתן לקטן הזה מעל גיל חינוך שיתקע, כי אין זה תקיעה
של חובה, או שאין זה כבוד הציבור שקטן תוקע, ועדיף שלא
יתקעו כלל מליטן לקטן פחות מגיל בר מצוה שיתקע, והשיב,
יכול. (קובץ בעקבי שיח ל"ב י"א) עוד כתב, אם אין שם בעל תוקע
אלא קטן מסתבר שיכול לתקוע, אם הגיע לחינוך, (מועדי הגר"ח
ח"א סי' ש"צ), אכן לכתחילה יש לגדול לתקוע מפני כבוד הציבור,
(האלולים קדש לה' פ"ה הערה רנ"ב וכן השיב לגבי הדלקת נ"ח בביהכנ"ס
שאפי' אם מכוונים לכבוד הקטן כדי לחזק בהתמדה בתורה וכי"ב לא מהני
מחילתם לוותר על גנאי הציבור ע"ש).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

תקיעות בחדש אלול
מנהיגנו להתחיל לתקוע מב' דר"ח אלול, ונשאל רבינו זצ"ל,
למה מחמת ספק אנחנו לא נוהגים להתחיל מיום א' דר"ח אלול,
וכתב וז"ל, שאינו אלא מנהג עכ"ל, (האלולים קדש לה' פ"ה הערה
רנ"ט), ונשאל רבינו זצ"ל בטעם השמטת השו"ע לדין תקיעת
שופר באלול ורק הרמ"א הביאו, והשיב, אולי לא נהגו בזמנו,
(מועדי הגר"ח ח"ב סי' תכ"ו), עוד כתב דתלוי במנהג המקומות, (פתחי
חיים מכתב קכ"ג ס"א וע"ש דבפדר"א מבואר שהוא תקנ"ח, ועי' בלשון השו"ע
דמר"ח אלול משכימין לסליחות ועי' כ' הרמ"א דאנו תוקעין בשופר, וי"ל
דכוונתו דבני ספרד מנהגם הוא לתקוע מחמת הסליחות, שבכל יום באמצע
אמירת הסליחות באמרים י"ג מדות תשר"ת תשר"ת וכן בתוך קדיש
תתקבל, והטעם כדי לקיים ג"כ את מנהג תקיעת שופר כמש"כ הכה"ח סי'
תקפ"א סי' י"ג, ועי' כ' הרמ"א דאנו א"א סליחות רק תוקעין בשופר, ועי'
בשר"ת לחם שלמה אר"ח מהדו"ת סי' פ' שמבאר למה השמיט המחבר את
מנהג ישראל לתקוע שופר בחודש אלול).

ובס' מחשבת עם (אלול סי' א' עמוד ת"ג) שאל מרבינו זצ"ל לדעת
הרמ"א דמברכין אף על המנהג וכגון ברכת הלל בראש חודש
כמבואר בשו"ע (סי' תכ"ב ס"ב) מדוע אין מברכין על תקיעת שופר
דאלול, והשיב רבינו זצ"ל, וז"ל הוא מנהג שלא זכר בגמ' אלא
במדרשות ואין מברכין על זה, ועי' בענפי משה (ר"ה סי' ב) מש"כ
בזה.

מנהג התקיעות בציבור ולא ביחיד

השיב רבינו זצ"ל, דמנהג התקיעות בחדש אלול נקבע לציבור
אך המתפלל ביחידות אין צריך לתקוע (שו"ת רבב"א ח"א סי' שצ"ד
ובקובץ בעקבי שיח ל"ד עמוד ב' השיב רבינו בענין אם נתקן גם למתפלל
ביחיד, כמדומה שלא, וכ"ה בשו"ת אגור"מ אר"ח ח"ד סי' כ"א אות ה') וכ"ה
במהר"ח או"י בדרשות (סי' ל"ב) היתקע שופר בעיר בעיר זה
ביהכנ"ס שנא' בעיר אלקינו הר קדשו, ובקהלת רבה (פרשה ט' סי'
ז) ד"א עיר קטנה זה בית הכנסת, ואנשים בה מעט זה ציבור.
וכ"ז אם התפלל ביחידות אבל אם התפללו ציבור ולא היה שופר
בביהכ"נ שהתפלל, השיב רבינו זצ"ל, דנכון ללכת לביהכ"נ אחר
ולשמוע תקיעת שופר, (דולה ומשקה סי' תקפ"א), אם יש תשעה
אנשים שהתאספו להתפלל ביחד ולא הגיע העשירי והתפללו
אף שלא היה מנין, השיב רבינו זצ"ל, דיש לתקוע בשופר בסוף
התפילה דזה עדיין נחשב כציבור לגבי הענין לתקוע בשופר אחר
התפילה, (האלולים קדש לה' פ"ה הערה רנ"א).

שמיעת תקיעות באמצע שמו"ע ובאמצע עלינו לשבח

מי שעומד באמצע שמו"ע אין לו להפסיק לשמוע תקיעות אלו,
וז"ל רבינו במכתב, מדינא יכול אבל אין ראוי כיון שהוא רק
מנהג עכ"ל, (האלולים קדש לה' פ"ה הערה רנ"ו), ואם שומע באמצע
עלינו לשבח כתב רבינו יפסיק רגע וישמע, (קובץ בעקבי שיח ל"ב
עמוד י', ועי' קובץ ל"ד עמוד ב' דאפשר לשמוע גם באמצע התפילה).

שמע תקיעות לפני התפילה

מי ששמע תקיעת שופר קודם שהתפלל ממנין אחר שסיימו
תפילתם ותקעו יצא בשמיעת תקיעות אלו ולא צריך להמתין
עד שהמנין שבו הוא מתפלל תוקעים, (דולה ומשקה סי' תקפ"א).

מי שיתקע לעצמו בבית אחר

מי שממחר בחודש אלול לצאת לפני סוף התפילה ולא מספיק
לשמוע תקיעת שופר, ויש לו שופר בביתו, נשאל רבינו, האם
חייב או ראוי לתקוע לעצמו בזמן אחר, או לא חייב כלום.
והשיב, אין חיוב. (בעקבי שיח ל"ב עמוד י').

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשכונות הבאים בעזה"י

הגה"צ רבי בנימין זילבר זצ"ל (כ"ה אלול) | הג"ר שבתי פרנקל זצ"ל - מו"ל יד החזקה להרמב"ם (א' תשרי תשס"ה)

הגאון רבי שלמה נח קרול (ג' תשרי תשנ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

בת רבינו, הרבנית חנה שטיינמן ע"ה

א"ח הגאון רבי שרגא שליט"א (ג') (י"ג אלול תשע"ב)

וסיים ראש הכולל רבי יוסף זצ"ל: כך במשך חמש וחצי חודשים היו החתן והכלה מאורסים, בני הזוג נפגשו ביניהם רק פעם אחת לפני הווארט ופעם אחת נוספת, כעבור שלוש חודשים. מלבד זה הם לא נפגשו ביניהם, וגם בני המשפחה לא ידעו דבר על השידוך שנעשה [וגם אחרי שהתפרסם דבר השידוך באופן פלאי ועראי, ואין כאן המקום להאריך בסיבתו] נפגשו רק פעם בשלוש חודשים, עד לחתונה שהתקיימה ט"ו חודשים אחרי הווארט.

תמונה בפרסום ראשון של מרן הסטייפלר בשמחה במשפחה

הגירסאות הסותרות בסיפור השידוך

הנה סיפור השתלשלות השידוך המופלא שהיה בין בתו הבכורה של רבינו מרת חנה ע"ה, שהתארסה בגיל צעיר מאוד, טרם מלאו לה שבע עשרה שנה, לבין בעלה, חתן רבינו הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א, מובא כבר בכמה וכמה ספרים וירחונים, והיה בזה כמה גירסאות שונות, ויש מהם שסותרת לחברתה. ובס"ד התגלגל לידנו, רשימות שכתב אברך בר - סמכא תלמיד חכם מרחובות, הגאון רבי שמואל קובר שליט"א, שרשם בדקדוק מה שמע ממורו ורבו ראש הכולל הגאון רבי יוסף ישראל ישראל זצ"ל, שהוא ניהל את השידוך, וברשימה הנושאת את התאריך "כ"ה מר חשון תשס"ו" מצאנו דברים נפלאים כפי שמע מרבי יוסף זצ"ל.

את השורות הבאות העתקנו מדבריו, בקיצור לשון ועריכה מתבקשים. תשנ"ח לנכדו של רבי יוסף, האברך המופלג הגאון רבי יעקב אפשטיין שליט"א שמסרם לידיו.

אף אחד לא ידע מהשידוך

א"כ סיפר גיס רבינו, הגאון רבי יוסף ישראל זצ"ל: לפני כשלושים ושלש שנה ביקש גיסי רבי חיים קניבסקי (שליט"א) שאציע את בתו הגדולה, חנה, לבנו של שכני לבנין, הגאון הרב שטיינמן. לבן קראו שרגא, והוא היה מבחירי הלומדים בישיבת פוניבז'.

רבי חיים הוסיף וביקש עוד, שהשידוך יהיה חסוי כדי שלא לגרום צער ועגמת נפש לאלו מבני המשפחה שמבגרות ממנה ועוד לא השתדכו.

ואכן ראש הכולל (א"ה, הכוונה לרבי יוסף ישראל זצ"ל) הלך והציע את השידוך, והפגישה - אחת בלבד - בין הבחור והבחורה נערכה בביתם, בשעת ערב מאוחרת, לאחר שכל הילדים כבר ישנו. והוחלט לגמור את השידוך.

מכיון שרצו לשמור על הסודיות, הוחלט לעשות 'שמחת אירוסין' מצומצמת, ולא הזמינו לאירוסין את בני המשפחה, וגם הדודים והדודות לא ידעו כלל מהשידוך. רק ראש הכולל (רבי י. הנ"ל) שידע על השידוך, הוזמן לאירוסין.

מכיון שמרן הסטייפלר זצ"ל, שהוא סב הכלה, היה צריך לבוא לאירוסין, חששו שאם אנשים יבחינו בלכתו ובבואו לבית אחד המחותנים, הכל יתגלה. לכן קבעו את שמחת האירוסין בבית אחות החתן, משפחת ברלין, שהיא היתה בתו הגדולה של

רבי אהרן לייב שטיינמן, שהתגוררו אז בסוף רחוב יונה הנביא, המקום היה נחשב אז קצה העיר, ואנשים לא הסתובבו שם כמעט.

ואכן בשעה היעודה הופיע הסטייפלר לבדו, בלי לווית אנשים נוספים. הסבירו לו מראש כיצד להגיע והוא הגיע לבדו.

שכנים באותו הבנין. רבי אהרן לייב שטיינמן ורבי יוסף ישראל זצ"ל

אין כאן שקרנים!

מעניין להאיר כי למרות שכבר עברו עשרות שנים, נצר הגאון רבי יוסף ישראל זצ"ל, במוחו את השידוך לפרטיו, ושיתף בהם את תלמידיו הנאמן, כשהוא שזור אף הוראה הלכתית מרתקת שזכורה לו מאותו שידוך, וכך סיפר:

מכיון שבמעמד ההוא נכחו מספר מצומצם של אנשים, ואלו הרי היו קרובי משפחה, התעוררה שאלה את מי יקחו לשמש כעדים, כדי לחתום על שטר התנאים.

והסטייפלר זצ"ל קם ואמר, הרי 'לא איברו סהדי אלא לשיקרי' (קידושין דף ס"ה ב') דהיינו שכל הטעם שזקוקים לחתימת ידם של העדים, הוא רק מפני השקרנים, אבל הרי כאן לא מדובר על אנשים שקרנים... וממילא אין צורך בעדים!!

והנה, מראש הרי לא התכוונו לעשות 'תנאים' ולכן גם לא היה 'שטר תנאים', אז הסטייפלר לקח דף, וכתב את נוסח השטר בעצמו, וכשגמר לכתוב הוא מסר את זה לידי ההורים ללא חתימת עדים!

תגלית: מדוע הרבנית ע"ה נטמנה דווקא בזכרון מאיר?
הרבנית חנה שטיינמן ע"ה נפטרה בגיל 62, שנתיים אחרי פטירתה של האמא הגדולה הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה וחמותה הרבנית תמר שטיינמן, ובחיי חיותם של חמיה מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן ואביה מרן רבינו זצ"ל.

מיד כשנודע דבר פטירתה, פנו העסקנים אל בעלה הגאון הגדול שליט"א וביקשו את הכרעתו, היכן בדעתו לרכוש לה מקום קבורה.

אחד מהעסקנים, כבר הקדים ודיבר עם הנהלת בין העלמין שעל ידי ישיבת פוניבז', והם רמזו בבירור כי אם אך ירצה, יש מקום עבור הרבנית בקירבת מקום לחמותה (וכמובן, המקום העתידי לחמיה מרן הגרא"ל שטיינמן).

מאידך, בירור קצר מול ההנהלה של בית העלמין הסמוך 'זכרון מאיר' שם נטמנה אמה הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה, העלה שאם הבעל אך ירצה, הם ידאגו למקום קרוב באזור הרבנית קניבסקי (וכמובן, על יד המקום העתידי לבעלה מרן רבינו הגר"ח). עסקן ירושלמי זריז אף הציע מקום של כבוד בבית הקברות 'הר המנוחות' על יד קברות זקניה הגדולים מרן הגר"ש אלישיב ועוד. הכל חשו כי להכרעתו של הבעל לגבי מקום קבורתה, תהיה השפעה רבה במדה מסוימת על כל האזור.

בעלה שליט"א שמע ושקל בדעתו את כל הפרטים, בתוך כל המולת ההלם, הצער והיגון, הוא ביקש שיתנו לו להרהר כמה רגעים. דעתו אכן היתה נוטה לאחד המקומות (ראה שו"ע יו"ד סימן שס"ו ס"ג), אך לא מיהר להשיב.

כעבור דקות הוא השיב ברורות: ישאלו פי מורי חמי מרן הגר"ח קניבסקי, וכפי שיורה, כך ינהגו.

ואכן, הבן הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א ששהה לצידו, העביר את השאלה, ורבינו זצוק"ל הכריע לקנות בבית החיים 'זכרון מאיר', ויזכר לטוב רבי שאול שדאג לסדר את קניית המקום על הצד היותר טוב, והיא אכן טמונה סמוך ונראה להוריה הדגולים, כאשר אך שבע מקומות מפרדים ביניהם, עדי יקוצו וירננו שוכני עפר בב"א.

הגאון רבי שרגא שטיינמן נושא את המשא המרכזי בפני רבבות ילדי ישראל שסיימו את מסכת כלים, במסגרת ארגון המשניות הארצי 'זכרון חנה - זכרון רבינו חיים' במעמד מיוחד שנערך לקראת יום היא"צ העשירי של הרבנית ע"ה

מענה רב

הנה לאחרונה נשאלתי למועשה מובן שהולך להשתתף במועמד חליצה של אביו מה יעשה בענין אמירת חלוץ הנעל ואבאר דברי דהנה מובאר בגמ' 'יבמות ק"ו ע"ב שמוצוה על כל הנמצאים שם במועמד החליצה גם אלו שאינם מהבית דין לומר ג' פעמים חלוץ הנעל ונפסק כן בשו"ע אבה"ע סי' קס"ט סעיף מ"ב וברמב"ם פ"ד מיבום וחליצה הל' חי וכאן הבן שואל אם גם הוא יכול לומר יחד עם כל המשתתפים ג' פעמים חלוץ הנעל ויסוד הספק דהרי מובאר בפוסקים והובא בפירוש סדר חליצה בשו"ע שם בשם הבעל הלכות גדולות בטעם דאומרים ג' פעמים חלוץ הנעל פעם א' חלוץ הנעל כאבל פעם ב' חלוץ הנעל כמועדה פעם ג' חלוץ הנעל כמועד במוצוה סיני דהיינו שהוא מורד שלא קיים מצוה יבום כרצון התורה לכתחילה. וא"כ יש לעיין אם מותר לבן לומר תיבות אלו דנמצא שיאמר הבן על אביו שהוא מורד במוצוה סיני ושהוא מנודה ואף שהתירו מרן הגר"ק והגר"ש ואזנר לבן להשתתף במועמד החליצה מ"מ שם אינו רק משתתף ורואה מועמד החליצה אבל הבן בעצמו אינו פעיל בשום דבר ואינו עושה שום דבר של פגיעה רק שנמצא שם.

אבל לומר אמירה כזו שיכול להתפרש מפורשת כפגיעה בכבוד אביו מאן יימר שהתירו ולאידך גיסא יתכן כיון שזה מוצוה וכלשון הגמ' מוצוה על כל העומדים שם לומר וכו' ואין כוונתו לפגוע את אביו בזה דעושה כן רק מצד דזה סדר המוצוה וגם כשאומר כן אינו מתכוון לפירוש הראשונים הנ"ל רק שהראשונים פרשו שזה המטרה באמירת ג' פעמים אולי יש להקל.

והגאון רבי דוב לנדוי שליט"א ראש ישיבת סלבודקה הורה שהבן יאמר בכה"ג רק פעם אחת חלוץ הנעל שאז נמצא שאינו אומר על אביו שהוא מורד במוצוה סיני דפעם ראשונה הוא רק לומר שעתה הוא כאבל וכיון שעיקר המוצוה הוא לומר רק פעם אחת דבתורה לא כתיב ג' פעמים ומה שאומרים ג' פעמים הוא רק ליתר שאת ולחיזוק הענין סגי בזה ונמצא שלא אמר אמירה היכולה להתפרש כפגיעה באביו עכת"ד. (הרה"ג ר' יחזקאל שורץ שליט"א - קובץ עץ חיים קובץ מ' עמ' תרפ"ו)

בסוד שיש של אדירי התורה, הגאון הבלתי נשכח מורנו הרב רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, עם יבדלחט"א מורנו הגאון רבי דוב לנדוי שליט"א, [שהיו רגילים להחליף ביניהם שאלות "חדשות" בקיצור וברמז לפי גודל השגתם], ופ"א כשנפגשו [לפעמים זה היה בהוצאת הס"ת], שאל הגר"א אברהם זצ"ל את הגר"ד שליט"א, בזה"ל: "האם ה"לשלחה" יכול לחול על ה"שלחה", ומיד השיב הגר"ד לחיזוק השאלה [הא] בשלא כדרכה.

ועכשיו שאנו בענין ננסה להציע את ביאור הדברים, דכפה"נ השאלה היתה באונס שנתחייב ב"לו תהיה לאשה" ו"ל"י שלחה", וכשנשאה הוציא עליה ש"ר, ועכשיו השאלה האם נוסף עליו ג"כ "לא יוכל לשלחה" של מוצש"ר, על ה"שלחה" שחל עליו כבר מצד האונס, [וכנראה דמונה בשאלה האם יש "תוספת" ושינוי דינים בלאו ד"לשלחה", שיחול גם על ה"שלחה"].

אך הנה בפשוטו לא שייך להסתפק כלל בזה, כי אם במועשה האונס כבר נהייתה לבעולה, אז תו לא שייך כבר כל הענין דמוצש"ר, לומר עליה "לא מצאתי לבתך בתולים", וע"ז הוסיף הגר"ד שליט"א לקיים את הספק, שמדובר באופן שהאונס היה שלא כדרכה וא"כ נשארה בתולה א, ועדיין שייך להיות עליה מוצש"ר, ולכן שפיר שייך לחון בהספק הנ"ל, והדברים נפלאים ששים ומשמוחים. (הרה"ג ר"מ צוקר בס' שמן למאור)

פשר דבר | בעניני הפרשה

באיסור הנכרית מעיקר הדין ובהתד הפרשה.

והגר"ל צידד עוד לדון אי התר יפ"ת הוי מחמת איסור בועל ארמית קנאים פוגעין בו, או דהגם דאיכא התר זו מכ"מ אילו לא נאמר הלמ"ס זו י"ל דעיקר הפרשה נאמרה לאיסורים הנאמרים בה לא תתעמר בה וכו', ואינו להתר האשה דאסורה רק מהלמ"ס ולא מקרא.

ועוד צידד הגר"ל שליט"א, דבגוונא דיפ"ת שלוקח האשה בע"כ ושלא מדעתה הרי יש כאן צד זכות האשה שלא תקח אותה, ולזה בעינן קרא דשרי לו לקחת אותה בע"כ, אולם יל"ד שכפיית אשת יפ"ת לביאה הוי מחמת זכות השבי וכמכירה לעבדות כן לקחתה אותה לאשה, וכל הנדון הוא רק דין בועל ארמית וכדו', אבל בדין הזכות באשה השבי בה העמיד זכות זו בה.

[ובאבנ"ט ט"ז א' עמד בשיטת הרמב"ם דבעילת היפ"ת היה בביתו ולא בפרהסיא מה חידוש איכא בפרשת יפ"ת, ולפ"ד הגר"ל יל"ד דהוא מצד גזל האשה מועצמה, וא"ש. ועי' באבנ"ט מ"ש"כ בשם הפני" בזה]

דין גר יתום.

[פכ"ד י"ז] לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה:

וכתב בבעל הטורים שם, ולא אמר גר ויתום, לומר לך גר שנתגייר כקטן שנולד דמי (יבמות כב א): ע"כ.

ושמעתי ממו"ר הגר"ל שליט"א שאין כוונת הבעה"ט לומר שכל גר דינו כיתום לענין דין זה מחמת שהוא גר שנתגייר וכו', דלענין דין צער יתום וכדו', אין דין גר להיות כיתום כלל, דהא יש לו אב בפועל ואינו תלוי אלא באב מציאותי ולא ביחס לאביו, ורק שימות אביו הנכרי יחשב כיתום, אלא כוונת הבעה"ט הוא שרמזה לנו התורה שיש יחס של יתום לגר לענין דינים מסוימים דגר שנתגייר כקטן שנולד, אולם אינו שייך דין זה לדיני המקרא הזה שבעינן יתום ממש מציאותי ללא אב, ואינו בעי' שיהיה לו יחס לאביו, ועי' מה שכתבנו בזה בעניני חג השבועות.

בענין מצוה לומר חלוץ הנעל.

[פכ"ה י'] ונקרא שמו בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנֶּעֱל:

וכתב רש"י, מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל: ונמצא דאיכא מצוה בשעת חליצה לומר שני מילים אלו "חלוץ הנעל" ².

ואמר בזה הגר"ל שליט"א בזה, שהקשה לדיינים איך האשה אומרת את הנאמר בתורה, והרי נגעה בנעל וידיה מלוכלכים בנגיעה בנעל, ואמר שאין לחלק במה שהוא נעל מיוחדת לחליצה, דמכ"מ נעל הוא. [והשיבו לו שבפוסקים דנו כזה] (חצר הכהנים)

1. ויל"ד שהרי במקרא כתוב בית חלוץ הנעל, ומנ"ל לומר רק חלוץ הנעל בלבד.
2. והגר"ל שליט"א בכל שבת זו עורר הציבור על מצוה מיוחדת זו, ואמר בזה עוד שקיים פעם אחת מצוה זו, וכן שעמד מקרוב לראות החליצה ויש בזה הרבה פרטים.

לאור ספריו של מרן שליט"א "זכר טוב" ו"זכר דבר", אמר לו הרבי זי"ע בביטוי נדיר "ר' דב יכול לחבר ספר בהיקף של ה"נודע ביהודה".

כאשר נחלש אביו רבי טוביה יוסף צ"ל בשנותיו האחרונות ועבר להתגורר בבית בנו הגר"ד שליט"א, היה הרבי זי"ע מגיע תכופות לבקר, כאשר הוא מפליג בפני מקורביו את הכיבוד אב המופלא של מרן שליט"א שהכניסו לביתו לסעדו ולכלכלו בעת מחלתו במסירות גדולה.

אף מרן שליט"א היה מעריץ בהערצה מופלאה את כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, והיה מגיע בקביעות בכל שנה ושנה לאמירת הסליחות הראשונות "במוצאי מנוחה" בבית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, וכן השתתף בקביעות בשולחנו הטהור של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בסעודת ההילולא של זקנים אבי השושלת כ"ק מרן אדמו"ר הזקן מסטריקוב זי"ע ב"ט שבט.

בכל חג וחג באחד מימי חול המועד היה מרן שליט"א עולה לביתו להקביל את פני הרבי זי"ע, עוד מימי מגוריו בתל אביב, ולאחריו בשנות מגוריו בבני ברק. באחד הביקורים בתל אביב אף נפגש הגר"ד שליט"א עם מרן הגרא"מ שך צ"ל שהיה מגיע אף הוא בקביעות לביקור חג בביתו של הרבי זי"ע.

באותו מעמד היו כל הנוכחים משתאים לראות מלחמתה של תורה מה היא, כשהיו מתפללים ביניהם בריתחא דאורייתא עצומה בכל מרחבי הש"ס, כאשר רק מעטים יכלו להשיג את עומק שיחם ושיגם שהיה בקצרה וברמז.

וכאשר נח נפשיה דרבי - בט"ז אלול תשס"א, ראיתי את מרן הגר"ד שליט"א מיד בבוקרו של אותו יום מר ונמהר בשעה מוקדמת מאד מופיע בהיכל בית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, ונעמד על יד המיטה, כאשר פניו מביעות צער וכאב

עצום, ועטוף בשתיקה דוממת של תחושת אבל ויתמות על הסתלקותו של שאר בשרו גאון הדור אשר היה קשור עמו כל השנים בעבודות עצומות של אהבה. מיד לאחריו הגיע אף ידידו מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א שנעמד על ידו ופרץ בבכי מר, ותינה בפני הגר"ד שליט"א את יגונו.

כאשר ביקשו לכתוב את הנוסח על גבי מצבת קבורתו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, היה זה מרן הגר"ד שליט"א שקבע לחרוט את התיבות "עמוד הענווה והאמת", בנימוקו שזה היה יסוד ותמצית עמלו של הרבי זי"ע כל ימי חייו.

מעט מהערכתו המופלגת של הגר"ד שליט"א אל הרבי זי"ע, אפשר לראות במכתב נדיר שכתב מרן שליט"א בכתב ידו לפני שנים אחדות, בעת שעמדו לבנות את בנין בית המדרש הגדול דחסידי סטריקוב:

"הנה בימים אלו מתקיימת מגבית למען קרן הבנין של בית חסידות סטריקוב בב"ב בנשיאות שארי וידידי האדמו"ר הגאון הצדיק מוהר"ר דוד הכהן בראנד שליט"א חתנו של ש"ב כ"ק האדמו"ר מסטריקוב מרן הגאון הגדול רבי אברהם אביגדור נחום צ"ל אשר העמיד מחדש אחרי שנות הזעם את חסידות סטריקוב באה"ק ובשאר מקומות הנודעת לשם ולתהילה מאז ומתמיד". (מרשימות הגר"ח צ"ש שיינבך שליט"א)

מרן שליט"א בשיחה עם כ"ק מרן אדמו"ר מסטריקוב זי"ע בשמחת נשואי נכדו

כ"ק מרן אדמו"ר מסטריקוב זי"ע עם הגר"ד לנדא והגר"ב פוברסקי שליט"א

בקשרי הערכה וידידות מופלאים בעבודות של אהבה עמד מרן שליט"א כל הימים עם שאר בשרו כ"ק מרן האדמו"ר הגה"ק רבי אברהם אביגדור נחום מסטריקוב זי"ע. לבד מקרבת המשפחה המפוארת רמת היחס כנכדי כ"ק מרן האדמו"ר הזקן הגה"ק רבי אלימלך מנחם מנדל מסטריקוב זי"ע, היה קשור בעיקר בהערכה עצומה לתורתו והנהגתו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע.

ראשית היכרותו של מרן שליט"א עם הרבי זי"ע, היה בשנות בחרותו הצעירות בעודו גר ברחובות בבית אביו הגה"ח רבי טוביה יוסף לנדא צ"ל, שהיה בן דודו היחיד של הרבי זי"ע בארה"ק. הרבי זי"ע היה מגיע לעיתים תכופות לשבות בביתו של רבי טוביה צ"ל ברחובות, ובטביעות עינו החדה הכיר מיד בכשרונותיו המופלגים של הבחור הצעיר אשר עדיו לגדולות. הודות לקרבתם אף נשתמר מכתב נדיר ממרן ה"חזקן איש" זי"ע אל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בענין השידוך של הגר"ד

שליט"א עם הרבנית תליט"א [הובא בקובץ אגרות חזון איש ח"א אות קמ"ה].

סיפר מרן שליט"א כי בתקופת אירוסיו התלווה אל הרבי זי"ע בביקורו אצל מרן גאב"ד טשעבין זי"ע, ואז נכח לראות את עוצם גבורתו של הרב מטשעבין כשעסק במלחמתה של תורה עם הרבי זי"ע, הם החלו לדבר בסוגיה מסוימת ועברו מגמ' לגמ', ובתוך הדברים התבטא הרב מטשעבין "ס'איז דאך א היימישע גמרא". "במחזה שראיתי באותה שעה" - מפטיר מרן הגר"ד שליט"א - "תיאירתי לעצמי איך היו נראים גאוני גליציה ה'ישועות יעקב' וה'שואל ומשיב' כשדיברו בלימוד".

על קשריו ההדוקים של הגר"ד שליט"א עם הרבי זי"ע ניתן ללמוד מהמעשה דלהלן:

בדרכו ל"שוויץ" לשהות בצל רבו מרן הגר"ז מבריסק זי"ע, בחדשי הקיץ בשנת תשט"ז, נסע הרבי זי"ע דרך "לונדון" לצורך צדקה עבור ענין מסויים. מכתב מעניין בכת" הגר"י אברמסקי צ"ל בעל ה"חזון יחזקאל" וגאב"ד לונדון בענין זה, נשתמר אצל תלמידו הגר"מ שולזינגר צ"ל בעל ה"משמר הלוי", בו כותב למקורבו הגר"ע זקס צ"ל ראש ישיבת סלבודקה, בתאריך "כ"ב תמוז תשט"ז לונדון" בסיום המכתב "ימסור נא ידידי רבי דב לנדא כי ש"ב הסטריקוב'ע רבי היה כבר פעמיים בביתו וב"ה שלום לו".

על חיבתו הגדולה לתורתו של בעל ה"שאגת אריה" סיפר פעם מרן הגר"ד שליט"א: "זכרתי כשלמדו בישיבה מסכת 'יומא' היתה לי משיכה גדולה ללמוד מסכת 'חגיגה', בשל חיבורו של ה'טורי אבן' על מסכת זו. מאד אהבתי ללמוד את הספר הזה, ועל כן היה לי חשק מיוחד ללמוד את המסכתות שעליהן הוא חיבר את ספרו. לימים סיפר לי שאר בשרי כ"ק מרן אדמו"ר מסטריקוב זי"ע שהוא הכיר בפולין אחד שאהב ללמוד מסכת 'יומא' בשל חיבורו של ה'גבורת ארי' על מסכת זו. "כנראה שזו תכונה פולנית..." מפטיר מרן שליט"א בצחות.

על הערצתו המופלגת של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע לתורתו של מרן הגר"ד שליט"א, שמעתי מפי אאמו"ר הגר"י שיינבך שליט"א, כי בעת שיצאו

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת כי תצא תשפ"ד (46)

ראיית הלב וראיית העין

מחסורו, ודקדקו חז"ל כמה פעמים בלשונם ואמרו המעלים עיניו מן הצדקה, וביאר בזה מה שנאמר באברהם אבינו ע"ה בריש פרשת וירא (בראשית יח) וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וגו', כפלה התורה ב' פעמים 'וירא', שאברהם אבינו הרגיש בהם וראה אותם, תחילת המעשה שהרגיש באורחים וזהו חסדו של אברהם עצם מה שראה אותם, והמשך המעשה שהכניס אותם לביתו והאכילם והשקם - זהו כבר תוצאה מהראי' הראשונה.

ונראה דזהו ג"כ כוונת התורה 'לא תוכל להתעלם', צריך אתה להתרגל ולהרגיש שממון חבירך יהי' חביב עליך כשלך ואז תראה את אבדתו ולא תתעלם.

וְכִן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אֲחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצָּאָתָהּ לֹא תִוָּכַל לְהִתְעַלֵּם (כ"ב, ג)

פירש"י לכבוש עינך כאילו אינך רואה אותו עכ"ל, והיינו שהרי במציאות תראה אותם, לכן אל תעשה עצמך כאילו אינך רואה. אמנם הנראה בזה, שאכן ללא שימת לב מיוחדת, לא יראה האדם כלל את שורו וחמורו של חבירו הנידחים, ואף שיעבור על פניהם, אבל לא ירגיש כלל שרואה הוא אותם, כי בלי ראיית הלב, לא יראה גם בעיניו ולא ישים דעתו כלל לזה.

וכן שמעתי כמה פעמים מכבוד מו"ח רבינו הגדול ראש הישיבה זצ"ל שעיקר מצות צדקה וגמ"ח היא בראיית מצוקתו של העני, ובלי רצון מיוחד והרגשת האחר, אינו רואה כלל במציאות את

איסור להתעלם וחוסר יכולת להתעלם

בלשון 'לא תוכל להתעלם', כוונת הדברים שיהי' ממון חבירך חביב עליך כשלך שלא יהי' יתכן ההעלמה כלל, וכמו שאם אתה רואה ממוןך הולך לאיבוד, שלא יתכן העלמה כלל כי בהכרח אתה נותן דעתך לזה, ה"נ לא תוכל להתעלם בשל אחיך, ולכן הי' קשה לחז"ל לשון הכתוב 'לא תראה' - והתעלמות' דמשמע מזה שיתכן העלמה ורק מוזהר אתה באיסור שלא להתעלם, ודקדקו מזה שפעמים שאתה מתעלם.

לֹא תִוָּכַל לְהִתְעַלֵּם (כ"ב, ג)

כאן כתבה תורה לא תוכל להתעלם, ובפר' משפטים 'לא תראה את שור אחיך וגו' נדחים והתעלמות מהם השב תשיבם לאחיך', ובגמ' ב"מ ד"ל דרשו פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאין אתה מתעלם, וצריך מובן דרשת חז"ל, כי הרי בפשוטו ציוותה תורה גם שם 'לא תראה' - והתעלמות' וכמש"כ רש"י שם. והנראה בזה, שהרי את הציווי של איסור העלמה כתבה תורה

חינוך הבנים לגמילות חסד

גדול, אך הוא מוכיח על המדות הרעות של עמון ומואב. מי שלקוי במדותיו ימשיך ליפול דרגה אחר דרגה, ולבסוף ייעשה אכזרי, שכן דרכו של האדם - אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה' (משלי טו), אם אינו מתעלה במדותיו, ממילא יורד ונופל יותר ויותר, עד שנעשה אכזרי. מהלך זה של מדות הרעות לימדתנו כאן התורה, בתחילה באו המדות רעות של עמון ומואב לידי ביטוי במעשה קטן של 'לא קדמו אתכם בלחם ובמים', אך סופם היה 'אשר שכר עליך את בלעם לקללך'.

ולפי"ז מבואר כאן שהבדל זה בתכונות ובמדות של עמון ומואב לעומת בני ישראל עובר בתורשה ולכן אסור להתחתן בהם אפי' בדור עשירי, והנה כלל ישראל זרעו של אברהם אבינו שעסק כל ימיו בחסד ולכן אף הם בעלי חסד, וצריך ביאור שהרי באותה פרשה בתורה שבה מסופר על מעשי החסד של אברהם בתיאור גדלותו במצות הכנסת אורחים, מצינו ג"כ הכנסת האורחים שעשה לוט במסי"נ למרות שהסתכן בכך מפני בני עירו, ולמד זה מאברהם כמו שדרשו חז"ל עה"פ (בראשית יט) 'לוט ישב בשער סדום, וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה', וכתב רש"י: מבית אברהם למד לחזור על האורחים ע"כ, וא"כ מדוע איך זרעו של לוט בעלי מדות רעות, ולא ירשו ממנו את מדתו לגמול חסד.

לֹא יָבֹא עִמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקֶהֱלֹה ה' וגו' עַל דָּבָר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בִּלְחֶם וּבְמִיִּם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עֲלֵיךְ אֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר וְגו' (כ"ג, ד - ה)

כבר עמדו המפרשים על התמיהה שיש בפסוק זה, שבתחילה נזכר הטעם שהרחיקו את עמון ומואב מקהל ישראל הוא משום ש'לא קדמו אתכם בלחם ובמים' שלכאורה הוא עוון יותר קטן ממה שנכתב אח"כ שג"כ שכרו את בלעם שיקלל את כלל ישראל ויאבדו מן העולם.

ונראה ביאור דבר זה, שכדי שנכריס יוכלו להכנס לקהל ישראל, על מנת שתהיה אפשרות לכלל ישראל להדבק בהם ולהתחתן עמם, צריכים הם להיות בעלי מדות טובות כמו כלל ישראל, כע"ז מ"ש הרמב"ם (פי"ט מאיסורי ביאה ה"ז): כל משפחות בחזקת כשרות ומותר לישא מהן לכתחילה, ואעפ"כ אם ראית וכו' איש שהוא מרבה מריבה עם הכל ועז פנים ביותר, חוששין להן וראוי להתרחק מהן שאלו סימני פסלות הם וכו' וכן כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד, חוששין לו ביותר שמא גבעוני הוא, שסימני ישראל האומה הקדושה ביישן רחמנים וגומלי חסדים עכ"ל. ומעתה אפשר שעצם הטענה של 'לא קדמו אתכם בלחם ובמים' אינו חטא כ"כ

ועשי עוגות', ועוד בדעת זקנים מבעלי התוס' פר' תצוה (שמות כט) שאף להגר ציוה כן. וכיון שבני ביתו עסקו בפועל בעשיית חסד, התעלו ע"ז במדת החסד והשרישו זאת לזרעם אחריהם. אבל לזוט עסק בעשיית חסד לבדו ולא חניך בזה את בני ביתו, כמו שכתב רש"י עה"פ ותהי אשתו נציב מלח' (בראשית יט): במלח חטאה ובמלח לקתה, א"ל תני מעט מלח לאורחים הללו, א"ל אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום הזה ע"ש, וכיון שלא חניך זרעו אחריו לעסוק בעשיית חסד, לכן נעשו במשך הזמן אכזריים ואף הורישו טבע זה לבניהם אחריהם.

ונראה ההפרש הגדול בין אברהם ללוט, שאברהם לא הסתפק בכך שהוא עצמו עסק בחסד, אלא לימד זאת ג"כ לבניו ולבני ביתו אחריו, כמו שהעידה עליו התורה (בראשית יח) כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, וכתב הרמב"ם (הל' דעות פ"א) ש'דרך השם' הכתובה כאן היא ההידבקות במדותיו של הקב"ה 'מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון' וכו'. וכך רואים בפרשת עשיית החסד שלו, שחניך את כל בני ביתו להיות שותפים עמו במצוה זו: 'ואל הבקר רץ אברהם וגו' ויתן אל הנער', נתן לישמעאל לעסוק בחסד כדי לחנכו בזה, 'וימחר אברהם האהלה אל שרה ויאמר וגו' לוישי

מלחמת עמלק ומחית 'זכר עמלק'

וכו' היא אינה נוהגת עד ימות המשיח, ובאמת גם דעת רש"י כן שחייב מחית 'זכר עמלק' הוא רק לימות המשיח אבל מ"מ יש חייב להכרית העמלקים עצמם דהיינו האנשים, ורק מצד זה אמר שמואל לשאול שעכ"פ באותה שעה הי' צריך להמית גם את הבהמות כיון ששינו עצמן ע"י כישוף אבל אה"נ לא הי' אז חייב מיוחד על הבהמות.

ובזה נוכל ליישב הדו"ד שהיה בין שמואל לשאול, דהוה ס"ל לשאול שכיון שאין על הבהמה עצמה דין הריגה, וכל החיוב רק ספק שמוא עמלקי הוא, ממילא כיון שהעם כבר הקדיש הבהמות לקרבנות א"כ א"א כבר לחלל קדשי מזבח משום ספק, אבל שמואל א"ל שכיון שכבר נצטוה מקודם להחרים משור ועד שה, א"כ אף שיעקר הטעם היה כדי להרוג את האנשים, אבל עכ"פ משום אותו ספק כבר נצטוה באופן ודאי להרוג כל בהמה משום ששייך בה ספק זה.

תמקה את זכר עמלק מפתח השמים (כ"ה, י"ט)

וברש"י: תמחה את זכר עמלק מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה, שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה עכ"ל.

לשון רש"י הנז' משור ועד שה וכו' הוא לשון הנביא שמואל אל שאול, ואמנם רש"י שם (שמואל טו) כ' טעם אחר מה שציוה שמואל את שאול להמית משור ועד שה משום שהיו בעלי כשפים ומשנין עצמן ודומין לבהמה, ולפ"ז לא היה חיוב הריגה מיוחדת על בהמת עמלק מדין 'זכר עמלק', אלא רק מספק שמוא באמת הוא אדם עמלקי ששינה עצמו לשור ושה ע"י כישוף.

ונראה, דהנה כ' בהגמ"י על הרמב"ם (פ"ה ממלכים) שמצוה זו אינה נוהגת עד ימות המשיח, והשיג עליו הרדב"ז שפרשת שמואל ושאול היא תיובתה, וי"ל שהמצוה להלחם בעמלק נוהגת מיד שנכנסו לאר"י והעמידו להם מלך, אבל המצוה למחות את 'זכר עמלק' שלא יאמרו בהמה זו של עמלק היתה

סגולת ימי האלול - לא להחמיץ את הרגע

לכל אדם במהלך חייו יש בס"ד רגעים מיוחדים של התעוררות רוחנית, רגעים בהם נפתח לבו ומרגיש את אפסיותו שלו, כלפי המלך הגדול בורא העולם. רגעים אלו הם אחד מן הטובות והחסדים של הקב"ה שלא חפץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה, ולכן הוא מזמין לכ"א רגעים שיסייעו בידו להתחזק ולהתעלות. רגעים אלו מגיעים לאדם ע"ד כלל רק מתוך עמל גדול בלימוד מוסר בהתבוננות על מעשיו, או כשהוא שומע הערת מוסר ותוכחה נוקבת המעוררת לו את נקודת האמת הפנימית.

ידוע המעשה וגם שמעתי בעצמי מהראש ישיבה דמיר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, על ת"ח מגדולי העיריה וואלוז'ין שהי' ידוע לבקי גדול בש"ס ופוסקים ומעולם לא אישתייט מיני' שום ידיעה שאיזה בן תורה הי' מבקש ממנו, ורק פ"א בעת הסעודה ושוחחו הלומדים בד"ת ונעלם ממנו תוס' מפורש, ובגדול ההלם והעזוזה שהי' לו באותו הרגע שנעלם ממנו תוס' מפורש, מיד נמלט משם בבהלה ועזב את הסעודה עוד קודם ברכת המזון וברח לעיריה קטנה ומרוחקת, שם ישב והשקיע עצמו בעולמה של תורה ממש בלא הפסק למשך כשבע שנים, ולימים נודע גדול בישראל. וידוע, כי לימים אמר ע"ז אבי הישיבות רבינו מוה"ר מוואלוז'ין זצ"ל, כי ודאי שלא נהג כדן במה שיצא קודם לברכת המזון, אבל ברור הדבר שאם אותו ת"ח הי' שוהה וממתין עד לאחר ברכת המזון, רוח ההתעוררות הי' חולפת וכבר הי' נרגע ולא הי' עוזב ונמלט משם להשקיע את כל כחו בעמל ושקיעות נוראה בתורה.

נמצאים אנו בימים גדולים, ערב ימי הדין והמשפט, ימים שהאדם מוכרח להתבונן במעשיו ולעורר עצמו ולשנות דרכיו לטובה אפי' במשהו. כל אחד מוכרח לעשות איזה שהוא שינוי, לקבל על עצמו איזה קבלה, ולא לזלזל אפי' בקבלה היותר קטנה. אדרבה, למדנו מרבתינו נ"ע כי עדיף לאדם לקבל קבלה בדבר קטן שהוא יוכל לעמוד בו לאורך זמן, מאשר קבלה בדבר יותר חשוב שלא יוכל לעמוד בה יותר מזמן מועט, ע"ד שאחז"ל 'תפסת מרובה לא תפסת'.

נתבונן ונשים אל לבנו כוחה של התעוררות פנימית, ומיד כשנחוש שהיא מופיעה אצלנו, ניהרר שלא לאבדה ח"ו, הן זו מתנה מן שמיא, חובה עלינו לפעול בו ברגע מיד ע"י איזה מעשה, וע"ז אמרו יש קונה עולמו בשעה אחת.

ימים אלו, ימי האלול, ימים מסוגלים להתעוררות הלב, מתנה שהקב"ה נתן לכלל ישראל. צריך כל אחד לראות איך יגרום לעצמו רגעים של התעוררות, והעצה לזה היא להשקיע בלימוד המוסר ברגש ובהתפעלות שע"ז האדם מתעורר, וכלשונו הק' של רבינו יונה ז"ל אם האדם לא יעורר את עצמו מה יועילוהו המוסרים. הבה ננצל אותם רגעים, נתפוס אותם בטרם יחלפו ויברחו מאיתנו, וה' הטוב יערה עלינו רוח טהרה ממרום להשיב אותנו בתשובה שלמה ונוכה לכוח"ט ולנחת מכל צאצאינו.

(כינוס התעוררות לאברכי הכוללים במודיעין עילית - אלול תשס"ה)

מבית דבד

ממדרן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

אין התורה מניחה ליפול לזרועות הייאוש

כי תצא למלחמה. (כא. י.)

אדמוח"ז מרן המשגיח רבי ירוחם זצ"ל ביאר דבאה פרשה זו ללמדנו דרכי המלחמה ביצר, שבכל זמן שהוא אפילו בזמן מלחמה שהאדם אינו במוצבו הקבוע ובדרגתו אלא בטרדה גדולה ואין לבו פנוי למלחמת היצר, ואף על פי כן כשחשק לבו בפת תואר הדריכתו תורה אין לנהל את המלחמה ביצרו שלב אחר שלב, והבאת אל תוך ביתך ועשתה את צפרניה ובכתה וכו' ובזה פירש את העניין לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע שנתנה לו תורה את העצות איך להתמודד כנגד הפיתויים שמציב לו יצרו, וגם אחרי שנכשל אין התורה מניחה לו ליפול לזרועות הייאוש, ומנסים עדיין כל מה שאפשר להצילו מחטא זה, ומזה חייב כל אחד ואחד ללמוד שאין לו להקל לעצמו בימים שאינו בין כותלי הישיבה ואין בידו האפשרות להתפלל וללמוד כראוי, והוא נכנע מתחילה לזה ואינו מנסה לחפש דרכים לשפר מצבו בזמנים אלו, אלא אומר אמתין עד שיעברו ימים אלו ואשוב למקומי ומעמדי הראשון, אלא חיוב האדם בכל מצב שהוא לעשות כל טעדיק ולהתעסק תמיד כנגד היצר לחזק עצמו כראוי.

יסוד בן סורר ומורה מתחיל בחינוך

וכל ישראל ישמעו ויראו. (כא כא)

הנה זמן בן סורר ומורה הוא ג' חדשים משהביא שתי שערות, ואם כן מהו ענין וכל ישראל ישמעו ויראו הרי אין פרשה זו שייכת לכל ישראל אלא לנערים בלבד, והיה צריך לכתוב וכל הבנים ישמעו ויראו, ויזמנו בית דין בעת הריגתו כל תינוקות של בית רבן כדי שישמעו ויראו.

ונראה דאין בן סורר ומורה נעשה מעצמו, ויסודו מתחיל בחינוך שמוקבל בביתו, ואם אנו רואים נער שנעשה בן סורר על כרחך דכבר בשורשו לקה, וגם הוריו צריכים תיקון וכמו שביארו חז"ל (הובא ברש"י פסוק יא) סמיכות הפרשיות שאם לקחת יפת תואר סופו לשונאה ולחוליד ממונה בן סורר ומורה דבזה שהוא לקח זיווג שאינו הגון לו, בזה גרם שיצא ממונו בן סורר ומורה, ולכן אמרה תורה וכל ישראל ישמעו ויראו.

יפת תואר כבעני

הנה בגמ' סוטה (ל"ו:) א': ושבית שביי לרבות כנענים שבתוכה וכו' כמאן כר"ש וכו', וע"ז ברש"י ובתוס' מש"כ וברא"מ כאן. והנה בספר המקנה חידש דלאו דוקא כנענים מותרים בפי"ת אלא ה"ה מצרית ואדומית שאסורים בקהל הותרו בכלל יפ"ת, שהרי בפסוק לא נאמר מפורש דלרבות כנענים אלא שנקטה הברייתא אחד מאיסורי קהל שבאומות, וא"ה ה"ה מצרית ואדומית, ואמנם כתב לפי"ז דלר"י דל"ש לאוקמי כנענים שה"ה בכלל לא תח"י וגו', מוקי לה קרא למצרית ואדומית גרידא יעו"ש, ע"כ.

והעיר בזה הגאון ר' ברוך דב פוברסקי שליט"א: לפי"ד יש לעי' הדנה הרמב"ם השמיט ברייתא זו, ובפשוטו י"ל דכיון דמוקי לה בגמ' לר"ש, והרמב"ם פסק בזה כר"י שלא חילק בדין לא תח"י וגו' בין כנענים שבחו"ל, ולכן השמיטה, וכן גם דעת הרמב"ם דאיסור נתינים אינו מן התורה וקרא דלא תתחתן הוא בגיטין וכמבואר בפ"ג מהל' איסורי ביאה יעו"ש, אבל לד' המקנה הרי עדיין נפ"מ במצרית ואדומית, וע"ז הוא דנתרבה מקרא ושבית שביי וגו' כנ"ל וע"ע.

והנראה בזה הדנה בקידושין כ"א אי' בדין כהן מהו שיהא מותר בפי"ת שהרי אסורה היא לו גם באיסור זה, ופליגי בה רב ושמואל וע"ז תרי לישני בגמ' ולל"ק בביאה ראשונה לכו"ז מותרת דחידוש הוא להתירה שלא דברה תורה אלא כנגד יצר"ה, וה"ה לכהן, אבל בביאה שני' כבר לא נאמר בה חידוש היתר ביאה, אלא דלרב מותרת גם בביאה שני' הואיל ואישתרי, ולל"ב שם בביאה שני' לכו"ז אסורה ולא נחלקו אלא בביאה ראשונה ושמואל ס"ל דכל דלא קרי' בה והבאת וגו' לא קרי' בה ובאת וגו' יעו"ש, ולכאורה יש לתמוה שהרי נתבאר שהתירה תורה להדיא גם נתניה בכלל יפ"ת, וע"ז קאי כל הפרשה, ומבואר שתהא מותרת גם בביאה שני', וכן צ"ל לל"ק דלרב מותר כהן בפי"ת אף דגם זונה היא, מסברא דחידוש הוא, וממילא שמותר גם בביאה שני' הואיל ואישתרי, א"כ למה צריך קרא להתיר כנענית.

ונראה בזה עפ"י מ"מ שכתב במאירי בר"פ אלו נערות, דאף דנאסרו נתינים מן התורה, וגם בניהם אסורים לבא בקהל, מ"מ כל שנתגיירו בניהם שוב, הרי הם מותרים מן התורה ורק דוד גזר עליהם וכדאי' ביבמות ע"ט יעו"ש, וע"ב טובא הרי כל איסור נתינים הוא לאחר גירות וכבר נתגיירו אבותיהם ומ"מ אסורים, ומה שייך עוד ענין גירות בבניהם, ובח"י הרמב"ן ביבמות ע"ה הובא גם דעת הרב אב"ד שגם הנתינים עצמם כל שנתגיירו אח"כ שנית הותרו לבא בקהל מה"ת, ואשר מבואר להדיא בזה דאיסור נתינים אינו כאיסור עמוני ומואבי או מצרי ואדומי, שהוא שם פסול קהל, ואסורים אף שגרים גמורים הם, אלא יסוד איסור נתינים הוא שהחמירה בהם תורה בדין גירות, וע"י בד' הרב אב"ד שם שכתב שלא נתגיירו בלב שלם, ומעתה י"ל שנתחדש בתורה מיעוט בדין גירות שאינו מועיל להתיר איסור חיתון מחמת עכו"ם, ובאמת יסוד האיסור הוא לכו"ע שלא להתחתן בעכו"ם אלא שבגיותן הרי לית להו חתנות, ול"ש לעבור על לאו זה, וע"כ דקרא מיירי בשבעה אומות לאחר גירותן ואף שגירותן מועלת לכל דבר וגם לגבי תפיסת קידושין, מ"מ עדיין פסול עכו"ם בהם לגבי איסור חיתון, ובזה הוא דס"ל להרב אב"ד שלא החמירה תורה אלא בגירותם הראשונה אבל כל שנתגיירו אח"כ בלב שלם ה"ה גרים גמורים ומותרים, ולדעת המאירי הרי נאמר מיעוט בדין גירות בדור הראשון לעולם, ורק לגבי בניהם לא נאמר המיעוט, ולכן מהני בהם השלמות הגירות, ודו"ק.

ואשר לפי"ז נראה דמה דנתרבה בפסוק ושבית שביי לרבות כנענית וגו' ענינו הוא שחידשה תורה בדין גירות של יפ"ת דמהני אף לענין הפקעת איסור עכו"ם לגמרי אף בנתינים, והרי דעת רש"י דמהני גירות דפי"ת אף בע"כ, הרי דשוב אינו תלוי בדעתה כלל וענין גירות מחודשת היא בפי"ת, ונראה דאף לדעת הרמב"ם דצריך דעתה לגירות, מ"מ זהו עכ"פ דנאמר חידוש דין בפי"ת שתהא גירותה מועלת לגמרי אף בכנענית, ושוב תהא מותרת ממילא אף בביאה שני', וכן נראה לפי"ז שתהא מותרת כבר לכל אדם גם לאחר שנתגרשה, וא"ש מה דצריך קרא למ"ד שכהן מותר בפי"ת גם בביאה שני' הואיל ואישתרי וכנ"ל, אבל בנתינים חידוש דין הוא בגמ' גירות, ומהני זאת להתירה לכל אדם, ומעתה מיושב היטב דל"ש כל דין זה אלא בנתינים, אבל במצרית ואדומית דאסורה בקהל לעולם מחמת שם פסול שבה, לא נאמר ע"ז קרא דשבית שביי וגו' ולכן השמיטה הרמב"ם, עכ"ד הגרב"ד פוברסקי שליט"א ודפח"ח. (פרדס יוסף כאן)

אמאי באונס צריך גט

אין לנערה חטא מות. בתרגום יונתן כתב: אלהן גברא יפטרניה מינ' בגיטא ע"כ. ולכאורה הדבר פלא שהרי אנוסה בישראל מישרי שרי, ואמאי מוצרך בעלה לפטרה בגט, ובפני יחושע בחי' לכתובות (נ"א:) כתב ד"ל דהתרגום יונתן ס"ל כאבוא דשמואל דס"ל (בכתובות שם) דאשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה דשמואל סופה היה ברצון ע"ש בפנ"י. וראה עוד שם בחדושי הפלא"ה מש"כ ובשול"ע אבה"ע (ס' ס"ח ס"ז) ובשו"ת נוב"י מהד"ת אבה"ע (ס' כ"א) ודו"ק. וכן ביארו הפ"י בתרגום יונתן דס"ל כאבוא דשמואל הפרמ"ג באגרת ג' א - ב השלישי אות ע"ש היטב וכן בספר בית האוצר להגר"י ענגיל ז"ל (מערכת א - ש כלל ר"ח) בפרדס שאול עה"ת בהערות בסוה"ס (עמ' קפ"ז) וראה גם בספר משאת המולך עה"ת (עמ' קפ"ה). ובשו"ת עמק הלכה - בוימל (ח"ב ס' י"ט) האריך הרבה בביאור דברי התרגום כאן ע"ש וראה גם בדברי הגאון הכלי חמדה זצ"ל בקובץ הדנו קיץ תרצ"ה ניו - יורק (עמ' י"ז הערה כ"ה) ע"ש היטב.

וכתב בענין זה על הגיל' הרה"ג ר' יעקב רפאל מורסיאנו שליט"א בקונטרס שמי ושם אבותי וז"ל: בשם הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א הסבר נפלא בענין עפ"י מה דפליגי קמאי במס' סנהדרין (דף ע"ד:) בדעת רבא אם חולק על הא דאמר אביי דאשה קרקע עולם ואינה צריכה למסור את נפשה. וכתב רבינו הגר"ח הלוי זצ"ל בהלכות יסודי התורה (פ"ה - ה"א) בשיטת הרמב"ם שאף האשה חייבת למסור את נפשה ולא לעבור בעריות, מודסתם הרמב"ם ולא הביא חילוק בזה. עיי' שם. [ויש בשם הגר"ז זצ"ל דהוא מפורש בדברי הרמב"ם (שם ה"ד) דכל שהיה דינו שיהרג ואל יעבור אם עבר ולא נהרג "הרי זה חילל את השם רבים ובטל מצוות עשה שהיא קידוש השם ועבר על מצוות לא תעשה שהיא חלול השם. ואף על פי כן מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין אפילו הרג באונס וכו' ובעריות הוא אומר - ולנערה לא תעשה דבר". עיי' שם.

דמה דא' בירושלמי שם, דבין השמשות הוא ספק גם לגבי קריאת שמע, הרי לדעת הבבלי אינו כן, ומושם דביה"ש הוא ספק יום ספק לילה, אולם בברכות ח' אי' בגמ' שהקורא ק"ש לאחר עלות השחר בדיעבד יצא דאיכא אינשי דגנו בהאי שעתא, הרי לד' הבבלי זמן ק"ש אינו תלוי בשם יום ולילה, אלא בזמן שכיבה, ומעתה הרי כמו שכל זמני ק"ש השנויים בריש ברכות, ל"ש בהם ספיקות וכל התנאים שנחלקו שם קבעו זמן ק"ש כי אם לפי אומד דעתו על זמן שכיבה, וא"כ גם לדעת תנא דמונ' דזמן ק"ש הוא מצוה"כ, הוא מושם דס"ל שהוא זמן שכיבה, וא"כ ל"ש לדון בזה ספק ביהמ"ש קודם לכן, עכ"ד הגר"א זצ"ל.

אולם לפי המבואר יש לדון בזה ולומר, דלתנא דמונ' שקבע זמן ק"ש מצוה"כ, הוא מושם דילף לה מקרא הנ"ל דבא השמש הוא זמן שכיבה, והרי גם בזמן טהרת הערב שמש לאכילת תרומה כתוב בתורה ובא השמש וטהר, ובזה הוא דנאמר גם עיקר ספק דביה"ש מהו זמן בוא השמש אם בשעת שקיעה בתחילתה, או בזמן צאת הכוכבים והוא הנקרא גמור ביאת השמש, וא"כ חזר הדין דגם לגבי זמן ק"ש הרי זה בספק ביה"ש וכמו"כ, עכ"ד ודפח"ח. (פרדס יוסף)

הנה דבפסוק ד' ולנערה לא תעשה דבר" לנוד שהוא כשהאנס אומר להרוג אותה אם לא תשמוע לו, ואין מומיתין אותה מושם שהוא באונס וילפינן מינה גם לגבי האיש, הרי שלא סובר כלל לחלק לקרקע עולם]. ולפי זה אמר דתרגום יונתן בן עוזיאל ס"ל כשיטה הנ"ל, וכל זה אינו אלא לחיוב מיתה דמוכל מקום הוא באונס, אבל לבעלה לא מוהני מושם שהיה באונס שהרי היה לה ליהרג ולא לעבור, ומה שחזרה לעבור נחשב לרצון ואסורה. [ואולי הכונה כנ"ל דבכל זאת היא בזה מעלה מעלה בבעלה]. עכ"ד שם ודפח"ח.

מהו הלשון כבא השמש

השב תשיב לו. והנה בספר עטרת ראש על ברכות מביא בשם הגר" שאל מאמסטרדם זצ"ל, דבפסוק כאן הוא מקור הדין דתנן במושנה ריש ברכות דזמן ק"ש הוא מצאת הכוכבים, שהוא זמן שכיבה, שהרי כאן נאמר: כבא השמש ושכב בשלמותו עכ"ד.

והעיר בזה הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א, דהנה בחי' הגר"א על ברכות כתב

בבד מרבים

כ"ק מרן האדמו"ר מסטריקוב זי"ע נלב"ע ט"ז אלול תשס"א

וכשהבאתי לפני מרן שליט"א את הקובץ 'זכור לאברהם' שכתבתי על הרבי זי"ע [אדר תשפ"ד], וראה שכתבתי אודות ענוותנותו, נענה בערגה "אי... איך היה הרבי אומר... כשקראוהו לעלות לתורה במקום כהן" [אין כאן כהן, יעמוד אדוננו מורנו ורבנו], הגיב הרבי באותו ניגון "אין כאן אדוננו מורנו ורבנו..."

וכאשר נח נפשיה דרבי - בט"ז אלול תשס"א, ראיתי את מו"ר מרן הגר"ד שליט"א מיד בבוקרו של אותו יום מר ונמר בשעה מוקדמת מאד מופיע בהיכל בית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, ונעמד על יד המיטה, כשהוא פורץ בבכי תמורים, ובקול נחי ותוגה תינה בפני ידידו מרן הגר"ד לנדא שליט"א שעמד על יד את גודל יגונו על הסתלקותו של הרבי שהאיר את כל העולם בתורתו.

מועט מהערכות המופלגות של מרן ראש הישיבה שליט"א אל תורתו של הרבי זי"ע, אפשר לראות במכתב נלהב שכתב לפני שנים אחדות, בעת שעמדו לבנות את בנין בית המדרש הגדול דחסידי סטריקוב: "בית המדרש של חסידי סטריקוב עליו נאמר הכתוב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב ומבואר בגמ' (ברכות ח') שהם שערים המצוינים בהלכה וע"ז נאמר משחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, והמקום הזה הוא כולו ד' אמות של הלכה יום ולילה, חסידי סטריקוב שהם תלמידי האדמו"ר זצוק"ל שהיה מגדולי הדור בתורתו ויראתו".

וכדברים האלו אף דרש מרן שליט"א בנושא לפני קהל חסידי סטריקוב בר"ח חשוון תשע"ח, במועמד הנחת אבן הפינה לבנין בית המדרש: "כתוב בגמ' במסכת ברכות דף ח' 'נא' דכתיב (תהילים פ"ב) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מובתי כנסיות ומבתי מדרשות, והיינו דאמר ר"ח ב"א משמיה דעולא מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד".

הנה בכל בית הכנסת יש רק את המעלה של משכנות יעקב, אבל בבית הכנסת של חסידי סטריקוב - קרא מרן שליט"א בקול נרגש - יש מעלה מיוחדת כי נוסף על כך יש להם גם את המעלה של שערי ציון שהם שערים המצוינים בהלכה שעליהם אומרת הגמ' אוהב ה' שערי ציון יותר מכל משכנות יעקב, וזאת מושם שלחסידי סטריקוב היה רבי גדול מאד בתורה, שהשריש בתלמידיו את כח תורתו". (מורשימות הגר"ח צ' שיינבר שליט"א)

האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל מוזג לחיים לרבינו שליט"א ולמרן הגר"ד רוטנברג זצ"ל

בקשרי הערכה וידידות מופלאים עמד מרן ראש הישיבה שליט"א כל הימים עם כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מסטריקוב זי"ע, היה זה קשר של תורה באהבה עצומה ומופלגת, כאשר בכל פעם שנפגשו ראו כבוד התורה מה הוא שהיו מכבדים זה את זה בהערצה מופלגת, ובעיקר כאשר עסקו במלחמותיה של תורה.

על ראשית היכרותו עם כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, שמועתי מפי מו"ר מרן ראש הישיבה שליט"א בעצמו [בדרך מניחים אבלי' אצל מרן אדמו"ר מסטריקוב שליט"א - טבת תשס"ג]: "בהיותי כבן עשר בשנת תש"א, ראיתי לראשונה את הרבי זי"ע באניה בעודו בחברותו, היה זה בעת שברחנו עם אבי [מרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל] וכל משפחתנו מפולין הובערת בדרכנו לארץ ישראל, באניה שהפליגה מאודסה לכיוון טורקיה דרך סוריה ולבנון.

"זה היה ממש אניה של גדולי ישראל - מציין מרן שליט"א - ומספר כי באניה זו אף נסעו גדולי תורה נוספים כמו הגאון רבי שמואל וינטרוב זצ"ל ראש ישיבת נובהרדוק, הגאון רבי חזקיהו מישיבת סטריקוב זצ"ל הרב מקריניק, הגאון רבי משה ברנשטיין זצ"ל ראש ישיבת קמנצין וגיסו הגאון רבי יעקב משה ליבוביץ זצ"ל, הגאון רבי אריה שפירא זצ"ל הרב מביאליסטוק, והגאון רבי שרגא גרוסברד זצ"ל".

לבד מגדולתו העצומה בתורה נודע הרבי זי"ע בפי כל בענוותנותו המופלגת ובנסיגותיו המופלאה עבור כל יחיד ויחיד, והעיד בזה מרן הגר"ד שליט"א, שיש לו לספר על

הרבי זי"ע סיפורי מופת רבים, "אבל המופת הכי גדול אצלי הוא, איך שהיה מוכתת רגליו לפני שנים מוביתו בתל אביב לבקש מראשי ישיבות שיקבלו איזה בחור לשיבתם".

ובאותו ענין סיפר לי אחד מנכדי מרן שליט"א, שלפני שנים רבות התקשר הרבי לביתו של מרן שליט"א וחיפש אותו, ואמר "כאן מדבר לנדא מותל אביב". אחד הנכדים שהיה ילד רך בשנים הרים את הטלפון, ולא הבין במי המדובר, רק כעבור זמן כשראה את הסבא נזכר לספר לו בתמימות כי התקשר לכאן לנדא מותל אביב... מרן שליט"א שתפס מיד במי המדובר נענה "הלא זה הרבי מסטריקוב...". זכוניו כאשר הגיע מרן הגר"ד שליט"א לניחום אבלי' בימי השבעה על הסתלקותו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, סיפר כי הרבי היה רגיל לומר בצחות כי הוא הרבי הכי גדול, שהרי נסע תמיד באוטובוס שהוא הרכב הכי גדול...

המשגיח הגה"צ רבי אליעזר גינזבורג זצ"ל – נלב"ע י"ח אלול תשע"ז

זה אני אומר לכם כעת, השטן התערב כאן, הוא לא יכול לראות איך פוניבו' מתפתחת, מוחפש כל מיני עיצות כך וכך ועוד הפעם, וכעת לקח את המשגיח, מה יהי? מה יהי?, היתכן פוניבו' בלא ר' לייזר?, בלי משגיח? הרי שמענו את השיחות שלו.

ביום שלישי האחרון עוד השתתפתי, איי! איי! כל שיחה שלו, בורא עולם! בורא עולם!, ביום רביעי עוד אמר ועד, ונחטף מאיתנו, מה זה?.

לפני חופת בת תלמידו המשגיח הגר"א גינזבורג זצ"ל

מילדותו היה קשור המשגיח רבי אליעזר גינזבורג זצ"ל לרבינו שליט"א, בהיותו נצר לבית תלמידי מיר, רבינו שליט"א ראהו כלי מחזיק ברכה וקבע עמו סדרי לימוד בזמנים מיוחדים, על אחד כורם שמענו פעם מרבינו שליט"א כי בלילות שלפני הבריתות של בניו שליט"א היה ניעור כל הלילה ללמוד על יד מיטתם והיה לומד בחברותא עם רבי אליעזר גינזבורג זצ"ל.

לפנינו קטע מהמספר רבינו שליט"א לפני מיטתו אתם יודעים מה היה המשגיח רבי אליעזר?, אני מכיר מילדותו, כזה ילד נקי, ידע טוב ללמוד, תלמיד חכם אמיתי, כמוש תלמיד חכם אמיתי, ואיזה צדיק, איזו נקיות, איזה חסיד, הרי גם אתם ראייתם, האם מציאתם בכל הזמן איזה פגם עליו? אני במושך כל השנים לא ראיתי שום דבר.

נו אז יש לנו קושיא איך עשה ה' ככה לנו? איכה יועם זהב? יש קושיא נישאר עם הקושיא, אבל הקב"ה משיב תשובה תפסיקו לדבר, אם תשאלו כאלו קושיאות אין עולם, בראתי את העולם בשביל שיהיה מישהו שיש לו כח לשבור.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת כי תצא תשפ"ד

הוראת שעה

תומכי התורה מכבדים את הקב"ה

מתוך כינוס קרן עולם התורה - סאו פאולו ברזיל

ברשות ראשי הישיבה מארץ ישראל, ברשות ראשי הישיבה ורבנים מסאו פאולו, ברשות העסקנים שהכינו את המעמד הזה, ברשות כל הקהל.

אנו עומדים כעת בחודש אלול, לפני הימים הנוראים, ומחפשים דרכים ואופנים שהקדוש ברוך יתן לנו סייעתא דשמיא, שנוכל להתעלות בתורה.

משה רבינו קיבל את התורה מהקב"ה. מה עשה מרע"ה שבגלל כן זכה לקבל את התורה? מצינו בחז"ל, על הפסוק 'ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלוקים' (שמות ג'), שהטעם שמשה הסתיר את פניו מאחר וסבר שאינו ראוי לקבל את פני השכינה, להיות כל כך קרוב להקב"ה. אמר לו הקב"ה, אני באתי להראות פני אליך, ואתה כיבדת אותי בכך שהראית שאינך ראוי, נשבע אני שתהיה עמי בסיני ארבעים יום וארבעים לילה, ללא אכילה ושתיה. וכן זכה בגלל זה לקרני ההוד, והכל בגלל שכיבד להקב"ה.

איך אנחנו יכולים לכבד את הקב"ה? רבינו יונה מלמד אותנו שאדם מחויב להראות שתכלית החיים היא יראת ה', לימוד תורתו, והעסק בעבודתו ית"ש. ודבר זה צריך האדם להראות בכל תהלוכותיו והתנהגותו, שאם מתנהג כראוי הרי הוא מראה בכך שתכלית חייו להיות קרוב להקב"ה, ובזה גופא הוא מכבד את הקב"ה, ומי שמתנהג כך יכול לזכות על ידי זה למדרגות בתורה, ולסייעתא דשמיא נפלאה.

מורי ורבותי, באנו מארץ ישראל לסאו פאולו כדי לבקש מכם לכבד את הקב"ה! להראות לו כמה התורה חשובה בעינינו! בחודשים האחרונים איבדנו את התקציבים מהממשלה, ובלי התקציבים הללו כמה ישיבות וכוללים יכולים להתבטל חלילה! שכל הישיבות והכוללים עומדים בסכנה! ועל ידי שאנו נראה לכל שחייבים לעזור ולתור כדי שלא יחסר כסף ללומדי התורה, זהו כבוד השי"ת! ועל ידי זה יתברכו כל הנותנים בכל הברכות שמתברכים מכבדי התורה, ויזכו לסייעתא דשמיא בלימוד התורה, ובכל תהלוכות החיים, בריאות, נחת מהילדים, פרנסה, שלום בית, שכן הכל בכלל הסייעתא דשמיא של מכבדי התורה. השי"ת יעזור שמאסיפה זו בסאו פאולו יצא כבוד התורה, וזה יהיה תחילת הכבוד שמים להביא את הגאולה השלימה בב"א.

אופן ההכנה באלול לימי הדין (ב')

(סי' מא) 'אמנם הדבר ידוע הוא, שקשה מאד להסיר מלבו הרהורי התורה, אפילו במקום הטינופת, מי שלבו נבהל ולהוט לעיין בפלפול הלכה'. כך צריך להיות! שיהיה קשה מאוד לאדם להסיר דעתו מהלימוד.

החלק השני, שכאשר לומדים צריך להתאמץ להעמיד ולהבין את הלימוד עד הסוף, לא רק 'בערך', אלא להבין באמת. פעמים מגיע אלי בחור ושואל קושיא, ואני עונה לו תשובה, ומחכה שהוא ישאל על התשובה, שכן התשובה עדיין לא מושלמת, אבל הוא כבר הולך, הוא כבר יצא ידי חובת ה'מצוה' לשאול את הראש ישיבה... לא אכפת לו באמת מהקושיא, צריך שיהיה אכפת כשיש קושיא! וכן צריך ללמוד את הסוגיא עד הסוף, לחשבון את הרמב"ן כאן עם הרמב"ן בסוגיא האחרת, לחשבון את הרמב"ן לפי כל מהלך הסוגיא. אדם אומר ווארט על הרמב"ן, ואומרים לו 'יפה מאוד, אבל איך זה מסתדר עם כל הסוגיא? והוא עונה 'פעם אחרת אני יגיד על זה תירוץ'... 'ופעם אחרת' זה אף פעם לא... זה נקרא ביטול תורה באיכות!!!

והחלק השלישי בזה הוא, כמו שכתב הרמב"ם בספר המצוות (מ"ע ה) 'ולשון ספרי ולעבדו זו תפילה. ואמרו גם כן ולעבדו זה תלמוד'. וביארו בזה הגר"א והמהר"ל, וכן ביאר מו"ר הגר"א קוטלר זצ"ל, שעבודת התפילה היינו התבטלות מוחלטת לקב"ה, שאין לי כלום מעצמי, אלא אני חייב לעבוד את הקב"ה בכל כוחי. וכך צריך להיות גם הלימוד, גם כשקשה תמיד חייבים ללמוד, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ק) 'כל המשחיר פניו על דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מבהיק זיויו לעולם הבא', והשחרת פנים זו אינה מחמת רעב [דהו כתוב שם לאחמ"כ], אלא מחמת עמל התורה, וזה מה שנדרש מאיתנו.

אמנם צריך לדעת איך מגיעים לכך, להתחזק באימת הדין, במידות ובתורה, איך אפשר להתחזק בכל זה? והתשובה לזה היא על פי מה שכתוב הר"ן בדרשותיו (הדרוש העשירי), לבאר מה שאמר משה לישראל 'מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה' (דברים יב), וביאר שיש באדם שני כוחות, 'כח השכל' ו'כח הדמיון'. בכח השכל קל מאוד להגיע ליראת ה', אבל מה שמפריע זה כח הדמיון, והיינו מה שדמיונותיו מושכים אותו לענייני העולם. ונמצא שמצד השכל קל מאוד להתחזק, שכן כל אדם מבין בשכלו שצריך לפחד מהדין, ולתקן את המדות. וכן כל אחד מבין בשכלו ש'תלמוד תורה כנגד כולם', וזה כל התכלית שלנו, אלא שהבעיה היא מצד כח הדמיון, הנובע מכך שהאדם מגושם, ועל ידי זה הוא רחוק מהקב"ה, וממילא הוא רחוק מרוחניותו. ולכן כדי להצליח צריך להתרחק מגשמיים! אינני אומר להתנזר לגמרי, אבל למעט את הגשמיים וה'עולם הזה' שמרחיקים אותנו מהקב"ה.

הקב"ה יעזור שזנכה להתרחק מגשמיים ולהתקרב לקב"ה, וכח השכל ישלוט בנו, ונוכל להתחזק באימת הדין ובמידות טובות ובתורה, ובזכות זה נזכה בדין. אכ"ר.

כבר נתבאר [במאמר הקודם] שימי אלול הם ימי הכנה ליום הדין בב' בחינות, בענין חזרה בתשובה ותוספת מעשים טובים, ובענין ההתעוררות לפחד מיום הדין. והחיוב העיקרי לעשות תשובה אצל בני תורה הוא בענין תלמוד תורה, שכן לבני תורה יש יותר יכולת לעסוק בתורה, וממילא גם התביעה עליהם גדולה יותר.

ובביטול תורה יש שני ענינים, יש ביטול תורה בכמות, ויש ביטול תורה באיכות. ובענין חומר עוון ביטול תורה בכמות, כתב החפץ חיים (פתיחה, עשין, אות יב) 'ועל כולם, עובר בזה הזמן [של סיפור לשון הרע ורכילות] על מצות עשה של לימוד תורה, שהיא מצות עשה גמורה וכו' [דבמה שאינו מוקיים עשה בעת שצריך לקיימה נקרא עובר על העשה, כמו שמצינו במנחות (מד), כל מי שאינו מניח תפילין עובר וכו', ואין לו לפטור עצמו מעשה דתורה במה שיקיימה אחר כך, כי כל רגע ורגע היא זמנה'. באר מים חיים שם], ואין קץ לשכר מצות עשה זו, שהיא שקולה כנגד כל המצוות, כמו שמופירש במשנה דפאה ובירושלמי פרק א' דפאה, שכל המצוות אינן שוות לדיבור אחד מן התורה, ולהיפך, עונש ביטולה שקול כנגד כל העונות, כמו שאמרו חז"ל, ויתר הקדוש ברוך הוא על עון עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולא ויתר על עון ביטול תורה' וכו'.

אמת, זה לא קל לדרגה שלנו, אבל גם אצלנו מי שמדבר שעות דברים בטלים זה ודאי ביטול תורה, וכל רגע מובטל עשה, ועל זה הקב"ה לא מוותר. אינני אומר שלא לדבר כלל, ודאי מותר שיהיה 'מיעוט שיחה', אבל מי שמדבר בלי גבול אין לזה שום היתר.

עוד כתב החפץ חיים בספרו שם עולם (פ"א), שכל אדם מישראל יש לו חלק בתורה, וזה מה שאנו מבקשים 'ותן חלקנו בתורתך', והקב"ה חישב לכל אחד כמה יספיק ללמוד עם כל הקשיים והטרדות שיש לו, וכשאדם מובטל תורה הוא מאבד את חלקו, הקב"ה נתן לו מטמון והוא מאבד אותו בידים, אי אפשר להחזיר את זה.

יש מעשה על הגר"א, שפעם נגנב מבן משפחתו סכום כסף גדול, ואותו אדם הלך מעיר לעיר לחפש אחר הגנב, עד שהגיע לוויילנא, ונכנס אצל הגר"א. ואמר לו הגר"א 'לא האמנתי שבמשפחתנו יהיה אדם שיבזבז זמן ויבטל תורה בשביל כסף'.

אנו מאוד רחוקים מזה, כל כך רחוקים שזה אפילו נראה לנו מוזר... אמנם אצל הגר"א זה היה דבר פשוט, שהרי תורה זה נצחיות, ואם כן פשוט הדבר שאין להפסיד נצחיות בשביל כסף. ואף שכאמור אנו רחוקים מאד מזה, מכל מקום אנחנו צריכים להבין איך צריך להיות האידיאל, להיכן צריך להגיע, וגם אחרי שנוריד מזה כמה דרגות עדיין יש לנו הרבה מאוד על מה לחזור בתשובה. וכל זה לענין ביטול תורה בכמות.

אבל יש גם ביטול תורה באיכות, ויש בזה שלשה חלקים. האחד, להיות שקוע בלימוד, וכמו שכתב בתרומת הדשן

מדוע הוצרך המקרא 'לא יוכל לבכר'

כוחו לגבי דין 'ראוי', מכל מקום לא מצינו שהפקיעה את

כוחו לגבי מה שהוא מוחזק.

ב. בעיקר דין ירושה בבכור יש לתמוה, איך יש לאב בעלות ושלטיה לשנותו, דבשלמא אם נאמר שחלק בכורה הוא חלק בפני עצמו, ואינו בכלל הירושה, היה מובן שהאב יכול לעקור ולבטל את החלק בכורה, ע"י שאומר שבניו יירשו את כל נכסיו בשוה, וממילא לא יהיה חלק מיוחד לבכור. וכמו כן אילו היינו אומרים שחלק הבכורה הוא מתנה מהאב לבכור, ממילא היה מובן שהוא יכול לומר שאינו חפץ ליתן לו מתנה זו. אבל התוספות הרי סוברים שחלק הבכורה הוא חיוב המוטל על היורשים, לתת לאחיהם הבכור פי שנים [כביאורו של ר' יונה לר"ע סק"ט], שכן משמע מדבריהם (ב"ב יב: ד"ה גנו), שהקשו מדוע צריך פסוק ללמד שהבכור מקבל את שני חלקיו במיצר אחד. הרי בכל חלוקת שותפים הדין כן, שצריך לתת לכל אחד את חלקו במיצר אחד. ויתרצו, שמאחר וחלק בכורה 'מתנה' קרייה רחמנא, ממילא סבורים היינו לומר שאין לכוף את הנותן ליתן במיצר אחד בדוקא. ומתבאר מדבריהם שהאחים הם שנותנים לבכור את חלק הבכורה, שהרי הוא חולק עמם את הנכסים, ועליהם כתבו התוספות שהיה מקום לומר שאין לכוּפם ליתן לו את חלקו במיצר אחד. ואם כן קשה, מה היהוה אמינא' שהאב יכול לבטל את חלק הבכורה, הרי זה חיוב המוטל על האחים, ואינו מגיע ממנו כלל.

הגדר ב'מתנה ע"מ שכתוב בתורה'

ונראה ליישב הקושיא הראשונה, מדוע היה מקום לומר שהאב יכול לשנות את חלק הבכור, ואינו נחשב 'מתנה' על מה שכתוב בתורה, מאחר והורע כח הבכור ב'ראוי', על פי מה שכתב בחידושי מרן ר"י הלוי (נחלות פ"ו ה"י), בגדר 'מתנה ע"מ שכתוב בתורה תנאו בטל', שאין הביאור בזה שאדם אין בכוחו לשנות מדין התורה, אלא שבעצם יש לו כח להחיל חלות גם כשהו סותר את דיני התורה, אך מאחר ודבריו הם נגד התורה ממילא יש הפקעה וביטול על תנאו. ועל פי זה אפשר לבאר, שהסיבה שאפשר להפקיע את דין הירושה של הבכור, ואין זה נחשב כ'מתנה ע"מ שכתוב בתורה', הוא בגלל שהורע כוחו שאינו נוטל ב'ראוי' כבמוחזק, שמכך שהורע כוחו לענין זה מוכח שחלק הבכורה אינו חשוב, וממילא יש מקום לומר שכאשר האב מבטל בדיבורו את חלק הבכורה אין זה נחשב דיבור נגד התורה, ולפיכך הדיבור אינו בטל, ומעתה הוא יכול גם

"והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בני האהובה עלי פני בן השנואה הבכר" (דברים כא טז).

המשנה במסכת בבא בתרא (קל:) מביאה מחלוקת תנאים, בדין אב שחפץ לשנות את סדר הירושה של בניו. לדעת חכמים אינו יכול לעשות זאת, מפני שהוא 'מתנה' על מה שכתוב בתורה, ואילו לדעת רבי יוחנן בן ברוקה, 'אם אמר על מי שראוי ליורשו, דבריו קיימין, ועל מי שאין ראוי לו ליורשו, אין דבריו קיימין'. כלומר, הוא יכול לשנות את סדר הירושה בין היורשים, אך אינו יכול לתת למי שאינו יורש. ומבואר שם בגמרא, שרבי יוחנן בן ברוקה לומד מן המקרא 'והיה ביום הנחילו את בניו' שרשאי אדם לשנות את סדר הירושה של בניו. עוד מבואר שם, שהכל מודים שאין האב יכול לשנות את חלק הבכורה, שכן נאמר 'לא יוכל לבכר'.

ובתוספות שם (קל: ד"ה תלמוד לומר) הקשו על שיטת חכמים, הסוברים שאדם אינו יכול לשנות את דיני הירושה של בניו, מפני שהוא 'מתנה' על מה שכתוב בתורה, מדוע אם כן הוצרך המקרא 'לא יוכל לבכר', הרי לשיטתם יודעים אנו זאת בפשיטות, שכשם שאין אדם רשאי לשנות את חלקו של הבן הפשוט, כך אינו יכול לשנות את חלקו של הבכור. עוד הקשו התוספות לאידך גיסא, על שיטת ר"י בן ברוקה, מדוע הוצרך המקרא 'והיה ביום הנחילו את בניו', ללמד שיכול אדם לשנות את ירושת בניו, הרי מכך שהוצרך ללמדנו [בפסוק 'לא יוכל לבכר'] שאין אדם רשאי לשנות את חלקו של בנו הבכור, יש ללמוד שאת חלקו של הבן הפשוט הוא כן יכול לשנות, שאם לא כן מדוע הוצרך המקרא 'לא יוכל לבכר', הרי מסברא היינו יודעים שאינו רשאי לשנות כלום, מאחר והוא 'מתנה' על מה שכתוב בתורה, וכשיטת חכמים. ויתרצו התוספות, שלולי המקרא 'לא יוכל לבכר' סבורים היינו שרשאי אדם לשנות את חלק הבכורה של בנו. מאחר והורע כוחו של הבכור, שאינו נוטל ב'ראוי' כבמוחזק.

גדר 'חלק בכורה'

אמנם לכאורה יש להקשות על דברי התוספות ב' קושיות: א. מדוע מה שאין הבכור נוטל ב'ראוי' כבמוחזק הוי סיבה לכך שאפשר לבטל את הירושה, ולא נחשב 'מתנה ע"מ שכתוב בתורה', הרי אף שמצינו שהפקיעה התורה את

משנת הישיבה

חיוב התשובה על מידות רעות

ה"א), 'הנוקם מחברו עובר בלא תעשה, שנאמר לא תיקום. ואף על פי שאינו לוקה עליו דעה רעה היא עד מאוד, אלא ראינו לו לאדם להיות מעביר על מידותיו על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי, ואינן כדאי לנקום עליהם'.

ומבואר ברמב"ם שנקמה היא מדה רעה מאוד. חז"ל הביאו דוגמא לנקמה, כשאחד מבקש מהשני קרדום, ואינו חפץ ליתן לו מאחר והלה לא השאילו בעבר כלי שהיה זקוק לו. אבל ישנה נקמה שהיא מצויה הרבה יותר, כגון באופן שאדם עונה לזה שפגע בו, ופוגע בו בחזרה, זו נקמה! רגילים לשמוע מאדם שנעלב מחברו 'הוא כבר ישמע ממני'... כאילו זה בסדר. אני רגיל לשמוע מאנשים, שיש להם הרגשה שאם מישהו פגע בהם יש להם את הזכות לפגוע בו גם כן, אבל זה הרי איסור תורה גמור! על זה גופא התורה אומרת לא תיקום! ולפעמים אדם אפילו לא יודע שהוא נוקם, שכן נדמה לו שהוא כבר שכח לגמרי שפגעו בו, אבל האמת היא שיש לו עדיין סיגה עמוקה בלב, ובלא יודעים הוא עושה איהו דבר שיש בו שום נקמה. אם האדם אינו עובד על ענין הנקמה הוא עלול להיכשל, מבלי לדעת בכלל שהוא נוקם.

ואיך עושים תשובה על נקמה? באופן פרטי צריך כל אחד לחשוב ולהתחרט על מה שנקם במשך השנה, ולקבל על העתיד. אבל באופן כללי כדי להתגבר על נקמה צריך ענווה. כדאי את החובת הלבבות, שהנהגה של עניו היא שמתאזר באיך רוח, וסובל את את הדברים השנואים עליו, והוא מכלל 'הנעלבים ואינן עולבין'. ועליו אמרו חכמים (ר"ה יז.) 'המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו'. וקודם ד"ה אנו צריכים להשתדל ביותר להיות 'מעביר על מידותיו', שאז הקב"ה מתנהג עמו ב'מידה כנגד מידה', וכדברי חז"ל, ועל ידי כך נזכה לצאת זכאים בדין. אמן.

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ז ה"ג), 'ואל תאמר שאין התשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה, כגון זנות וגזל וגניבה, כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות [מידות] רעות שיש לו ולשוב מהן, מן הכעס, ומן האהבה, ומן הקנאה, ומן התחרות, ומן ההתל [שעושים ליצנות מאדם אחר], ומרדיפת הממון והכבוד, ומרדיפת המאכלות, וכיוצא בהן, מן הכול צריך לחזור בתשובה. ואלו העוונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם. וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו'.

ומבואר, דהרמב"ם מפרש ש'יעזוב רשע דרכו' היינו עוונות שיש בהם מעשה, ו'איש און מחשבותיו' היינו מדות רעות. ותשובה זו קשה יותר, כיון שיותר קשה לתקן מדות רעות מלתקן מעשים רעים.

ויש חידוש בדברי הרמב"ם הללו, כי בדרך כלל חושבים שמי שהוא כעסן או נקמן או עקשן חסר לו בשלמות של האדם, אבל ברמב"ם מבואר לא כך, אלא שהם עוונות שחייבים לשוב עליהם בתשובה. גאווה היא איסור מפורש, ולהיות עניו זו מצות עשה, וכן לגבי כל המדות נצטוונו 'והלכת בדרכיו', שכשם שהקב"ה מתנהג במידות טובות, כך מוטל על האדם חיוב מן התורה להימדות אליו. ועל כן צריכים לחזור בתשובה גם על מדות רעות.

רבי חיים ויטאל כותב [מובא באבן שלמה], שהטעם שאין המידות מפורשות בתורה, מפני שהן שורש של כל הפעולות, ולפיכך התשובה על מידות חשובה יותר מהכל, כי אם המידות אינן כראוי אזי ממילא כל המעשים פגומים.

אחת המידות שצריכים לשוב ממנה היא 'נקמה', וכמו שכתב הרמב"ם (דעות פ"ז

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת כי תצא תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

האם השיעור יעבור, כדי שהמניין יתפלל עם מזגן

שאלה. בבית הכנסת אצלנו מתקיימים שני מניינים קבועים כל שבת בשחרית. המניין הראשון בשעה 8:00, כאשר מיד לאחר התפילה מתקיים שיעור קבוע בהלכות שבת ע"י אחד האברכים. השיעור נמשך כערך 25 דקות. המניין השני מתחיל כערך בשעה 8:30 [לפי זמן ק"ש של הגר"א]. השבת אירעה תקלה במנין השני, ולפני שהיו צריכים להתחיל להתפלל תפילת מוסף, קפץ החשמש לבית שני ונכנסו המזגנים. הם נכנסו לבית הכנסת המרכזי באמצע השיעור, ובקשו ממשותפי השיעור לתת להם להתפלל מוסף, בטענה שהם מניין גדול של כ-50 מתפללים, ומשתתפי השיעור הם מועטים כ-15 לומדים. נשאלת השאלה, האם היו צריכים לבטל את השיעור כדי לתת למניין השני להתפלל עם מזגן. ומה הרין אם יש למשתתפי השיעור איזה חדר שיעורים סמוך שיש שם מזגן, האם הם מחויבים לעבור לחדר שיעורים כדי שהמתפללים יוכלו להיכנס ולהתפלל בבית הכנסת.

תשובה. יתכן ששיעור תורה חשוב יותר מתפילה בציבור, וח"ו מלבטל את השיעור הקבוע, וגם אם יש חדר שיעורים אינם צריכים לעבור, כי הם קבועים במקום, ויש חשיבות ללמוד במקום קבוע, אולם אם יעברו יקיימו תורה עם חסד.

מקורות ונימוקים

נראה מהשאלה שהמתפללים בטוחים שהתפילה שלהם חשובה יותר, רק השאלה היא בגלל שלשיעור יש קביעות, אבל באמת כלל לא בטוח שתפילה גם אם היא בציבור חשובה יותר משיעור תורה. או אולי בדרך שונה, ששיעור תורה חשוב יותר מתפילה בציבור, ובפרט שגם השיעור הוא של רבים. וראיה לכך, שאמרו במסכת ברכות (דף ח ע"א) מאי דכתיב 'אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב', אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות, והיינו דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא, מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ואמר אביי מריש הוה גרסינא בגו ביתא, ומצלינא בבי כנישתא, כיון דשמענא להא דאר"ח בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב ביהמ"ק אן לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד, לא הוה מצלינא אלא היכא דגרסינא, רבי אמי ורבי אסי אע"ג דהוה להו תליסר בי כנישתא בטבריא, לא מצלו אלא בני עמודי היכא דהוה גרסי. ונחלקו הראשונים אם הכוונה שהתפללו בבית המדרש ביחידות, או שגם בבית המדרש היה מניין, אבל הפסידו מעלה ברוב עם. דעת הרמב"ם (פ"ח מתפילה ה"ג) שאין להתפלל בבית המדרש אלא אם יש שם עשרה. וכתב בכסף משנה בשם ה"ר יונה ז"ל, דאפילו לדעת הרמב"ם דבעי עשרה בבית המדרש, הגימלי למי שדרכו ללכת מביתו ללמוד במקום אחר, שכיון שדרכו להתבטל מלימודו בשעה שהולך ללמוד יש לו להתפלל בעשרה, אבל מי שלומד בביתו כל היום במקום קבוע ותורתו אימנותו, אין לו ללכת לבית הכנסת בשביל להתפלל בעשרה, לפי שמתבטל מלימודו בשעת הליכה.

אבל הרא"ש כתב, טוב להתפלל עם הציבור כי זמן תפילה לחדר וזמן תורה לחדר, וגם אין תורתנו כ"כ אומנותנו, ובהרבה שעות ביום אנו מתבטלים, נבטל תורתנו בשעת התפילה ונשלים אות בשעות אחרות ונצא ידי חובה בתורה ובתפילה, וגם שאם אין ת"ח מתפלל עם הציבור, ילמדו אחרים ק"ו ממנו ולא יחשו על התפילה כלל, ונמצאו בית כנסיות בטלות, כי לא ידעו אותו לכך זכות שאינו בא בשביל לימוד. הרי שלימוד תורה עדיף מתפילת הציבור, ואם כן כל שכן כאן שהם כבר התפללו מוקדם, שח"ו לבטל להם את השיעור כדי שיוכלו המניין השני להתפלל עם מזגן, ואם קשה להם להתפלל בלי מזגן, שיצטרפו לשיעור, ויתפללו מוסף לאחר השיעור.

ואולם לעבור למקום אחר אינם חייבים, כי אמרו בגמרא שכל הקובע מקום לתפילתו [ורבינו יונה (ברכות דף ד ע"א) גרס כל הקובע מקום לתורתו], אויבו נופלין תחתיו, שנאמר ושמתי מקום לעמי ישראל וגו', פי' זה הפסוק נאמר על בית המקדש שהקב"ה היה משרה שכניו שם, ובזכותו היו ישראל יושבים לבטח, ולא היו מפחדים מהאויבים, ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים מקום התורה במקומו... ואפילו מי שאינו יודע אלא מעט, יש לו לקבוע באותו מקום וללמוד במה שידוע, כדי שיוכה לזה, יעו"ש.

ובפרט שידוע שאם מקימים שיעור באמצע הלימוד, וצריך לעבור למקום אחר, זה מאוד מפריע את הלימוד ואת הריכוז, ולכן המניין יתפלל במקומם, ותפילת המוסף זה לא נורא להתפלל בלי מזגן, או שימתינו לאחר השיעור.

אולם אם השיעור רוצה לעבור, והם לא יתבטלו מלימודם, זה מצוה גדולה כי אז זה תורה עם חסד, והמצוה חסד שיקיימו תעזור להם להבין טוב יותר את התורה.

והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירה ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה (דברים כא, יג). והקשה הרש"ש (קידושין דף ט ע"ב), מדוע לא לומדים קנין ביאה באשה מהאי קרא, דמבואר שאחרי שבועלה, נהפכת היפת תואר לאשתו. ושמעתי ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לתרץ על פי דברי הרמב"ן (שם) שהביא את דברי הספרי 'ובעלתה' אין לך בה אלא מצות בעילה. וביאר שכוונתו לומר, שאין קידושי כסף ושטר תופסים בה, וכן הבעילה לא לשם קידושין היא, שהרי היא עדיין עובדת כוכבים, דאין קידושין תופסים בה, אלא שהתיר לו הכתוב בעילתה. ולפי"ז אתי שפיר שא"א ללמוד מיפת תואר לקידושי ביאה, שהרי לא מיירי שם כלל מקידושין [ויעוין מש"כ לתרץ בשו"ת צנפת פנח החדשות (סימן כד)]. אכן יעוין ברמב"ם (פ"ח ממלכים ה"ו) שמבואר בדבריו שאחרי הביאה הראשונה היא אסורה, ואחר כך מקדשה ככל קידושי בת ישראל [וכללם משנה שם העיר על הרמב"ם מדברי הספרי הנ"ל]. ובביאור המלבי"ם (התורה והמצוה בדברים שם) כתב עה"פ 'ואחר כן תבוא אליה ובעלתה', ע"פ הרמב"ם הנ"ל, שה"ה שיכול לקדשה בכסף ושטר, יעו"ש. וא"כ לדבריו צ"ל כתיבין הרש"ש דהתם נמי איכא לפירושי עד דבעיל והדר קדיש, כדכתיב והייתה, דהיינו הוייה דקידושין.

לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים והתעלמות מהם השב תשיכם לאחריך (שם כב, א). במסכת בבא קמא (דף נד ע"א) מבארת הגמ' מדוע התורה היתה צריכה לפרט בהשבת אבידה בנפרד שור, חמור, שה ושמלה, ונשארה הגמ' בקושיא מדוע פירטה התורה 'שה'. וכתב רבינו המשך חכמה (כאן), דקמ"ל דאף אם מגדל בהמה דקה בארץ ישראל, שזה אסור, עד שאמרו שרועי בהמה דקה לא מורידין ולא מעלין, וסד"א שאינו מצוה להשיב אבידתו, קמ"ל קרא דמצוה להשיב אבידה דשה, ואפילו ברועה נראה דחייב להשיב אבידתו, עכ"ל. ומבואר בדבריו שאדם שמצא בהמה דקה, אע"פ שבעילה מחזיק אותה באיסור, שהרי הלכה בירדו שאין מגדלים בהמה דקה בא"י [מפני שדרכה לרעות כשדות של אחרים, והיאקה מצוי (שו"ע חו"מ סימן תט ס"א)], מ"מ מצוה על המוצא להשיב את הבהמה לבעליה. והנה עצם דבריו צ"כ, שהפסוק בא להשמיענו להחזיק אבידה שמן התורה מותרת, ורק רבנן גזרו על בהמה דקה בא"י. ועכ"פ עיקר חידושו לדינא צ"ע, דאין מותר להשיב אבידה כזו שתזיק, הגע עצמך, מצא סם המוות, שיכול להועיל לחולים מסוכנים (כגון סמים משככי כאבים), אך בעליהם של הסמים מעוניינים להשתמש בהם לתאוות, שבסופו של דבר יגרמו לו נזק ונזק, האם מותר להשיב?? ואולי י"ל דכוונת המשך חכמה היא, שצריך להשיב לו, אך יחד עם זאת ינקוט פעולות שלא יחטא, כגון שידאג לכך שהשה תשחט מיד, או יביאנה למקום שיהיה ברור שלא תזיק [וראה מה שכתבנו בחשוקי חמד (נדדים דף לד ע"א) בענין מצא מכשיר אייפון האם יחזירונו לבעליו, וכן בחשוקי חמד (עירובין דף סג ע"א) בענין השבת אבידה בארונות שבעליה מתעללים בה].

לא יהיה כלי גבר על אשה וגו' (שם כב, ה). הנה דנו הפוסקים האם תפילין נחשב לבגד או לא [ונפק"מ כמי שנדר להלביש ערומים, האם יכול לקנות מזה תפילין לעני שאין לו תפילין], ויעוין בשו"ת מהרש"ם (ח"א סימן קמח) שדייק מדברי הרשב"א שכלשון תורה תפילין הם בכלל בגד, אך הביא דיש מהראשונים שחולקים ע"ז. ושוב כתב בהשטות שהראוהו דברי הכסף משנה (פ"ה משבועות ה"ח) שכתב דתפילין הם בכלל 'לבוש' אך לא בכלל 'בגד', ע"כ. והנה יש להביא ראיה לנידון זה מדברי התרגום יונתן בן עוזיאל (כאן) שתרגם הפסוק 'לא יהיה גליון' [מלבוש] דציצית ותפילין דהיונו תקוני גבר על איתתא, ומפורש דציצית ותפילין נחשב למלבוש. אכן יש לחלק, דבפסוק לא כתוב 'בגד' או 'לבוש' אלא רק 'כלי גבר', וזה יכול לכלול גם בגד וגם תכשיט, ודר"ק.

- לאור הוראתו של רבינו בפרוץ המלחמה ביים שמחת תורה, להתחזק בלימוד הלכות שבת מדי יום, וכפי שהבטיח שמי שיעשה כן מובטח לו שינצל מכל פגע רע. נוסד באסרו חג סוכות תשפ"ד שיעור יומי מתומצת מתוך הספר 'ארחות שבת', שנמסר בקו 'שיח יצחק', כאשר אורך השיעור 5 דק' בדיוק. בשבוע זה, לאחר למעלה מ- 330 שיעורים, סיימו אלפי המאזינים את הלימוד בארחות שבת חלק א', עם הספק נכבד של הלכות: בישול, בורר, טוחן, ליש, בונה וסותר, קושר ומתיר, תופר קורע ומחתך, פתיחת ארזות, מלבן, צידה, כותב, מוחק וצובע, מבעיר ומכבה, גוזז ממחק וממרח, זורע, חורש קוצר ומעמר.

- בהקלטה מיוחדת שהתפרסמה לרגל הסיום, ולכבוד תחילת חלק שני, שוחח רבינו עם נכדו מגיד השיעור הרב חיים מלן שליט"א, והתבקש לברך את כל השומעים והמאזינים, בדבריו אמר רבינו כן: 'למאזינים הנכבדים העוסקים בהלכות שבת מדי יום ביומו, נועם ה' עליכם. רבינו הגדול האבן עזרא חיבר שיר, כי אשמרה שבת קל ישמרני, אות היא לעולמי עד בינו וביני. זה אות לעולם שלא יכרת, כל מי שלומד ידע שהוא עושה לעצמו מחסה מעת צרה, כי אשמרה שבת - האלוקים ישמור אותו. אני רוצה לברך אותם שימשיכו וימשיכו, ויגנו על כל עם ישראל, שזכותם של אלה שלומדים תורה תגן בעד כל עם ישראל, ואשרי מי שמשותף בשיעור הזה, ושנה טובה ומבורכת, מברככם, יצחק זילברשטיין'.

- לאחר מכן נשאל רבינו, בימים אלה של חודש אלול, שרבים מקבלים קבלות להתחזק במצוות ומעש"ט, יש בשמירת הלשון, ויש בלימוד תורה ברציפות, האם חיזוק בשבת קודם? רבינו השיב: 'ברור ששבת זה מעל הכל, ובפרט בזמננו שיש לנו עסק עם הגויים, שכל אמונת העולם רוצים להרוג אותנו, והשבת זה אות לעולם בינינו להקב"ה, שמי שישמור שבת הקב"ה ישמור אותו. ולכן להתחזק בשבת זה החיזוק הכי גדול! מי שכופר בשבת נחשב כגוי לכל דבריו, ולהיפך מי ששומר שבת - מידה טובה מרובה ממידת פורענות, זה מהמצוות הנדירות שכל כך הרבה דברים נאמרו בה, כל טוב יהיה לו למי ששומר שבת'. [ניתן להאזין להקלטה המיוחדת בקו, שלוחה 4 ולאחר מכן 2].

- כפי שהתפרסם בגליון 'קול ברמה' (גליון 396), מדברי החיזוק שנשא רבינו לאחר תפילת הניץ לפני כמה שבועות, שם חיזק את הקהל ללמוד ולהתעמק בהלכות שבת, והביא מדברי השערי תשובה (שער ג אות עה): 'כי יש אזהרות רבות, אע"פ שהם שומרים מקצת האזהרה, מבטלים הם מקצתן, כגון איסור מלאכה בשבת, שהם שומרים שבת מחללו ברוב, ויש מלאכות שאין מקצת העם נזהרים בהן לפי שאין ידועות אצלם, ותלין אתם משוגתם תחת אשר לא ילינו בקרב חכמים, ותורה לא יבקשו מפיהם, עכ"ל קדשו. ואמר רבינו, אם לא לומדים לא יודעים, וקרוב הדבר שנשכחים רח"ל.

- הופיע ויצא לאור הספר החדש 'אחת שאלתי' חלק ו', הגדוש בשאלות ותשובות אקטואליות ומרתקות מאוצרותיו ומעיינותיו של רבינו, כפי שערך תלמידו הותיק הרה"ג רבי ארז חזני שליט"א, מתלמידי כולל 'בית דוד', מחבר סדרות הספרים הנפלאים 'הערב נא', 'ופדיו מתוק', ועוד. ניתן להשיג את הספר בכל חנויות הספרים המובחרות, הפצה ראשית 'פה נוף' - פלדהיים. כמו"כ ניתן להשיג את הספר החדש, וכן את שאר ספרי הרב חזני, ברמת אלחנן, בטלפון 052-7146105.

אחורה נא חידה

מתי מצינו שמותר לעשות פעולה מכוונת לצער בעל חיים? (מלבד שילוח הקן)?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידיו הרב ארז חזני שליט"א)

הידענות? מדוע נוהגים בחודש אלול קודם לתקוע בשופר, ורק אח"כ אומרים 'לדוד ה' אורי וישעי', הרי תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם, ואמירת 'לדוד' תדירה יותר מתקיעת שופר, שאומרים אותו גם בשבת וגם אחרי ר"ה. וביאר רבינו, דכיון שתקיעת שופר הוא מנהג קדום יותר, ומקורו מהטור (סימן תקפא) בשם הפרקי דרבי אליעזר, ואילו אמירת 'לדוד' מקורי רק מתלמידי האריז"ל, ממילא המנהג היה קודם לתקוע בשופר, ורק בדורות מאוחרים יותר הוסיפו את המנהג לומר 'לדוד' [מתוך הספר החדש 'לשוח בשדה' (סימן כד, הערה תקב, עמוד תרצד)].

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הני"ל, או בכתיבת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

בבא בתרא דף עט ע"א

אשפות מלאות זבל

קניית ספר תורה מכסף שהגיע מאשפה

שאלה. אחד שכמשך שנים רבות אסף מפחי האשפה ברחובות פחיות ריקות, והיה מוסר אותם לחנויות, ומקבל על כל פחות דמי פקדון בסך 30 אגו', והרוויח מכך אלפי שקלים, עד שכתב ספר תורה מכל הכסף שהרוויח, ושאל האם יש בזה חסרון של כבוד התורה שהקלף של הס"ת נקנה מכסף שהגיע כתוצאה מפחיות שנזרקו לאשפה, או שיש עירוב של רגש עם הלכה, וע"פ האמת אין בזה כל טעם לפגם. כמו"כ אדם שמתפרנס מאשפה ומכירתה לזיכול, האם יוכל לקנות בכסף שמקבל ממכירת האשפה, ס"ת.

תשובה. נאמר במסכת ב"ב (דף עט ע"א) כל שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית, כגון אשפות מלאות זבל, מועלין בהן וכמה שבתוכן. וכתבו הר"י מיגאש (בדף עט ע"ב), והשיטה מקובצת (בדף עט ע"א) בשם הרא"ם: אף על פי דאפשר למכור לאותו זבל, ולהוציא דמיו לבדק הבית, אפ"ה כיון שיש בו בזיון, גם לבדק הבית אינו ראוי, דהו"ל כמחיר כלב שיש בו בזיון, עכ"ל. [אמנם יעויין ברש"י (מעילה דף יג ע"א) שכתב, אשפה מליאה זבל - היא עצמה אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית, ומשמע שלא כדברי הר"י מיגאש, שדווקא היא עצמה אינה ראויה, אבל דמיה ראויים].

לכאורה מבואר מדברי הר"י מיגאש, דזבל לא ראוי אפילו למכור לבדק הבית משום בזיון, דומיא דמחיר כלב. ואם כן לכאורה יש לפשוט מכאן, דלדעת הר"י מיגאש אסור למכור אשפה ולקנות בדמיה ספר תורה או בית הכנסת, וכמו שכתב הרמ"א (או"ח סימן קנג סעיף כא) וז"ל: 'אסור לעשות מאתן זונה, או מחיר כלב, דבר של מצוה כגון בית כנסת או ס"ת, יעו"ש. וכיון שהר"י מיגאש כתב דהזבל שבאשפה הו"ל כמחיר כלב שיש בו בזיון אסור לתרמו לבדק הבית, נראה דה"ה לבית כנסת ולס"ת וכו"ל.

אלא שיעוין בדבר אברהם (ח"א סימן לח) שהקשה על דברי הר"י מיגאש מהמבואר במסכת מעילה (דף יב ע"ב) הוזל והפרש שבחצר אין נהנין ואין מועלין, ויפלו דמיה ללשכה. הרי שמשמשים ברווחים מהזבל לצורך הלשכה. ומיישב שע"כ הר"י מיגאש יסבור שהכוונה לשיירי הלשכה, שמה קנו גם צרכי חול, והיו משתמשים בכסף מהזבל רק לצרכי החול. ולפי זה בענינו, נראה שאף לפי הר"י מיגאש אפשר יהיה להשתמש בכסף לצורך בניית בית הכנסת של בית הכנסת.

אמנם הדבר אברהם הוסיף להקשות, שהרי באתנן ומחיר כלב עצמם, אינו אסור אלא גופם, אבל אם נתן לה מעות והיא קנתה קרבן הרי זה כשר כמבואר בתמורה (דף ל ע"ב), ואם כן מדוע שיהיה בזיון כמה שקונה צרכי בדק הבית בכסף שקיבל בתמורה לזבל, ולא בזבל עצמו, דלא יהיה מחיר אשפה חמור ממחיר כלב.

ומסיף הדבר אברהם, שבדוחק היה אפשר לומר שאין כוונת הר"י מיגאש שיהיה בזיון כמה שיהיה להקדש דבר שנעשה מאשפה, דזה באמת לא חמור ממחיר כלב, אלא כוונתו דמעשה מכירת הזבל גופא על ידי גזברי ההקדש הוא בזיון להקדש בשעת המכירה, ולכן אין מוכרים כדי למנוע בזיון זה. אלא שקשה לפי זה איך מבואר בגמ' הנ"ל שדמי הזבל יפלו ללשכה, ודוחק לומר דהיינו רק אם מכרו כבר אבל לכתחילה אסור למכור משום בזיון, ונשאר הדבר אברהם בצ"ע.

מבואר בדבר אברהם, שיתכן שכונת הר"י מיגאש שכל האיסור הוא רק אם ההקדש צריך למכור את הזבל, ולפי זה בענינו, שהבעלים מוכר את הזבל, ומביא להקדש רק את הכסף, יתכן שאין כל איסור, אף לפי חידושו של הר"י מיגאש, וע"ע.

אולם למעשה אין בזה שאלה הלכתית, כי להלכה אתנן זונה ומחיר כלב, אסור רק אם נתן לה את הקלף עצמו באתננה, או שהחליף את הכלב בקלף, אבל אם נתן כסף, ובכסף קנו קלף אין איסור, כמבואר ברמ"א (שם), וכל שכן שאין איסור כאשר מוכר האשפה, ובאשפה קונה ספר תורה. [ובפרט שיתכן שדברי הר"י מיגאש אמורים באשפה מלאה זבל מאוסה, כמו שהיה נהוג בימיהם שהיו מתפנים באשפה, אבל לא בפחיות שהן מונחות באשפה שבדרך כלל אינן מאוסות].

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א,

וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 072-380-9348 וא 04-376-0582.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

דברי מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

ממכתבי רבינו

בס"ד. למוד המוסר הנהוג בישיבות ה' כאלה שהתנגדו לזה, והחפץ חיים זצ"ל בספרו בית ישראל כותב שאפילו ה' כאלו שהיססו מלהנהיג זה בישיבות מ"מ עכשיו היינו בזמן הזה ודאי זה צורך גדול מאד. ואם בזמנו כן מה נאמר על זמנינו שירדנו פלאים וצריך מאד להתחזק והלואי ה' לומדים ספרי יראה יתכן שהיינו מצילים הרבה מדרת שחת.

לכן יש להתחזק בזה ללמוד כל יום חצי שעה בספרי יראה ויהי סייעתא דשמיא. ואם אי אפשר לו לכל הפחות פעם ביום יחשוב על מצבו הרוחני. א.ל. שטיינמן כ"ד שבט תשס"ט

להתחזק בלימוד ספרי יראה

בס"ד. ל"כ הנאספים במטרת חיזוק להרבות יראת שמים ע"י לימוד בספרי יראים ה' עליהם יחיו.

כידוע שבכל הזמנים ה' צריך הרבה לעמול להתחזק ביראת השם יתברך, ובישיבות ה' זמן קבוע ללמוד בספרים ולהתעורר לבקש תחבולות איך יהי לבם לשמים, ובזמן האחרון זה נחלש מאד, ומאד צריך לחפש דרכים ועצות איך להתחזק ולחזק.

ובס' מעשה רב כתוב, ספרי מוסר כמה פעמים בכל יום, וזה נכתב ע"י א' אשר ה' מקורב להגרא"ה בהסכמת גדולי הדור ההוא, ומה נענה אכן בדור שלנו אשר הצורך הזה הרבה יותר, ובדאי זה

צורך גדול להתחזק בלמוד ספרי יראים, ויה"ר שע"י הכנס הזה יתעוררו ויתרבו להתעורר בזה להרבות יראת שמים ולמוד התורה. הכו"ח א.ל. שטיינמן יום כ"ו ניסן תשס"ה לפ"ק.

לקבוע סדרי לימוד בספרי יראה בכוללי אברכים

בס"ד שלו' וכטו"ס להרבנים המופלגים וכו' נעימות בימינו נצח. הנה לפני כמה שנים גילו דעתם גדולי ראשי הישיבות בחובת לימוד ספרי יראים בכוללים לפני התפילה כמו בישיבות, ועדין הדבר רופף מאד והדברים צריכים חיזוק כי זה דבר עיקרי לכל אחד, וכל מה שהדורות יורדים והמצב הרוחני יורד מיום ליום צריך עוד יותר להתחזק בזה ובפרט בזמנינו שההפקרות והפריצות נורא, נוסף לזה כל מיני שיכול עוה"ז המתחדשים ומושכים את האדם לחיי נוחיות שזה בסתירה גמורה למה שאמרו חז"ל סנהדרין צ"ט ב' אדם לעמל יולד לעמלה של תורה, ולא עוד אלא שגורם שכל מעשה המצות הם בלי חיות, וגם ענין התפילה עלול להפגע ובפרט תפילה בציבור כאשר כל אחד רואה איך המצב הרוחני אשר לא נשאר כלום חוץ מכתלי בהמ"ד, ואם שם לא נתחזק אז רוח חיי עוה"ז ונוחיות ישלוט

גם לבאי בהמ"ד והתוצאות מי ישרנו וא"צ להאריך ולבאר גודל נחיצות קביעת זמן לחשוב חשבוננו של עולם. בואו ונתחזק בזה ונקוה היות שהבא לטהר מסייעין אותו וע"י קביעות זמן לחשוב ביראת ה' בודאי נזכה לסייעתא דשמיא לעליה בתורה ליראה ומעלות המדות כרצונו ית"ש. אהרן יהודה ליב שטיינמן סיון תשנ"ה לפ"ק בני ברק יצ"ו

קביעת 5 דק' מוסר בסוף שיעור דף יומי

בס"ד בירח שנתנה בו תורה ה' תשע"ב משנה ערוכה היא 'אם אין יראה אין חכמה' ואחז"ל בשמו"ר פ"מ כי מי שהוא יודע ואין בידו יראת חטא, אין בידו כלום – שקפלויות של תורה ביראת חטא, זכינו ולימוד דף היומי נתפשט בכל מקום והרבה שיעורים נתייסדו לצורך זה, וברוך השם שנתרבה תורה, רחש ליבו של א' הרבנים, שבכל שיעור של דף היומי, שבסופו יקדישו כ-5 דקות לצורך לימוד המוסר וענייני בין אדם לחברו. ודאי שכל מי שיכול דבר חשוב הוא מאוד, וזכות הרבים תלויה בו, כי רב ברכה הוא, ואשרי מי שזוכה לכך. א.ל. שטיינמן

הנה האלוקים עשה שיראו מלפניו ובלי ספרי יראים קשה להשיג יראתו בפרט בזמנינו, לכן במקרה שא"א להאדם ללמוד בספרי יראים בזמן הנלמד בישיבות בקביעות, לכה"פ יבחר לו זמן אחר בו יחשוב חשבוננו של עולם, ואולי זה רצוי לפני השינה, ולא יעבור עליו ימים בלי חשבון, והבא לטהר מסייעין אותו ויזכה לירא"ש אמיתית.

מדבריו בכנס לבוגרי ישיבת חברון

והיות שכן אדם אם לא עושה חשבון הנפש – אם לא חושב על מצבו ברוחניות יכול באמת לרדת... לכה"פ כל אחד צריך לקחת על עצמו לחשוב פעם ביום אפילו רגעים לחשוב בחשבוננו של עולם, כדי שיתקדש שמים שלא לרדת, ואדרבה כל אחד יתרומם. הציעו שכל אחד ילמד לכל הפחות כמה רגעים אפי' חמישה רגעים – מה שיותר ודאי טוב... ללמוד מסילת ישרים. זה ספר שכ"א יכול לעלות מזה.

דבריו על צוואת מרן הגרא"מ שך 'מחשבה אחת של מוסר'

"אחרי פטירתו של הגרא"מ שך נכנסתי במוצ"ש לרבינו רבנו שאל אותי... הרב שך כתב שמבקש שלעילוי נשמתו ילמדו משנה אחת או שיחשבו מחשבה אחת של מוסר מה יותר חשוב?... אמר לי ודאי שמחשבה אחת של מוסר יותר חשוב – והרי ת"ת כנגד כולם? אלא שמשנה אחת זה מועיל לזמן שלמד, אבל מחשבה אחת של מוסר יכולה לשנות את החיים". [מדברי הגר"י משקובסקי, כאיל תערוג]

דרכי השב"ה אל הלב

האופן לקניית טעם ורצון בלימוד המוסר

במוחש, צריך לדעת שבהכרח ישנה השפעה, הן לטווח מיידי והן לטווח ארוך. אך על פי רוב הבעיה האמיתית היא, שלא לומדים ברצינות ובקביעות. לא יתכן לבוא לסירוגין, או להגיע לפני תפילת ערבית לדקות בודדות, ועוד לשאוף לקבל טעם במוסר! אם לומדים באמת ברצינות בספר מוסר קבוע, ומתמידים בכך בכל יום, בוודאי שרואים השפעה מיידית, וממילא גם מקבלים טעם במוסר.

...אך תמיד הכלל הוא 'שאינן אדם לומד אלא במקום שליבו חפץ' ואם בכל הלימודים זה נאמר, כל שכן שהדברים אמורים על לימוד המוסר, שמטרתו להשפיע על הלב, שילמד על פי נטיית ליבו. ולפיכך מי שיש ספר מוסר המשפיע עליו יותר, אף אם הוא ממחברי זמננו ילמד בו. הוראה זו ניתנת מתוך תקווה שלבסוף ימצא טעם בספרים היסודיים, כ'מסילת ישרים', 'שערי תשובה', 'חובות הלבבות', 'אורחות צדיקים' וכדו', ויקבע בהם את לימודו'. [עבודת הימים הנוראים ל"ד, ל"ו]

טעם בלימוד המוסר על ידי עיון

בספר אורות המוסר [עמ' ע"ד] כתב: "רבים מתלוננים שאינם נהנים מלימוד המוסר. תופעה זו מצויה אצל אותם אנשים שאינם מתעמקים במה שהם לומדים. אנשים אלו

רואים בשטחיות כמה רעיונות, וממילא אין להם הבנה טובה במה שלמדו – לכן אינם מרגישים טעם בלימודם. הלימוד בראשיתו צריך להיות בהבנה ובהתבוננות בנלמד. על ידי העיון וההעמקה נהנים מהלימוד". ומביא מעלי שור [ח"ב עמ' קנ"ו] שכתב: "הנה לימוד המוסר הוא לימוד ככל הלימודים בתורה. בכולם צריכים להתאמץ להבין ולדעת – וכן גם במוסר".

העולה שלקנות טעם במוסר צריכים אנו:

א. לעורר רצון ושאיפה ליראת שמים ע"י הכרה במצבו עם הידיעה שהאופן לקנות יראה הוא לימוד המוסר.

ב. ללמוד ברצינות באופן קבוע יום יום, בספר מוסר קבוע.

ג. ללמוד בספר שמוצא בו טעם, ואם אינו מוצא טעם בספרי המוסר היסודיים, ילמד בספר מוסר שליבו חפץ, ועם הזמן ימצא טעם בספרי המוסר היסודיים.

ד. ללמוד בעיון להבין עומקם של דברים.

ועי' נזכה בס"ד "ליראה את ה' אלוהינו לטוב לנו כל הימים".

הנה כדי שיהיה לימוד מוסר קבוע, ושהמוסר ישפיע, צריך שיהיה חיבור וטעם במוסר, ובלי זה קשה להצליח בלימוד המוסר. ע"כ ראוי להתבונן בדברי רבותינו על הדרכים שהגיע לטעם בלימוד המוסר:

מדברי הגר"י יחזקאל לוינשטיין:

"גישה זו ללימוד המוסר, יכולה להיות בחינה לאדם לראות ולהכיר את מצבו הרוחני, כמה קרוב הוא ליראת שמים ולחובת עבודתו בעולמו. כי הסיבה שאין לאדם טעם במוסר, מפני שהדברים רחוקים מאתו, ואינו מבין כי הדברים נצרכים לו. והסיבה לכך, שאינו שואף להתעלות ביראת שמים". [אור יחזקאל - אלול קכ"ד]

למדנו שהאכפתיות של האדם להתעלות ביראת שמים, נותנת לו טעם במוסר. וא"כ עלינו לעורר אכפתיות ורצון לחזק את היראת

שמים שלנו, על ידי שנתבונן: האם אני בטוח

שהיראת שמים שלי חזקה בדרגה שאוכל לעמוד בכל הקשיים והנסיונות, ואם לא אין

אוכל לקנות ולבסס יראה? יחד עם זאת עלינו לחזק את ההכרה שאין לנו דרך אחרת, אלא

מה שהורונו רבותינו הגר"ס, החפץ חיים [יעוין מ"ב ס' א' סק"ב וקונטרס בית ישראל

פ"ח ד'] הסבא מקלם, הגרא"מ שך [שאמר שמי שלא לומד מוסר אין לו לחלוחית של

יראת שמים - מעדות הגר"א אורי ויסבלום] ועוד רבים שהדרך לקנות יראה היא רק על ידי לימוד המוסר. ועלינו להאמין לדבריהם

שהלימוד משפיע אף אם לא מרגישים בכך מיד, ומזה יתעורר בנו אכפתיות ורצון להשקיע בלימוד המוסר.

מדברי הגר"א אדלשטיין [מדבריו בהספד על מרן הגר"ק]:

"וצריכים חיזוק תמיד ליראת שמים, והחיזוק הוא רק על ידי קביעות יום יומית בספרי מוסר! וצריך לעסוק בספרי מוסר שמשפיעים, שמעניינים... כל אחד לפי מה שמעניין אותו, ואם לומדים בספר שמשעם זה לא משפיע, אבל יש ספרי מוסר שמעניינים, או פרק שמעניין, וכשעוסקים בקביעות יום יומית בדברי מוסר שמעניינים זה משפיע, וזוהי העצה היחידה שאנו חייבים כדי להתגבר נגד יצה"ר".

מדברי הגר"ד דב יפה:

"ישנם שמתלוננים שעל אף שהינם לומדים מוסר, הם אינם חשים שלימוד המוסר משפיע עליהם, ואין להם טעם במוסר. ראשית צריך לדעת, שלימוד המוסר בהכרח משפיע, וגם אם לא מרגישים זאת

"והיו הדברים האלה... על לבבך" - שיהיה ד"ת חרות על לבו [ח"ה תורת הבית פ"ו]

בהיסודות ואופני ההוכחות והצורפים ויסוד הסברה הנכונה תלוי ג"כ בידיעה, וכל מה שלומד יותר מכיר יותר דרכי הסברה של התורה... וצריך לכן להרבות בכמות הידיעות... גם צריך לדקדק מאד בחזרה על מה שלומד, כי השוכח דבר אחד ממשנתו עובר בלאו או בג' לאווין, ולכמה פוסקים הוא דאורייתא ממש, וישנן בזה כמה פרטים ותנאים, אבל לכ"ע אם אינו חוזר ועומד לשכוח במשך זמן קצר עובר בזה ח"ו. ובילקוט תהלים (ק"ט ס"ח): 'טוב אתה ומטיב למדני חוקיך' חביבה תורה וכו' שלא אהא לומד תורה ושוכח או שאהא למד ויצר הרע אינו מניח לי לשנות. [שם נ"ה]

דברי מרן הגר"א קוטלר: שכחת התורה היא האסון היותר חמור לכלל ישראל, יותר מכל החורבנות והגלויות וכתוב (דברים ד' ט'): 'השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים וגו' ואמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ח): 'השוכח דבר אחד ממשנתו מעה"כ כאילו מתחייב בנפשו', ולא מצינו אזהרה חזקה כפולה ומשולשת כזו לשום דבר זולת על שכחת התורה, כי זה עצם החיות. [משנת ר"א ח"א כ"ח]

הרי צריך לידע את כל התורה כולה, וכמו שאמרו (סוכה כ"א): בריב"ז שלא הניח דבר מה"ת לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש, וגם מצד חיוב ושננתם צריך לדעת כל התורה, דההכרה הנכונה

אוצר של יראת שמים

דברי תורה מוסר והשקפה מרבתינו גדולי הדורות

וחיזוק ללימוד המוסר לאורו של רבן של ישראל קודש הקדשים

מרבתינו ישראל מסלנט זללה"ה ותלמידיו גדולי התורה והמוסר

לזכר רבותינו הקדושים מנהיגי הדור מרב הגרא"מ שך זצ"ל ומרב הגר"ג אדלשטיין זצ"ל שעוררו תמיד על הצורך ללמוד מוסר.

גיליון 2

שיחה עם המשגיח הגאון הצדיק רבי שלמה וולבה זצ"ל:

"מנין נובעת הערצה זו לרבי ירוחם [המשגיח ממיר]?"

אחד מראשי הישיבות שאל אותי, מדוע אני חסיד כה 'שרוף' של המשגיח. עניתי לו בסיפור הגמרא על האמורא שאמר: "אני מבני בניהם של המתים שהחיה יחזקאל, ותפילין אלו של אבי אבא הן". תאר לך שהיה קם מישוהו ואומר: "אני הוא המת שהחיהו". אני הוא מהמתים שהחיה המשגיח זצ"ל, ואינני היחיד. הוא החיה מאות תלמידים!

מה פירוש "החייה"?

החיה – למן גדולי התלמידים ועד לקטנים שבהם, למן החשובים ועד לנחשלים. הנה, הגאון רבי מיכל פיינשטיין [זצ"ל], מבכירי התלמידים, בהגיעו למיר היה בן עשרים ושש. זהו גיל שבזמנינו בחור אינו שקוע עוד כל כך בלימוד... הוא העיד בפני, שהתעלה בלימוד משיחותיו של המשגיח. רעיונותיו העמוקים התוו לפניו דרך בלימוד. המשגיח החדיר בשיחותיו תשוקה כה עזה לעליה בתורה, שהבחורים המבוגרים ישבו ללמוד כמו נערים צעירים בגיל שש עשרה.

מפליא!

מפליא?! אין לך מושג על הריתחא דאורייתא שהיתה בישיבה, על ההתמדה וההתלהבות. אספר לך סיפור.

מעשה שביקשו רשות מן המשגיח להראות לתלמידים צעירים את הישיבה. הניח להם המשגיח לערוך 'סיבוב' בהיכל הישיבה, נערכו הצעירים בזוגות וערכו סיבוב באולם – עד לארון הקודש וחזרה. לאחר מעשה ציינו בהתפעלות, כי איש ממאות התלמידים לא נשא את ראשו במהלך הסיור. תאר לך, עשרות ילדים קטנים פוסעים בין הספסלים, ואף בחור אינו נושא את עיניו מן הגמרא! זוהי התמדה – זוהי הרוח אותה השרה המשגיח! ("מפיהם של רבותינו" עמוד 11).

"ולזאת ראוי להאדם להכין עצמו כל עת קודם שיתחיל ללמוד להתחשב מעט עם קונו יתברך שמו בטהרת הלב ביראת ה', ולהטהר מעונותיו בהרהורי תשובה, כדי שיוכל להתקשר ולהתדבק בעת עסקו בתורה הקדושה בדבורו ורצונו יתברך שמו". (אבי הישיבות מרב רבינו חיים מוולוז'ין זללה"ה, 'נפש החיים' שער ד' פרק ז').

"אדם הוא 'הולך', וצריך כל הזמן להתעלות, וכל אחד יכול להגיע לדרגות עצומות שאין לשער, עם סייעתא דשמיא, אין סוף למדרגות שאפשר להגיע במעלות העליונות, וכיצד עושים זאת? על ידי לימוד המוסר, לימוד המוסר זה הדבר ההכרחי והחיוני ביותר כדי שאדם יתעלה ויעלה מעלה-מעלה, כל מחשבה וכל דיבור וכל מעשה של מצוה מקדש את האדם, וככל שמתקדש יותר, הרי הוא מקבל עוד דרגה ועוד דרגה, ומוסיף עוד ועוד זכויות, והדרך לכל זה היא על ידי לימוד המוסר". (מרב רבינו הגר"ג אדלשטיין זצ"ל, 'דרכי החיזוק-פרקי הדרכה' עמוד תס"ג).

מוֹסֵר הַשָּׁפֵל

מכתבים ומאמרים עובדות והנהגות מרבן של ישראל מרן רבינו אלעזר מנחם מן שך זצ"ל

"ומה שנשאר הוא רק אלו המחזיקים עוד בעץ החיים, שלמדו ולומדים בהשיבות אשר ה' השאיר אותן עוד בשלימותן וצביונן, על ידי אור ישראל הגר"ס (רבי ישראל סלנטר) זצק"ל ותלמידיו ממשיכי דרכו להפיץ יראה שהיה כתריס בפני השכלה הארורה שהתחילה לחזור בכל בית ישראל, והרבה הרבה חללים הפילה". (הקדמת מרן זצ"ל ל"אבי עזרי" חלק א' מהדורא רביעאה).

"כל גדולי ישראל היו צדיקים גדולים, אחד יראת שמים שלו וצדקותו ידועה ומפורסמת יותר, ולאחד לא. אבל בלי להיות גדול ביראת שמים לא יכול להיות שיהיה 'אדם גדול'!" (מדברי מרן ראש הישיבה זצ"ל, 'בסערת אש' עמוד פ"ט).

"כמה זמן למוסר? השיב [מרן זצ"ל]: ליראת שמים אין זמן מוגבל!". (שם עמוד צ"ב).

"סיפר רבי יצחק ירוחם ברודיאנסקי שליט"א: פעם כשישבנו בבית מורי חמי מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נתגלגלה השיחה אודות "צדיקים נסתרים" שמקיימים את העולם, ואמר: "וכי חושבים אתם שצדיק נסתר חייב להיות סנדלר עני, או נגר המתגורר בפאתי העיירה?! הלא בדורנו ה'צדיק נסתר' הגדול ביותר הוא ראש ישיבת פוניבז' מרן הגרא"מ שך!". משתמהו השומעים לנוכח הדברים: וכי נסתר הוא?! פירש את דבריו, שלמרות שכולם יודעים על גדלותו הענקית, מכל מקום מסתיר הוא הרבה למאוד מגדלותו ודרכיו, והנסתר שבו רב וגדול הוא, בחינת מגלה טפח ומכסה אלפיים, והרי הוא צדיק נסתר אמיתי!". (לולי תורתך שעשועי' במדבר עמוד תק"נ).

וַיִּגְבֶּה לְבֹבוּ בְּדַרְכֵי ה'

דעת תורה בעניני השעה

רבן של ישראל מרן הגר"ד לנדרו שליט"א:

"בס"ד. לנציגי הציבור חברי "דגל התורה" המתכנסים לזכרו וללימוד מדרכי הנהגתו של מורנו ומנהיגינו מרן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל. כידוע ענין החינוך הטהור של ילדינו היה תמיד בבת עיניהם של רבותינו גדולי הדור זצ"ל, ועמדו תמיד כחומה בצורה לבל יתערב בו זר, ובזאת הנני לחזק את ידי ראשי המוסדות המשמרים את החינוך בטהרתו ובצביונו כפי המסורה, ועומדים בגבורה מול כל הפיתויים למרות הקשיים הכלכליים המתרבים ומתחדשים, וכן את נציגי הציבור אשר עומדים כל העת לימינם בכדי שיוכלו לשמר את החינוך בטהרתו.

"וזכור לכל עמידתו האיתנה על משמר החינוך של מרן הגר"ג זצ"ל בערוב ימיו, נגד הכוונה להכניס תלמודי תורה תחת התכנית של הממ"ח, וכעת שמועה רעה שמענו כי יש החפצים לקבל את תכנית משרד החינוך, וחלילה חלילה להכניס מוסדות חינוך תחת הממ"ח, או לנו שכן עלתה בימינו. וזאת עליהם לדעת. כי מלבד הרעה שגורמים בזה לעצמם ולילדיהם, גורמים הם רעה לכלל הציבור החרדי בפרצם פירצה כה גדולה בכרם בית ישראל. אשר אחריתה מי ישורנה. ועל כן תצא הקריאה לכל הנוטים לתכנית מדאיגה ומחרידה זו, חזרו בכם מכל תכניותיכם לשנות את צביון החינוך, ויד השם לא תקצר. הכותב ברוב דאגה וחרדה, מוצאי ש"ק פרשת קורח תשפ"ד, דוב לנדר". (כל המכתב בכתב ידו. המכתב פורסם בביטאון עולם התורה 'יתד נאמן' יום שלישי ג' תמוז).

"ועל כן ההוראה לבני הישיבות שלא להתייצב כלל בלשכות הגיוס, ולא להיענות לכל זימון שהוא, גם לא לזימון ראשון". (מתוך מכתבו אור לה' תמוז תשפ"ד).

המערכת מצדיעה בהערצה לאלפי לומדי התורה – אברכי כוללים. בחורי ישיבות. ילדי תשב"ד ויהודים שקובעים עיתים לתורה. רק בזכותם עם ישראל קיים. כולם חייבים להם הכרת הטוב.